ARGEȘ

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XX (LV) ■ Nr. 10 (460) ■ Octombrie 2020 ■ 4 lei ■

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

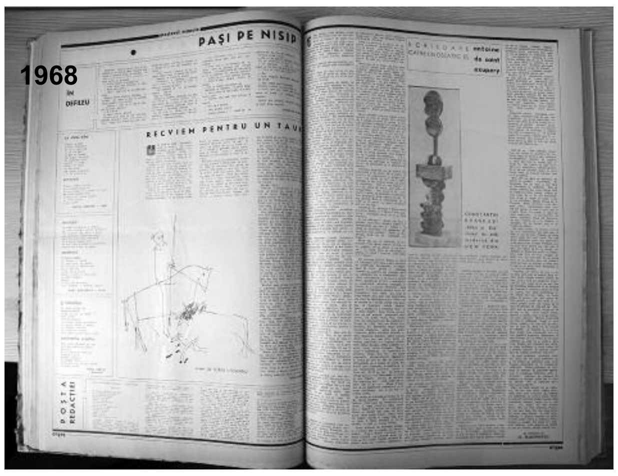
În octombrie 2001 apărea primul număr din seria nouă a revistei de cultură *Argeș*, editată de Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești și Centrul Cultural Pitești.

Cu acest număr al revistei, intrăm în cel de-al XX-lea an de apariție neîntreruptă; 229 de numere de revistă în aceste vremuri năuce în care normalul se schimbă de la lună la lună, vremuri în care cultura se luptă să supraviețuiască.

Vă mulțumim, dragi cititori și colaboratori, că ați fost și sunteți alături de noi. (S.F.)

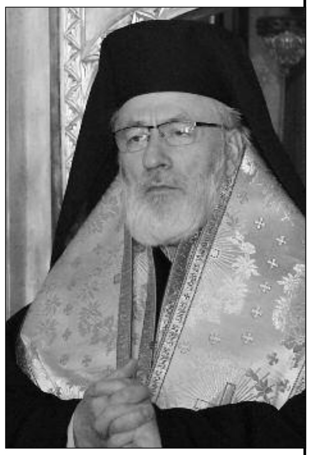

Calinic Argeșeanul

Din frumusețea lumii văzute

Dacă suntem inteligenți, nu ne paște nicio primejdie, dacă suntem și prudenți.

Atunci când urechile noastre sunt asaltate de șoptiri, noi trebuie să fim surzi și neîncrezători la învinuirile pe care le auzim.

Ni se cere curățire de patimile cele rele ce ne cuprind, pentru a putea face loc Duhului Sfânt să Se sălășluiască în inima și sufletul nostru. Atunci, vom răspândi fulgerele dumnezeirii, având în inimă focul ceresc neacoperit!

Cel mândru are o încredere deplină în sine însuși, el neștiind că acela care se încrede în sine, se încrede în diavol.

Se știe că oamenii zăpăciți de zvonuri nu mai sunt în stare să judece stările de lucruri.

Orice vorbă, înainte de a o slobozi în lume, să constați că este adevărată. Și nici atunci să nu te grăbești a o spune dacă nu aduce bun folos cuiva.

Părerea de sine, cea mai mare îmbrâncire spre prăpastie, se poate vindeca greu și cu mari eforturi, în timp îndelungat.

Femeile cele curajoase, purtătoare de mir (de aici și numirea de mironosițe!) au avut bucuria cea mai mare din viața lor, atunci când l-au întâlnit pe Iisus înviat din mormânt și au auzit cel mai frumos cuvânt din lume rostit de Mântuitorul lumii: „Bucurați-vă!”

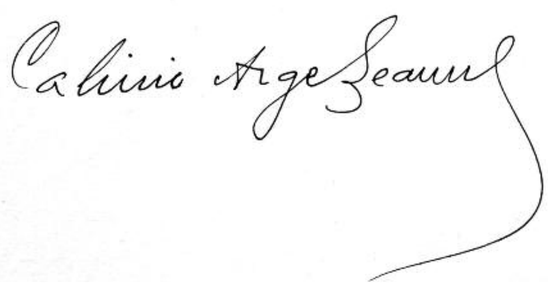
Mare îmi este bucuria când se aduce vorba despre Îngeri. Parcă aud pași de îngeri și bătăi de aripi în jurul meu. Totul se luminează, iar aerul din jur este proaspăt și-n inimă coboară bucuriile nesfârșite.

Păcatul în viața noastră se manifestă în două moduri: prin omitere, adică marea noastră lipsă de grijă de a face lucrurile poruncite de Dumnezeu și prin comitere, adică săvârșirea oricărei fapte interzise prin lege.

Când scriu sau mă gândesc la cuvântul bunătate, în fața ochilor îmi apare o pâine mare, dolofană, aurie, care iese din cuptor.

Putem ușor distinge semnele divine de întâmplările simple, lipsite de semnificație. Vom avea în inima noastră o pace divină! Păstrăm taina și nu simțim nevoia să batem toba pentru a ști toată lumea.

Mare boală este tendința noastră de a domina, în oricare răspundere am fi puși.

Magda Grigore

În numele poemului (clipa vie)

Copilul aleargă
cu soarele în buzunare,
loveşte în fugă
şi împrăştie în jurul lui
razele azurii ale toamnei;

frunzişul se mişcă,
se roteşte viclean,
ca o vulpe roşcată
îi adulmecă paşii;

un gând este de-ajuns
şi toţi trecătorii se opresc
din gesturi, din mers şi din vorbe,
rămân simple desene, fragile,
pe nisipul de aur al timpului.

Doar copilul aleargă
rămas singur
printre rănile vieţii
încremenite în uitare.

El nu ştie nimic.
Aleargă printre ceilalţi
ca şi cum totul se mişcă
odată cu el. Odată cu el
aleargă (numai) timpul –
Culorile incendiare,
sclipirile roşcate şi gri cenuşiu
se rotesc ca vulpile
adulmecând anii.

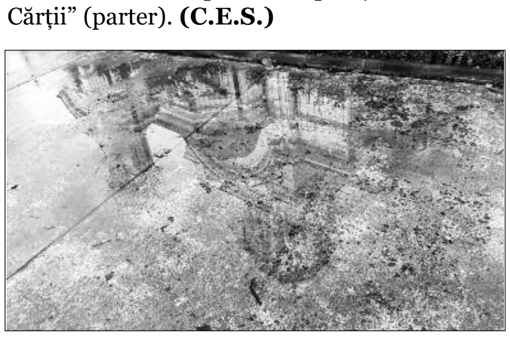
Copilul aleargă, aleargă,
fără să se oprească;
face *clipa vie* să lucească
în amiaza senină de toamnă.

Câştigătorii Concursului de Fotografie *Piteştiul Meu*, ediţia a V-a

În perioada 4-18 septembrie, s-a desfăşurat cea de-a V-a ediţie a Concursului de Fotografie Piteştiul Meu, cu tema Toamna Piteşteană. Organizat de Primăria Municipiului Piteşti, prin Centrul Cultural Piteşti, evenimentul are ca obiective încurajarea artei fotografice şi obţinerea de imagini artistice, spre a fi utilizate pentru promovarea imaginii municipiului Piteşti.

Juriul, format din Ion Sănduloiu (preşedinte), Alexandru Nicolae Văduva (artist fotograf) şi Adrian Jean Furdueescu (editor imagine), i-a desemnat pe câştigători, pe baza criteriilor de selecţie. Astfel, Premiul I nu a fost acordat, Premiul al II-lea i-a revenit lui Daniel Gabrian, pentru lucrarea cu titlul „Biserica Sfânta Vineri”; Premiul al III-lea a fost obţinut de Mihaela Pui, pentru lucrarea „Trecut şi Prezent în Simbioză”, iar Menţiune a primit Vlad Gabriel Dulică, pentru lucrarea cu titlul „Spre Infinit”.

Festivitatea de premiere şi vernisajul expoziţiei cu cele mai apreciate fotografii au avut loc în Complexul Expoziţional „Casa Cărţii” (parter). **(C.E.S.)**

actualitate

Gheorghe Grigurcu

„O revoltă în genunchi împotriva vieții”

■ Senectute. Uneori inexistența devine familiar-fabuloasă concurînd cu succes existența.

■ Viața e aidoma unei cărți ale cărei pagini reprezintă diversele episoade ale acesteia. Crezi că recitindu-le te-ai putea oricînd reintegra în acele trăiri, le-ai putea continua tu, cel de acum, dar nu mai ai la îndemînă cartea. O cauți cu asiduitate, dar nu mai poți da de urma ei.

■ Am găsit într-un articol al unei poete contemporane o formulă ce mi se pare foarte nimerită pentru a-i caracteriza propria-i producție: „sună demodat și tragicomic, ca o doamnă cu pălărie de voal, așteptînd să sosească iaurtul”.

■ „Înainte de timpurile cunoscute, înainte de-a se fi înălțat lanțurile muntoase ale timpurilor istorice, trebuie să fi domnit pretutindeni un timp al plenitudinii care nu lăsa loc istoriei. Și dacă viața nu avea să se verse în istorie, nici cuvîntul nu trebuie să se fi vărsat în limbaj, în rîurile limbajului deja prin forța lucrurilor diverse și divergente. (...) Și astfel cel care rostea, cel care a continuat să-și rostească cuvintele, le face într-un fel ale lui, ale lui și nu ale altora, doar ale lui, înțelegînd sau dînd de înțeles că cine le primește va rămîne subjugat pur și simplu” (Maria Zambrano).

■ Durerea: șansa unei speranțe ieșind în lume în spasme, cum un copil care se naște.

■ Pînă și o boală ratată poate degaja tristețea oricărei ratări.

■ A. E.: „Un cunoscut critic actual face uz, pentru a circumscrie producția unui autor, de următoarea formulă: «poezie minoră, dar nu fără valoare». Tu cui crezi că i s-ar potrivi?” De pildă lui Marin Sorescu, un soi de Topîrceanu al postbelicului, cu o coastă rurală și cu o producție mai abundentă decît precedentul. „Să continuăm jocul. Dacă am inversa termenii: «poet de seamă, dar cu scăzută valoare», cine ți-ar veni în minte?” Eventual Nichita Stănescu.

■ „Biruința este a celui ce poate să reziste în suferință un sfert de oră mai mult decît adversarul” (proverb japonez).

■ Senectute. Străbați o stradă aglomerată. Îți dai mai mult decît oricînd seama de indiferența asasină a oamenilor față de semenii lor. De altminteri nu fără propriul tău concurs.

■ Scepticismul pe care-l inspiră de la un prag în sus insațiabila varietate actuală. Bombardamentul informațional, moda în rapidă schimbare, isterizarea entertainementului. Ai nostalgia monotoniei.

■ „N-am să mai vreau nicicînd să văd Parisul,/ Nici Roma, nici Veneția și nici.../ Deși o să mă ispitească visul/ Ca luxul bogăției pe calici.// Îl las în voie, facă ce îi place,/ Cutreiere pămîntu-n lung și-n lat/ Însă pe mine să mă lase-n pace,/ Am obosit de cît am tot visat.// (...) Arunc pe foc aducerile-aminte/ Din lungi voiajuri ne-mplinite-n veci/ Și-nsemn pe hărți minuscule morminte/ Eu n-am în viață drumuri, doar poteci,// Cred c-am trăit prea mult, m-a-nvins plictisul,/ E stinsă febra de-a dori, de-a vrea./ Și ce departe-s Roma și Parisul!/ Și cît de mare oboseala mea!” (Doina Sălăjan).

■ Senectute. E ca și cum, străbătînd o pădure, știi că te afli aproape de capătul său, dar ai senzația că e fără sfîrșit.

■ Senectute. O revoltă în genunchi împotriva vieții, în poziție de rugăciune.

■ Tabieturile de care ne vine greu a ne despărți, un semn de culanță din partea Destinului.

■ Cuvinte cufundate în tăceri, tăceri elocvente de-o vechime imemorială, dar atît de actuale acum, cînd ambiguitatea e o măsură uzuală a lucrurilor. În același contur vorbim și deopotrivă tăcem.

■ „Mai multe scrisori de dragoste trimise de Constantin Brâncuși și Florence Meyer au fost vîndute, miercuri, 4 martie, în licitația organizată la Palatul Cesianu-Racoviță, de Casa Artmark, pentru suma totală de 38.250 de euro. Cele 15 epistole, scrise în franceză, în aproape două decenii, în anii ‘30 și ‘40, cît a durat povestea de iubire, semnate fie «Brâncuși», fie cu pseudonimul de alint «Morice», au avut un preț de pornire de 1.000 de euro, dar s-au vîndut în final cu prețul între 2.500 și 3.750 de euro, conform news.ro. Florence Meyer, cu 35 de ani mai tînără decît marele sculptor român, a fost o dansatoare modernă americană, cunoscută și pentru pasiunea sa pentru fotografie. Era fiica lui Eugene Meyer, proprietarul celebrului ziar Washington Post. A fost căsătorită între 1939 și 1948 cu actorul Oskar Homolka, consacrat în filmele marelui regizor Alfred Hitchcock” (**Click**, 2020).

■ Vorba de spirit: varianta color a spectacolului inteligenței.

■ Senectute, Timpul se reduce. Cu o bulimie sinucigașă, prezentul se înghite mereu pe sine.

■ O modestă satisfacție abia izbutește a te trage la mal din vîltoare; nu ești defel sigur că-ți vei putea continua drumul.

■ Un vacarm sau o tăcere. Mai rar un sunet distinct.

■ 9 iulie 2018. O știre surprinzătoare: președintele Iohannis a revocat-o pe Laura Codruța Kövesi din funcția de procuror șef al DNA. Un ascultător la un post de radio: „Acum PSD-ul lui Dragnea va putea străbate nestingherit România precum trupele sovietice după 23 august”.

■ „A fi deputat înseamnă a fi în culmea gloriei. Trebuie să tuni și să fulgeri împotriva Camerei Deputaților. Sunt prea mulți palavragii în Cameră. Nu-s buni de nimic” (Flaubert).

■ A. E.: „Istoria literară cu a sa natură de aparat al obiectului său permanent în mișcare, nu e la urma urmei un soi de mentenanță?”.

■ „Rîsul e un simptom de slăbiciune; și într-adevăr, ce semn mai evident de debilitate decît o convulsie nervoasă, un spasm involuntar, comparabil cu strănutul și pricinuit de vederea nenorocirii altuia? (...) Școala romantică, sau, mai bine zis, una din subdiviziunile ei, școala satanică, a înțeles bine această lege primordială a rîsului (...). Toți păcătoșii de melodramă, blestemați, damnați, purtînd pecetea fatală a unui rictus care le ajunge pînă la urechi, se înscriu în pura ortodoxie a rîsului” (Baudelaire).

■ Un lucru devine misterios cînd încerci a-l caracteriza.

■ Senectute. Viața aidoma unui pahar gol din fața ta, pe care nu l-ai umplut cu apă nici atunci cînd ți-a fost sete.

■ „Este posibil *înțeleptul* ca personaj dramatic, și cum ar trebui el să fie? Din punct de vedere dramatic, înțeleptul ar trebui să fie singurul care-i intuiește pe ceilalți; care nu vorbește niciodată despre sine; care nu are nimic de spus despre sine; care trăiește ascultînd, în ascultarea celor spuse de alții, care devine înțelept din cele ascultate și nu știe nimic înainte de a fi auzit ceva; cel care se preface pentru fiecare om într-o tabula rasa, păstrînd totuși lăuntric toate celelalte table scrise, fără să se gîndească însă la ele” (Elias Canetti).

■ Șoimul călător poate atinge în zbor 300 km., atunci cînd se repede asupra prăzii sale.

■ Între altele, lingușitorul e și un laș, îi spun amicului meu X. Străin de-o atare practică, acesta îmi răspunde: „Eu n-am avut niciodată suficient curaj pentru a deveni lingușitor”.

■ Agape: momentul de iluminare care se transpune în eternitate. Eros: eternitatea se transpune în momentul pasional.

■ „Cercetătorul Alain Brunet din Montreal spune că a descoperit un tratament eficace în caz de rupturi amoroase. Medicamentul pe care acesta l-a creat ar bloca unele reacții din creier care apar în momentele de decepție. În urma testelor, s-a constatat că pilulele cu pricina ameliorează simptomele pe parcursul a patru săptămîni de tratament” (**Click**, 2020).

■ „Am pierdut deprinderea unei existențe încordate, pasionate, pentru că de obicei nu mă gîndesc decît la lucruri pe care le disprețuiesc, pe care le consider lipsite de importanță” (Stendhal).

■ Probabil de cîțiva ani n-am mai pronunțat numele poetului Dan Verona, pe care l-am amintit azi, într-o convorbire cu G. Peste vreo oră deschid televizorul și ce imagine îmi apare mai întîi? O fotografie a lui Dan Verona, însoțind o melodie căreia i-a compus textul. Să mai precizez că niciodată nu i-am mai văzut chipul pe micul ecran?

■ Declasații degajă uneori o anume puritate, eliberați cum sunt de numeroasele constrîngeri curente.

■ Totuși un om foarte „pur” poate părea neinteresant. Te atrage mai mult amestecul de contrarii al unui individ, precum un imbold de a-ți prelungi propria aventură existențială.

■ Nu atît „a pleca înseamnă a muri”, cît a rămîne. O moarte demnă, socialmente utilă în resignarea sa.

■ Întreaga natură defel simplă a unui personaj feminin, prezentă în următoarea caracterizare a lui Cesare Pavese: „C. a fost blîndă și supusă, dar de fapt detașată și fermă”.

■ „În romanul lui Dostoievski, pe care l-am citit prima oară în 1950, există mai ales Alioșa. Întotdeauna am visat să mă întîlnesc cu Alioșa. De mai multe ori am crezut că am dat de el. Nu vreau să-i numesc pe falșii mei Alioșa: au evoluat prost, potrivit ideilor curente care desigur că nu sunt și ale mele. Ieri, cineva la care țin mult îmi spunea: «Într-un moment al tinereții mele eram Alioșa, dar s-a terminat. -Nu, Nu, i-am spus eu, Alioșa mai există în tine». A clătinat trist din cap. Și eu însumi am fost Alioșa. Îl recunosc și în alții. Cu toții suntem Alioșa într-un moment sau altul - și apoi Alioșa ne părăsește” (Julien Green).

■ Oare ar putea fi socotit soarele vulgar?

■ Poezia, o sublimă inadaptare – iată un sentiment „simplu”, pe deasupra oricărei speculații.

■ Femeile, de fapt, nu acceptă și nu refuză: echilibrează.

■ Sărbătorile sunt un miracol programat calendaristic, de aceea tihna lor.

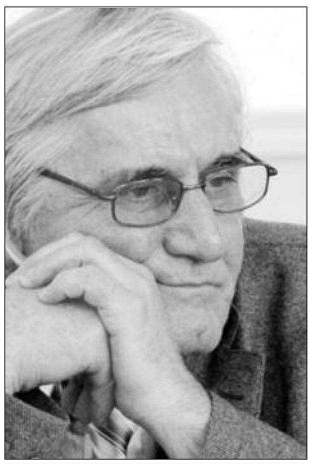
■ N-aș crede că istoria ar putea fi „demitizată”. Istoria reprezintă pentru colectivitate ceea ce reprezintă amintirea pentru o persoană, adică o viziune retro

(continuare în p. 21)

Scepticismul pe care-l inspiră de la un prag în sus insațiabila varietate actuală. Bombardamentul informațional, moda în rapidă schimbare, isterizarea entertainementului. Ai nostalgia monotoniei.

jurnal

Nicolae Oprea

Glose de calendar

Paul Goma în 2020

În luna aceasta, Paul Goma, cel mai curajos scriitor anticomunist român, în manifestări radicale, ar fi împlinit 85 de ani. Scăpat nevătămat din „gulagul” românesc (nu degeaba a fost comparat cu Soljenițîn), a fost răpus, iată, de Coronavirus, o molimă contagioasă care tinde să devină boala secolului XXI. A trecut în neființă în spitalul parizian La Pitie Salpetriere, printr-o simetrie misterioasă, tot noaptea, ca și în cazul nașterii, în 24 spre 25 martie. Existența scriitorului dizident a fost marcată tragic de o serie de momente dramatice și plecări intempestive dintr-o *patrie* în alta, în funcție de seismele istoriei contemporane. Evenimentele biografice împletite cu cele istorice vor fi narate în romanele: *Garda inversă, Soldatul câinelui, Bonifacia, Din Calidor, Arta reFugii, Astra, Sabina, Roman-intim, Ostinato, Ușa noastră cea de toate zilele, Culorile curcubeului'77 (Cutremurul oamenilor*, *În Cerc* și o seamă de *Jurnale*. La ediția românească din 2007 a romanului *Ostinato*, autorul anexează o *bio-bibliografie* amplă și adevărată, proiectată ca o replică polemică la funestele autobiografii cerute imperativ de activiștii și securiștii regimului; de unde rețin, pe scurt, datele probatoare.

Pentru Paul Goma arta literară, dincolo de vocaţie, este expresia revoltei unei conştiinţe morale, însemnând şi o modalitate de apărare contra terorii şi represiunii politice. Astfel că vor fi desfiinţate în opera sa frontierele dintre jurnalul intim şi romanele cu substanţă diaristică, îngemănând biografia cu istoria.

Fiul învățătorilor Maria și Eufimie Goma din cătunul Mana, comuna Vatici, județul Orhei - din Basarabia încă românească -, s-a născut tot într-o noapte, în *2 octombrie 1935*, la „orele 2 dimineața”. În martie 1944, după ce tatăl supraviețuise deportării din Siberia, familia Goma trece clandestin granița și se refugiază în Transilvania, părăsind pentru totdeauna Moldova recucerită de Armata Roșie. Adolescența și tinerețea și le petrece, în aceleași condiții vitrege, în România comunistă, până în 1977. Între timp, în 1957, a fost condamnat la doi ani de închisoare corecțională sub acuzația de „tentativă de organizare de manifestare ostilă” în timpul revoluției maghiare, fiind întemnițat la Jilava și, disciplinar, la Gherla. După eliberare, este obligat la alți cinci ani de domiciliu forțat în Lătești, sat nou din Bărăgan populat cu foști deținuți politici. Va fi arestat iarăși peste două decenii, pentru că inițiase Mișcarea pentru drepturile omului în România, aderând la *Charta '77* și va fi forțat să-și părăsească pentru a doua oară patria. Cu pașapoarte eliberate de Ambasada franceză, reușește să plece definitiv cu familia la Paris, în 20 decembrie 1977, unde solicită azil politic, refuzând cu demnitate cetățenia țării adoptive.

Debutul editorial din 1968 cu o culegere de proză scurtă a trecut aproape neobservat, din pricini extraliterare. În condițiile totalitarismului comunist, toate împrejurările îi stăteau împotrivă: era creația unui basarabean refugiat și fost deținut politic în perioada proletcultistă, fiul unui deportat în Siberia. Cenzura comunistă schimbă titlul dat de autor , *Moartea noastră cea de toate zilele*, în *Camera de alături*. (În chip bizar, titlul interzis va fi plagiat, în zilele noastre, în titlul unei cărți a unui prozator optzecist!). Culegerea de proză scurtă rămâne singura carte publicată în România până în 1989. Celelalte manuscrise, respinse sub presiunea cenzurii de editurile românești, vor apare mai întâi în străinătate: la editura germană Suhrkamp și la renumita editură pariziană Gallimard. Cărțile următoare scrise în exil – *Patimile după Pitești, Chassé-croisé, Bonifacia, Din Calidor* etc. – vor fi editate la alte edituri prestigioase: Hachette, Le Seuil, Albin Michel ș.a.

După mai bine de două decenii, în contextul postrevoluționar, porțile literaturii române se deschid larg pentru Paul Goma. În 1990 se înregistrează, să-i spunem, al doilea debut în românește, cu, rând pe rând: *Patimile după Pitești, Gherla, Culorile curcubeului, Din Calidor, Soldatul câinelui;* urmate în ultimul deceniu al secolului XX - pe care l-am numit într-un articol *deceniul Goma* – de romanele *Sabina, Bonifacia, Astra, Justa, Adameva* și o serie de *Jurnale*. În chip simbolic, destinul lui Paul Goma ilustrează ruptura dramatică a literaturii române postbelice, adânc fisurată de-a lungul celor (aproape) cinci decenii de dictatură comunistă. Familia Goma, refugiată din 1944 sub amenințarea deportării în Siberia, reușise să evite pericolul „repatrierii”, dar nu va scăpa din tentaculele sistemului totalitar instaurat curând în România micșorată după război.

Pe fondul terorii întreținute de fuga neîntreruptă în fața istoriei vitrege se vor cristaliza caracterul intransigent și spiritul contestatar al viitorului scriitor. În fapt, Goma suportă o dublă ruptură, o dublă *înstrăinare*, învățând fără să vrea *Arta refugii*, cum plastic o definește în titulatura unui roman definitivat în 1987. El a fost mai întâi forțat să se desprindă de spațiul-matrice al Basarabiei și, apoi, să părăsească definitiv România, cu pașaport turistic, acordat în cunoștință de cauză de regimul comunist. Ilustrative pentru aceste etape ale înstrăinării sunt două cărți ale memoriei afective, *Culorile curcubeului '77* și *Din Calidor*, în care coabitează elementul ficțional cu referința autobiografică.

Prima dintre ele reprezintă o mărturie probatorie pentru rezistența anticomunistă a scriitorului rămas fără țară. Cerbicia luptătorului pentru drepturile omului nu slăbise defel după experiența *gherlei* românești - echivalența *gulagului* sovietic. Dimpotrivă, avatarurile vieții în totalitarismul de stânga au urmări benefice asupra creației. Fiindcă literatura lui Paul Goma este expresia fidelă a disidenței. *Culorile curcubeului '77 (Cutremurul omenilor)* a apărut mai întâi într-o versiune franceză, datând din 1979, *Le tremblement des hommes*. Titlul evocă grozăvia seismului care a zguduit Bucureștiul în martie 1977, dar sugerează prin abstragere un *tremblement* sesizabil în conștiința oamenilor. Pentru Paul Goma arta literară, dincolo de vocație, este expresia revoltei unei conștiințe morale, însemnând și o modalitate de apărare contra terorii și represiunii politice. Astfel că vor fi desființate în opera sa frontierele dintre *jurnalul intim* și romanele cu substanță diaristică, îngemănând biografia cu istoria.

O „carte de mărturii” cu structură romanescă este *Din Calidor. O copilărie basarabeană* (publicată la Paris în 1987), expresia artistică a primei înstrăinări a scriitorului. Calidorul devine un topos al povestirii, indicând locul privilegiat de contemplare a universului. Din acest observator sui-generis, martorul evenimentelor tragice ale anilor 1940-'44 realizează perspectiva fidelă asupra realității. Copilul-martor se plasează în proximitatea realului, întrucât viziunea „din calidor” surprinde, la adevăratele-i proporții, mișcarea lumii. De acolo, privirea avidă cuprinde toată scena satului, o scenă pe care se joacă tragi-comedia unui neam lăsat în voia hazardului. Ceea ce se vede este oglinda în care se reflectă convulsiile istoriei din teritoriul cuprins între Prut și Nistru. Scris în 1983 la Paris, romanul cu substanță evident autobiografică recuperează o perioadă mai îndepărtată, perioada războiului, când autorul nu avea decât cinci-șase ani. Memoria infantilă înregistrează, fatalmente, doar scene statice sau „scene-cheie”. Acțiunea se concentrează, în consecință, pe asemenea scene-cheie, cum ar fi „rugul cărților” din momentul arestării tatălui. Golurile memoriei sunt completate firesc cu „amintirile povestite” ale adulților. Principalii furnizori ai memoriei deficitare sunt tatăl și mama, provocați să-și reconstituie trecutul. Există însă un moment – marcat istoric de sosirea românilor eliberatori în 1941 – care declanșează memoria activă a imaturului *raisonneur*.

Trăind cu acuitate drama dezrădăcinării, a „deșțăraților”, cum spune, Paul Goma are și forța de a o transpune în *cuvinte potrivite* („fără să-l imit pe Arghezi” cum adaugă prozatorul, asumându-și sugestia livrescă) această tragedie modernă. Și-a propus sieși să devină povestitor, fiindcă *trebuie* să-și povestească viața dramatică: *eu nu uit ce știu prin mine, ce am aflat de la alții; când o să mă fac povestitor (nu scriitor!) o să povestesc. Totul.* Din momentul conștientizării dramei, el acceptă, în fapt, pariul povestirii ca literatură, care nu se abate de la principiile realismului. Întrucât își asumă condiția martorului tragic implicat prin destin, a celui care ucenicește, alături de personajele lui, în atelierele existenței. Este crezul re-afirmat în romanul *Sabina* (1991): „Am mai spus: dacă mă fac literator, atunci povestitor mă fac nu scriitor – adică nu pedagog, director de internat, cu personajele; scriitorul își închipuie că a venit pe lume doar ca să știe, în orice moment, ce fac elevii din roman, iar dacă nu fac ce scrie regulamentul, și nu întocmai, și nu acolo, în spațiu, misia lui nenorocită de scriitor pedagog este să-i cheme la ordine, să-i bage la loc în front. Pe când povestitorul ... El îi lasă în pace pe oameni: facă ce vor ei, ce e omenește să facă, netulburați, neconstrânși; el vine în urma elevilor-personaje: privește, ascultă, miroase (mai ales) – și povestește ce-a înțeles el din ce a văzut, auzit, mirosit”.

Un motiv stăruitor al prozei lui Paul Goma – valorificat, mai cu seamă, în romanele *Din Calidor* și *Sabina* – este *rugul cărților*, care figurează simbolic tragismul condiției de basarabean, definit ca *persoană care nu mai are ce pierde*. Cartea în flăcări reprezintă imaginea ilustrativă a gulagului stalinist, iar „mirosul de carte arsă” este la fel de terifiant ca mirosul de carne arsă din lagărele naziste de exterminare. Cei mai înspăimântători torționari sunt „alfabeții, puitorii de cărți pe foc, arzătorii” care distrug bibliotecile. În acest fel resimte actul ca atare refugiatul basarabean: *și român străin în propria-i Românie – dar iubitor, cinstitor de carte, ca tot puiul de domțător.* Ca ultimă șansă a supraviețuirii spiritului în fața barbariei, apare aici nevoia de copiere a cărților esențiale (ale scriitorilor necompromiși); o utopie în fond, care consună cu acțiunile de mai târziu ale scriitorului insurgent. Fiindcă protestul lui Paul Goma împotriva comunismului, dar și a colaboraționiștilor (inclusiv scriitori), desemnează revolta unui intelectual de inflexibilă, dar firească, ținută morală, arzând aievea pentru crezul său, indiferent de riscurile la care se expune. Este un utopist cum literatura română n-a mai avut, poate, decât în perioada interbelică.

Literatura lui Paul Goma este, în chip organic, o literatură autobiografică, asumându-și subiectivitatea. Cum mărturisea în romanul-document istoric *Basarabia* din 2002: *Eu nu sunt biograful nimănui altuia, sunt doar ceea ce este ultimul dintre scriitori: un autobiograf.* În densele confesiuni, autorul admite că este un scriitor repetitiv, care se autoplagiază, dar o face în spiritul restabilirii adevărului – istoric și biografic. Recunoaște, de asemenea, că proza sa este preponderent istorică („mi-am poluat ficțiunile cu istorie”), dar își continuă imperturbabil monologul cu istoria – a sa și a patriei părăsite forțat – pentru a depune mărturie despre soarta românilor basarabeni. În toată literatura sa evocatoare cu substrat istoric, înțesată cu *biografisme*, Paul Goma se vădește, în fond, autorul unei singure cărți: *cartea înstrăinării*, cum o defineam eu altădată, sau, cu termenul său, cartea *desțărării*.

portret

Horia V. Pătrașcu

Reabilitarea râsului

Una dintre schimbările petrecute în reprezentarea a două dintre actele fundamentale ale ființei umane – râsul și plânsul – constă în introducerea râsului în reprezentarea (pozitivă, favorabilă!) a chipului în fotografie, cinematografie. Vreme de secole râsul a avut o proastă reputație artistică, frumusețea și grația refuzând orice înțelegere cu dezvelirea buzelor, cu arătarea dentiției personajelor destinate să le întruchipeze. Dimpotrivă, acestea nu depășeau pragul melancoliei decât prin cel mult un surâs vag, un zâmbet trist, care nu avea decât darul de a o potența, iar urâțenia slujea sârguincios la „casa veseliei" prin exhibarea conținutului anatomic al orificiului bucal: dinți știrbi și strâmbi, limbă, cerul gurii. Târgoveții lui Brueghel sau desfrânații lui Bosch pot fi oricând invocați pentru a fi opozabili surâsului abia schițat al Monei Lisa sau al Madonelor renascentiste.

În *Numele trandafirului*, Umberto Eco sugera că creștinismul ar fi vinovatul principal pentru eradicarea râsului din spiritualitate (simbolizată de ascunderea cărții despre râs a lui Aristotel). De fapt, nu există nici un fel de dovadă că anticii stăteau cu mult mai bine la reprezentarea plastică a râsului – chiar dacă în mod evident râsul era practicat la scară largă (comedia, glumele, poantele fiind poate și mai dese și mai căutate decât tragediile).

Seriozitatea animalului se datorează nedesprinderii lui de natură. El este – și probabil că se și simte într-un mod nedefinit, instinctiv – „prins", înlănțuit în și de natură, fără putință de scăpare. Râsul apare odată cu primele licăriri ale conștiinței (la maimuțele superioare și la copii) când individul simte că înțelege „mecanismul" în care este integrat, că înțelegându-l îl depășește și, pe cale de consecință, îl poate stăpâni, modifica, desface. Copiii mici râd când surprind anumite repetitivități – râd pentru că surprind schema după care se desfășoară. Prima trezire a conștiinței se face sub forma râsului. De aceea rîsul este specific vârstelor mici, copilăriei și naivității.

Următoarea fază este aceea în care ființa conștientă înțelege că înțelegerea naturii nu înseamnă decât o eliberare teoretică, mintală, spirituală – nu una materială, concretă, „reală". Cu alte cuvinte, omul rămâne pradă naturii în ciuda conștiinței sale. Și atunci râsul se transformă în surâs, în zâmbet – un amestec nedefinit produs în egală măsură de sentimentul eliberării prin înțelegere și de sentimentul neputinței de a transcende ordinea naturală, ambele sentimente produse de conștiință. Zâmbetul, surâsul este sinteza antinomică a conștiinței - „luciditatea care nu elucidează nimic".

De aceea poate în istoria artelor râsul nu ocupă nici un loc „nobil". El este folosit doar pentru a reda prostia, naivitatea sau chiar bestialitatea umană ori grotescul într-o formă sau alta. Dimpotrivă, umanitatea în semnificația ei cea mai nobilă este reprezentată prin zâmbet, printr-un surâs abia schițat, deseori melancolic și înlăcrimat.

Henri Bergson definește râsul ca fiind reacția la o întrerupere a continuității vieții, la spargerea grației imanente desfășurării vieții. Râdem atunci când cineva se împiedică, alunecă sau când cade așezându-se pe un scaun tras în ultima clipă de sub el – pentru că vedem în toate acestea cum schema rigidă a minții noastre se substituie fluidității naturale, firești a vieții. Clișeleele, stereotipurile tind mereu să acopere, să placheze mecanic fluxul vital – iar râsul este o sancțiune socială la adresa de-naturării prin scheme rigide a vieții. Actele ratate, ticurile verbale, rutina constituie o mare parte din stimulenții râsului uman. Râdem ori de câte ori constatăm o vizibilă discrepanță între așteptările intelectului nostru și aparițiile, pe cât de naturale, pe atât de insobordonate lor, ale vieții înseși. Râdem când, păcăliți de obișnuința de a asocia greutatea cu volumul unui corp, dându-ni-se o „cărămidă" goală, mâna noastră se ridică brusc în sus. Râdem când ochiul ne este înșelat de picturi *trompe l'oeil*. Râdem ori de câte ori povestirea se finalizează prin scoaterea la lumină a unei semnificații neașteptate a cuvintelor folosite în ea (poante, bancuri). Râdem când cineva are o impresie neconformă cu realitatea – fie că este vorba despre propria persoană, despre ceilalți sau despre lume în general. Râsul este produs de excesul inteligenței umane, dat fiind că inteligența operează tocmai prin scheme, repetitivități, regularități, legități. Râsul ne ferește să fim victimele propriei noastre excelențe, inteligența. Râsul ne atrage atenția că trebuie să știm să baletăm, să dansăm pe firul subțire, de multe ori invizibil, dintre regulat și neregulat, dintre previzibil și imprevizibil, dintre schemă și noutate, dintre rigoare și inovație, dintre inteligență și intuiție.

...umanitatea în semnificația ei cea mai nobilă este reprezentată prin zâmbet, printr-un surâs abia schițat, deseori melancolic și înlăcrimat.

Pentru Sigmund Freud râsul este o manifestare sublimată a agresivității noastre. În definitiv, simpla arătare a dinților are în lumea animală o semnificație clară – intimidarea, comunicarea unei intenții agresive. Dar ce sunt pamfletul, caricatura, ridiculizarea adversarului dacă

(continuare în p. 8)

Iudita Dodu Ieremia

Corect/Incorect

Destinul unui popor depinde de starea gramaticii sale. Nu există mare națiune fără proprietatea limbii.

(Fernando Pessoa)

ÎMPREJURARE/ÎMPREJURIME

De unde vii, Sevastițo, așa agale pe-nserate?

Din împrejurări, răspunde ea radioasă, ca omul odihnit, relaxat și oxigenat.

Pe unde umbli, Sevastițo, de nu te mai vede omul?

Prin împrejurări, spune ea cu glas cântat și în mers legănat.

Sevastița e vecina mea și a ieșit de curând la pensie. A muncit o viață la uzină și a crescut singură doi copii, numai ea știe cum, dar tot singură a rămas. Copiii au plecat pe la casele și rostul lor. Zilnic o puteai vedea „plimbându-se" de acasă la uzină, de la uzină, la piață, de la piață, acasă, ba cu copiii de mână, ba încărcată cu sacoșe. Parcuri? Păduri? Fără grabă? Fără griji? Nici pomeneală de așa ceva! Ei, dar acum Sevastița recuperează! Și-a cumpărat și ținute adecvate proaspetei sale pasiuni: treninguri colorate, tricouri inscripționate, tenișí cu șireturi roz, un mic rucsac pentru bidonul cu apă, ochelari de soare cu rame roz, șepci roz, toate din colecția Nike.

E vară, e cald, nu am pasiunea Sevastiței, mă răcoresc cu aer condiționat, iar seara stau pe balcon până târziu și privesc trecătorii. Când o văd venind pe Sevastița, urmează un invariabil dialog.

Care împrejurări, Sevastițo, o întreb într-o bună zi.

Împrejurările orașului, se miră ea de întrebare.

Vrei să spui împrejurimile orașului, îndrăznesc timid să o corectez.

Ba împrejurările, așa am auzit eu la televizor, mă contrazise ea academic, smucindu-și capul spre mine, de parcă ar fi vrut să mă privească de sus.

Dragi cititori, probabil nu ați înțeles confuzia de la televizor, dar sunt sigură că ați înțeles-o pe Sevastița. Pentru ea voi apela la DEX: „ÎMPREJURARE, ÎMPREJURĂRI = situație în care se află cineva; circumstanță; întâmplare; DUPĂ ÎMPREJURĂRI = potrivit situației, de la caz la caz". „ÎMPREJURIME, ÎMPREJURIMI = locul sau ținutul dimprejur; preajmă, vecinătate."

CÂND TE URMĂREȘTE NENOROCUL

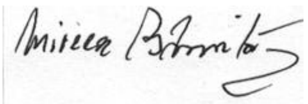
Se spune că suma viciilor este constantă. Adică scapi de unul și te trezești cu altul. Uite așa a pățit și biata prezentatoare TV, care până mai deunăzi credea că „șansă" înseamnă „ghinion". Am lămurit această confuzie în articolul „Ori umor, ori ignoranță" Se pare însă că o urmărește ignoranța, căci istoricul lingvistic al sus-numitei cuprinde și alte foste... vicii. După ce a aflat că nu este corect „dragele mele fete", ci „dragile mele fete", s-a trezit făcând dezacorduri între predicat și subiect, și anume, în loc de „fiecare dintre noi facem", a reușit să facă acordul corect „fiecare dintre noi face". Acum... „preferă mai bine". Păcat de ea, că e tare frumușică! Dar să nu credeți că este unicat, dimpotrivă, e un lingvistic-simbol pentru multe persoane, personalități și „celebrități" care dau mai mult sau mai puțin bine „pe sticlă".

Dragi cititori, sunt sigură că ați auzit frecvent acest pleonasm: atât „prefer mai bine", cât și varianta „prefer mai mult", de aceea nu voi insista foarte mult asupra chestiunii acesteia. Să ne aducem aminte mai întâi ce este acela un pleonasm: „eroare de exprimare constând în folosirea alăturată a unor cuvinte, expresii, propoziții etc. care repetă inutil aceeași idee" (DEX), cu alte cuvinte, pleonasmul este o alăturare redundantă din punct de vedere semantic. Sensul comparativelor „mai bine", „mai mult" se regăsește în sensul verbului „a prefera": „a da întâietate sau precădere unui lucru, unei situații sau unei ființe, în raport cu altceva sau altcineva; a considera ceva sau pe cineva mai bun, mai valoros, mai important etc., în raport cu altceva sau cu altcineva; a aprecia mai mult ceva sau pe cineva" (DEX). Pleonasmul „a prefera mai bine/mai mult" este întâlnit la scriitorii pașoptiști, precum N. Bălcescu, C. Negruzzi, probabil după modelul construcției „préférer plutôt", folosite în limba franceză vorbită. Poate că prezentatoarea noastră (reprezentativă) este cunoscătoare a scriitorilor din secolul al XIX-lea! Mai știi!

În concluzie, dacă preferați ceva sau pe cineva, nu adăugați „mai bine" ori „mai mult"!

Mircea Bârsilă

SAECULUM

Unde-i – mă întreb – lumea de altădată:
o lume în care femeile
aveau o mai mare predispoziție, în comparație cu bărbații,
pentru cele divine.
Unde-s bărbații ce se credeau niște zei
și, în consecință, nu-i mai interesa nici o dorință pământescă:
Orfeu,
Eumolpizii de la Eleusis și nemuritorul Pitagora,
filosoful identificat cu Apollo
prin intermediul coapsei sale de aur.

O poveste povestită de fântâni: *Iubirea - ,*
de roata și de ghizdul lor
pe care stă, adesea, până târziu
– și atât de stingheră – câte-o pasăre!

Între timp, bărbatul a ajuns un sclav folosit
de femei la fel de fel de treburi de-ale lor.
Plăcerea – o versiune apocrifă
a străvechiului magnetism
al celor două principii Yin și Yang.
În fața înălțimii munților, a tăcerii pădurilor,
a misterului peșterilor
și a curgerii norilor din văzduh în toate direcțiile,
a fost arborat nevolnicul drapel
al necontenitelor bucurii obscure, trupești.

Sexul: tot ce a fost rupt în două
se împreună din nou, recontopindu-se.
Sexul: adică trecerea unei ape cu bacul
O suveiche ce poartă firul, în alergarea sa înapoi și înainte,
între cei doi termeni ai unei metafore.
Icnete, gemete, suspine.
(A fost o vreme, copil fiind,
când nu știam că „barbații se limpezesc în femei”).

Bine că ne aflăm doar în trecere, pe aici,
într-un fel de permisie, la fel ca sodații
pe care uniformele în care se îmbracă
îi fac să pară mai puțin copilăroși
decât sunt în realitate.

Fiecărei femei, – și știu bine ce spun –
aflată alături de un bărbat în burta de pește a patului,
i se prefac sânii, ca prin farmec,
în două ulcioare de lut
adăpostind fiecare în întunericul lăuntric al său,
o fântână adâncă și tainică
în felul celor de la câmpie.
Înfiebântat, sângele ei absoarbe, unul câte unul,
sunetele de aur
ale marelui clopot ce bate fără a fi existat vreodată.

O casă în care nu miroase a trup de femeie
abia ieșită din cada cu apă fierbinte din baie
și pletele strânse sub un prosop, ude,
în care nu există obiecte și lucruri strict feminine
în care paharele, tigaia și oalele
n-au fost atinse nici o dată de o mână femeiască
și unde nu se știe de compresele calde cu ceai de mușețel
puse, înainte de culcare, pe pântec, în dreptul ovarelor,
este mai degrabă o vizuină în care trăiește, însingurat,
un viezure,
o criptă fără borcane cu gem și compoturi în cămară
sau o cochilie pur și simplu absurdă.

Femei îmbrăcate în tricouri mulate – știu ele de ce!
Femei cu poalele ridicate
când trec prin apa doar până la genunchi a unui râu!
De neprețuit în mintea lor:
îmbrățișarea – la diateza activă – a unui bărbat !

Luate cu alte treburi (desigur, mai nostime!),
femeile din Bretania „uită Ierusalimul prea mult la cuptor”.
Așișjderea, femeile din Africa
„pun la înmuiat Statele Unite” și uită de ele
în leșia făcută din apă călduță
și cenușă din câteva lemne uscate.

Din punctul de vedere al femeilor de la Dunăre
este prea mic, pe pământ,
numărul bărbaților în putere – și poate că au dreptate,
poate că lumea, așa cum o văd ele, ar avea un alt mers.

170 de avorturi, zi de zi, în România.
300 de fete minore devin, în fiecare an, mame.
Alte trei mii – din Vaslui și din Teleorman,
din Ardeal, din Vâlcea și din Suceava lui Ștefan cel Mare –
sunt nevoite, constrânse de sărăcie, să facă trotuarul
prin marile orașe cu covrigi în coadă, din Occident.

Bine că frenezia nu a cuprins și oasele din morminte:
am fi auzit cum oasele de femei,
ascunse în țărână, în așternuturile lor subpământene,
le strigă, trezite la viață, pe cele de bărbați,
într-o infinită varietate de nuanțe sonore în surdină –
și, totodată, îngrozite de visul
în care visează că s-au trezit.

Femei și bărbați,
în dormitoarele cu mochete persane pe jos,
în hoteluri, în corturi, vara, la munte,
oriunde le-ajunge doar o batistă sau doar o frunză de măr
spre a se acoperi cu ea, noaptea,
când dorm, ținându-se unul pe altul în brațe.

Ca niște pungi de plastic înălțate de vânt
levitează în jurul meu
numele mici ale mai multor femei: pe unele,
dacă-mi aduc bine aminte, le-am părăsit prea devreme,
pe altele, așa cum socotesc acum, prea târziu.

Dacă altădată mi-era milă de femei, la naștere,
când au două capete, două inimi, două vieți,
(strigă, țipă, și urlă de durere),
acum, au parte, într-o altă situație, de mila mea:
în lungile clipe de umilință,
când, prin mișcările lor din șolduri,
ajută bărbatul
în timpul acelui dans jucat întotdeauna în doi

„danțul buf
cu reverențe
și mecanice cadențe.”

Întrebare : încotro ne îndreptăm,
încotro ne duce, la fel ca o corabie, poate chiar corabia
lui Sebastian, acest secol cu toate pânzele
umflate de un vânt rău, un vânt clandestin
pe care zeii, îmbătați cu vin, l-au scăpat din lesă ?

Iată: trecem pe lângă trandafirul înflorit
și să nu-l vedem.
Ne vorbește, ascuns în spatele norilor, Dumnezeu,
și noi ne îndoim că El este Cel care cuvântă,
așa cum ne îndoim de pielea și de realitatea acelui pantof
pe care plopii îl folosesc drept călăuză în călătoria lor.

O lume ca o femeie ce nu mai încape de mult
în propriul ei trup,
în propria sa poezie din nopțile senine ale verii –
și unde chiar și nimfele, împodobite cu flori,
se avântă, prin luminișuri, în orgiastice danțuri.

A dori să fii iubit de o femeie atât de mult
încât să se viseze mereu
preschimbată într-o leoaică tânără
ce desenează figura îmblânzitorului ei, pe nisip,
și pe care, după aceea, o mângâie,
evlavioasă. O linge. O spală. O sfințește!

Doar pentru mine, doar pentru câțiva dintre noi,
doar pentru tot mai puțini,
încifrata poveste povestită de fântâni,
de roata și de ghizdul lor pe care stă, adesea,
până târziu – și atât de tristă – câte-o pasăre !

O lume ca o femeie ce nu mai încape de mult

în propriul ei trup,

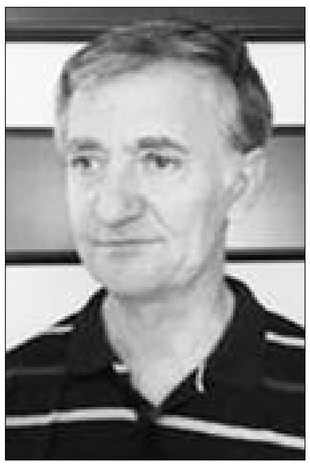
în propria sa poezie din nopțile senine ale verii –

și unde chiar și nimfele, împodobite cu flori,

se avântă, prin luminișuri, în orgiastice danțuri.

poesis

Vasile Dan Marchiș

EXERCIȚIU EXTREM

Fără concordanță cu meteorologia
și hidrologia,
marea își propagă prin valuri nebunia
și fantezia
ca o răzbunare
pentru cei ce n-au eliberat cenușa eroilor în adâncurile ei
ca punct de orientare,
înălțând valuri
cum în onor negre steaguri
dorind parcă a se situa prin asta la rang de paradă
dar e o mascaradă
cum că nu se pot
forma munți în toată măreția lor
doar din apă chioară
care să biruie în canoane...
Ca un război hidrologic
dintre geografie și istorie
pentru monumente de orice fel
zăpezi veșnice și eroi
valurile îmi cuprind ambarcațiunea
dând peste cap binecuvântările...
În premieră mă impresoară muza
ca un nevăzut colac de salvare
fără să știu ce vrea să-mi pună la încercare,
felul cum scriu, sau cum înot!
Cum să mă prezint acum în fața muzei
fără noimă, fără temei?
Înotător sau scriitor?
Deja sunt în valuri și înot parcă scriu pe o mare de hârtie lichidă...
Controlându-mi cu brațele poziția și fizionomia
Adică:
fără să pot scrie ceva ferm în fața muzei,
măcar o virgulă credibilă între mine
și lucrurile imprevizibile ...
Muza mă impulsionează ca niciodată astfel:
”Înoată că acum nu te pune nimeni să scrii!”
Mai mult mă avântă:
”Înoată cu curaj să ai unde scrie...”
Incredibil, ce încurajare din partea muzei
pentru un scriitor...
Ceva nu este curat aici...
Muza mă cronometrează îngerește
ca pe un pește
de parcă eu trebuie să o inspir pe ea în funcție de cum înot !
Și chiar vehiculează:
”Înotul acesta va fi inspirația mea pentru tine...”
Un val ridicându-mă ca pe un steag,
ca pe un banner de parcă astfel marea
dă onorul, muzei ...
Onorul mării în fața soarelui răsărind
mi-e dat să-l simt
pentru cei ce nu de rău de mare
sau de dorul ei au murit , ci de sete...
Înot cu teama că nu-i va ajunge muzei, marea până la țărm
ca inspirație
ci va trebui să mă întorc fâstâcit înapoi în larg...
Câtă hârtie de scris îmi va trebui după această incursiune acvatică
pentru a putea prețui gramatical marea la cotele ei ...
Cu muza la cârmă înot cu consimțământul că astfel nu trișez victoria...
Ajung pe mal cât că pun picioarele pe uscat
când muza îmi dă impuls astfel:
”De ce stai așa ca o virgulă incredibilă
între mine și mare?
Acum nu te pune nimeni să înoți!
Scrie...! ”

ÎNCERCAREA CEA MAI GREA

S-a constituit încă un certificat medical
al Limbii române.
Acest nou virus a făcut
ca textele de orice natură
din mâinile unor medici specialiști,
clerici și critici
să pară refugiate....
Lipsurile semnalate în rândul
unor elemente gramaticale
și mulțimea cuvintelor adiacente
rămase ca sihaștrii,
au făcut ca gramatica să se poată conjuga
doar la timpul trecut
riscând astfel să devină istorie...
În acest sens iubirea s-a manifestat
doar prin semne, fără cuvinte
pentru a nu se arunca declarațiile,
pe un teren fără acoperire.
S-a constatat că doar gesturile de mim sau actor
(fără a te exprima și prin viu grai)
în fața celor cu deficiențe de vorbire și auz,
sunt imune la acest virus,
Însă nu se știe care gest
sau semn este curat
deoarece acestea nu se fac întotdeauna
din respect doar pentru cei care nu pot vorbi și auzi
ci mai ales pentru că vrei să maschezi ceva
ce nu poate fi dat spre auz din cauze suspecte, ilicite...
Încercarea cea mai grea
a specialiștilor de diferite domenii
este să bocească cuvintele dispărute
pentru ca gramatica să se mențină identificabilă...

EXTREMA MIRARE

Probabil exist fiindcă
Dumnezeu se miră că-mi este greu să
găsesc un loc unde
să plâng fără să fiu văzut de nimeni
și că nu mă mai mir de nimic...
Este un lucru nefiresc a plânge de fericire
în văzul celor ce plâng de nefericire...
De ce să mă mir pe cel care e desculț?
Păi de ce e desculț?
De sărăcie, sau că e nebun...?
A vrut el să fie sărac, sau nebun...?
A te mira pe cineva care nu vrea să fie sărac
sau nebun, e un lucru nefiresc...
Dacă Dumnezeu ar vrea să vină la mine
în chip de om sărac
ar fi doar un pretext figurativ
ca a unui actor,
dar Tatăl Ceresc
nu e actor care face haz de necazul altuia
și știu că nu va veni astfel...
Că doar ar vrea , e un lucru firesc
pe care nu am de ce să mă mir....
Iar dacă ar dori să vină la mine
în chipul celui mai bogat om ,
ar fi la fel un pretext fără noimă
deoarece știu că nu va veni astfel,
deoarece pe persoane
și pe lucruri care ne înconjoară
nu am de ce să mă mir
când Dumnezeu este mai presus de ele...

COPILAȘUL REGĂSIT

Cade o ninsoare ca un lucru făcut de probă
precum experimentele în laborator
de parcă astfel Dumnezeu își măsoară puterea
în ritmul cel mai grăbit posibil
în regim de experiment astronomic
Astfel pământul a devenit
un laborator de proporții nemăsurate
în care fiecare om este un Yeti (om al zăpezilor)
mai mult sau mai puțin evoluat.
Ninsoarea căzând prea abundentă și imprecisă
peste omenire
semnifică fără noimă, fără rând
o istorică nereușită migrare,
o imposibilă iubire
și o pedeapsă fără acoperire...
Și fuga acelui copilaș către nu se știe cine
semnifică drumul îndurărilor plin cu refugiați,
canonul istoriei zăpezilor veșnice...
Copilașul a căzut o dată în zăpadă...
Apoi încă o dată și iar a treia oară
sub crucea de zăpezi veșnice,
strigând: ”Mamă, nu-s prea multe jucăriile care
mi le-ai lăsat
dar sunt toate de zăpadă...!”
Iar zăpada cădea prea abundentă ca o bizară fantezie
vrând a se situa prin asta la rang de paradă
dar e o mascaradă
cum că nu se pot face oameni în toată firea
doar din zăpadă.
Când se credea despre copilaș
că saltă prin zăpadă de bucurie
și că e de cineva supravegheat sau așteptat
cumplit striga după cineva și se căznea
să nu-și dea tribut zăpezilor, inocența...
Atunci prin instinctul matern și antic
al omului modern neîmplinit
care amână ceasul judecății,
copilașul a fost luat în brațe de bunica lui...
”Dragul meu ești teafăr?”
Copilașul lăcrimând puțin, a spus:
”Nu-ș prea multe jucăriile pe care mi le-a lăsat mama,
dar sunt toate de zăpadă...”

SINGURA AMINTIRE NEARSĂ A SOARELUI

1

Iar se prefigurează o secetă cumplită
și Proorocul Ilie nu-i de găsit
S-a întrebat de el și pe la
Institutul Național de Meteorologie și Hidrologie
însă nimic...
„Cum așa?” se adresă regele meteorologilor
„Singura amintire nearsă a soarelui –
acest mare prooroc de care au ascultat
în adevăratul sens al cuvântului toate fenomenele cerești
nu figurează în rândul meteorologilor?
Dacă Ilie s-ar crede unul dintre voi, ar fi vai de lume!”

2

Proorocul Ilie străbătând câmpia pustiită de secetă,
dar de această dată ca turist
și scriindu-și memoriile,
se văzu oprit, dar nu din cauza arșiței,
ci de intensitatea muzei
„Incredibil – tresări regele –
Ilie străbate câmpia fără statut oficial!
Văd doar perspectiva de a-l convinge
să-și schimbe atitudinea!
Destinul îl presează să-și scrie neprețuitele-i memorii!
Proorocul va accepta să întoarcă vremurile în favoarea noastră
dacă îi vom aranja să facă schimb de experiență cu
Shakespeare, Eminescu, Heine, Esenin!”

Cade o ninsoare ca un lucru făcut de probă

precum experimentele în laborator

de parcă astfel Dumnezeu își măsoară puterea

în ritmul cel mai grăbit posibil

în regim de experiment astronomic

Astfel pământul a devenit

un laborator de proporții nemăsurate

în care fiecare om este un Yeti (om al zăpezilor)

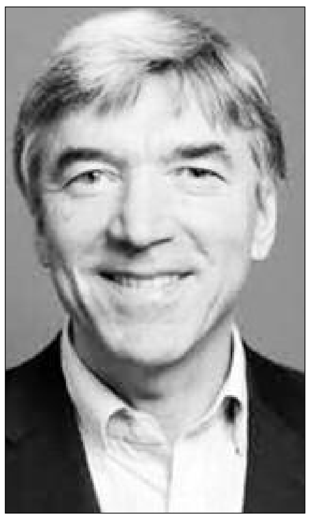
mai mult sau mai puțin evoluat.

poesis

FRANZ RUPPERT

Triadele traumei *

Conform experienţei mele de terapeut, mulţi oameni suferă nu doar de traume psihice izolate. Toată viaţa lor stă sub un triplu semn negativ. Ei nu sunt doriţi, nu sunt iubiţi şi nu sunt protejaţi. Aceasta este triada fatală a traumei, cu care mulţi oameni trebuie să se descurce din cea mai fragedă copilărie. Tocmai nenăscuţii, nou-născuţii şi bebeluşii sunt cei mai lipsiţi de protecţie şi se pot apăra cel mai puţin de pericolul de a fi traumatizaţi, adică de a deveni victimele respingerii, lipsei de iubire şi violenţei. Din cauza dependenţei complete de mama lor, fiinţele umane nou apărute sunt extrem de uşor de descumpănit când nu sunt dorite, iubite şi protejate.

Clivajele psihicului determinate de traumă

În cazul experienţelor traumatice, autoreglarea sistemului psihic, în ansamblul lui, nu mai funcţionează. Ca atare, orice traumă duce la un clivaj al psihicului în trei părţi diferite:

- părţile sănătoase, prin care psihicul poate sesiza în continuare realitatea, se poate gestiona şi se poate regla singur;
- părţile traumatizate, în care sunt izolate sentimentele insuportabile din situaţia traumatică, precum anxietatea, durerea, furia, ruşinea şi dezgustul;
- strategiile de supravieţuire în condiţii de traumă, prin care realitatea insuportabilă dispare în ceaţă, este dezavuată, ignorată, nu mai este simţită, gândită şi memorată, fiind înlocuită în schimb de un univers iluzoriu.

Pierderea capacităţii de autoreglare este însoţită de o pierdere a raportării la realitate. În locul unor acţiuni chibzuite, apare un activism orb, acompaniat de o vorbărie necontenită.

Întrucât aceste strategii de supravieţuire în condiţii de traumă salvează viaţa în situaţiile de urgenţă, ele au o mare influenţă asupra vieţii ulterioare a omului traumatizat. Chiar dacă nu există nicio ameninţare, aceste structuri psihice insistă să se comporte ca şi cum primejdia vitală ar mai exista în mod real. Calitatea vieţii celui afectat are de suferit enorm din această cauză. În loc să perceapă şi să simtă nestingherit, el trebuie să acţioneze permanent. Omul traumatizat trăieşte într-o surescitare cronică. Dacă strategiile de supravieţuire determinate de traumă i-au salvat viaţa în momentul experienţei traumatizante, mai târziu acestea îl pot costa viaţa, în primul rând pentru că el nu renunţă la reprimarea sentimentelor, iar propriile impulsuri sănătoase sunt percepute şi combătute ca fiind ameninţătoare.

În societăţile traumatizate stresul este deci omniprezent: în parteneriate, în familii, în şcoli, în firme, în politică. La fel de nenumărate sunt încercările de a o scoate cumva la capăt cu acest stres, de exemplu apelând la fumat, băutură, mâncare, consum de medicamente, exerciţii yoga, metode de relaxare, masaj, hipnoză. Acestea reduc eventual stresul pe termen scurt, dar pe termen lung pot chiar să-l amplifice. Exerciţiile de fitness şi sportul, hrana echilibrată caloric sau consumul de substanţe adictive controlat devin atunci ele însele sursă de stres şi suprasolicitare.

Tot astfel suntem dominaţi adesea de singurătate şi plictiseală din cauza absenţei sentimentelor, fiind condiţionaţi de traumă şi de golul lăuntric rezultat din aceasta. La rândul lor, toate acestea favorizează comportamentul dependent, consumerismul, căutarea unor lucruri care să ne distragă sau contopirea cu telefonul mobil, când aşteptăm în permanenţă veşti noi, e-mailuri sau like-uri. Aceasta duce la o situaţie paradoxală: încercăm să depăşim printr-un stres nou vechiul stres din corp.

Cam la fel stau lucrurile şi în privinţa medicinei, care prin medicamente şi operaţii amplifică stresul dintr-un corp traumatizat. Astfel, cu ajutorul unor stimulente („amfetamine"), copiii diagnosticaţi cu „hiperactivitate" sau „ADHD" sunt aduşi într-o stare de epuizare psihică cerebrală temporară, care durează până când stările de tensiune interioară reapar, odată cu diminuarea efectului medicamentelor. Atunci este nevoie de tableta următoare, până când la un moment dat structura creierului este prejudiciată şi ea pe termen lung, ivindu-se prematur ameninţarea unei simptomatologii parkinsoniene (G. Hüther & H. Bonney, *Neues vom Zappelphilipp. ADHS verstehen, vorbeugen und behandeln*, Walther Verlag, Düsseldorf, 2002).

Aceşti copii suferă, într-adevăr, de o „tulburare de deficit de atenţie", dar în sensul că nu primesc din partea părinţilor lor traumatizaţi atenţia şi solicitudinea de care aveau nevoie ca sugari, bebeluşi şi copii mici. De aceea ei îşi clivează anxietatea, furia şi durerile încă de foarte timpuriu şi se fixează numai asupra lumii exterioare. Odată ce s-a produs această clivare a sentimentelor lor iniţiale, nici 1000 de like-uri în contul lor de Facebook sau de Twitter nu-i va mai ajuta ulterior să compenseze acest deficit de atenţie şi confirmare. Ei sunt ca un butoi fără fund, ceea ce în zilele noastre duce rapid la dependenţa de internet. Este suficient să cadă două ore conexiunea de internet, iar copiii şi adolescenţii devin numaidecât nervoşi, iritaţi şi agresivi.

* Fragment din Franz Ruppert, *Cine sunt eu într-o societate traumatizată? Cum ne determină viaţa relaţiile de tip agresor-victimă şi cum ne eliberăm de acestea*, volum în curs de apariţie la Editura Trei

Traducere din germană de
RADU GABRIEL PARVU

1966

Reabilitarea râsului

(continuare în p. 8)

nu acte indirect agresive, o agresivitate consumată la nivelul limbajului (plastic sau verbal)? În războaie – propaganda foloseşte, alături de arme reale, letale, în egală măsură aceste arme simbolice – caricatura, bancurile, pamfletele. Filmul *The Great Dictator*, cu Charlie Chaplin în rolul lui Hitler, a avut poate forţa unei întregi flote de bombardiere dezlănţuite asupra *imaginii* dictatorului – la rândul ei o forţă imensă, disproporţionată, o entitate aproape independentă de mogâldeaţa bipedă cu acelaşi nume. Omul, animal simbolic, îşi duce existenţa, deci inclusiv războaiele, într-un regim aproape exclusiv simbolic: de aceea umorul are o încărcătură *letală* asupra *imaginii* individului, o poantă bună este un atentat reuşit. Noi, românii, ştim că bancurile „cu Ceauşescu" (a căror prolificitate contrabalansa penuria alimentelor şi bunurilor) s-au întins, ca un covor negru, între palatul prezidenţial şi zidul de execuţie. În altă parte a spaţiului şi a timpului, caricaturile cu profetul Mohamed a produs asasinarea ziariştilor de la Charlie Hebdo de către fundamentalişti musulmani. Iată deci doar câteva exemple ale legăturii intrinseci dintre umor, râs şi agresivitate.

Friedrich Nietzsche visa chiar la o ştiinţă „voioasă" – o ştiinţă care să se elibereze de morga tristă şi greoaie a savantului, de sub scorţoşenia lui rigoristă pentru a face loc unuia mai vesel, mai predispus să asculte sunetul vioi şi îmbucurător al vieţii. Un cunoscător „eliberat" de toţi idolii, inclusiv de idolul adevărului. De obicei, scrie Nietzsche, înţelepţii sunt „pesimişti" şi ne învaţă că viaţa nu merită să fie trăită, această specie trebuie să dispară şi să lase locul unor „cunoscători" care preţuiesc viaţa şi ştiu să se bucure de jocul ei, de ascunzişurile şi sugestiile ei, de balul ei mascat.

Cum ar trebui deci, în lumina celor spuse, să privim eliberarea actuală a râsului, reabilitarea lui în fotografie, în cinematografie şi în viaţa noastră cotidiană? Să fie aceasta semnul naşterii unui nou om, a omului ştiinţei voioase, a celui care nu mai are nici un idol, nici măcar idolul adevărului? Să fie epoca aceasta epoca celui care a înţeles cum să traverseze firul invizibil dintre rigoare şi noutate, dintre schemă şi imprevizibil? Sau să fie era acelui om care vrea să arate, prin râsul cu toţi dinţii, siguranţă şi încredere în sine, destindere şi impasibilitate, urmărind, în subsidiar, şi o intimidare a posibililor adversari? Sau câte ceva din toate acestea?

Prăvălia cu poezie

Viața ca o continuă inițiere

Ioan Radu Văcărescu - ”Pescar de cuvinte” – Editura ”Junimea”, Iași, 2019

Un volum care dezvoltă o paletă largă de teme și motive este ”Pescar de cuvinte” (Editura ”Junimea”, 2019) semnat de Ioan Radu Văcărescu, o demonstrație de virtuozitate poetică care îi fixează poetului sibian un loc bine determinat în cadrul Generației 80. Trăsăturile de bază ale poeziei din acest volum derivă din amestecul de inocență și miracol, poetul își trăiește cu o candoare de martor nepervertit nostalgiile de supraviețuitor într-o provincie în care și-a delimitat bine locul, forțând chiar cutumele și normele bine însușite de toată lumea. Un fals aer domestic te îmbie la o lectură empatică, morfologia imaginarului este una generoasă și de aceea seducătoare pentru receptor/ cititor.

Viața este, în fapt, o călătorie inițiatică printr-un ținut al memoriei, cu alternări de planuri, prin deturnări ale codurilor, în același timp inițiatul încearcă o coagulare a ceea ce pare disparat, autonomizat, străin. Materialitatea este transgresată, orice obstacol este anulat, tensiunea itratextuală îți conferă planuri de lectură diverse, în funcție de capacitatea cititorului de a accede pe (la) diferite niveluri de lectură. Călătoria în care am pornit cândva nu are niciun capăt definit, e rătăcire sau e căutare, prezentul este supus continuu hipertrofierii de o viziune prestabilită care se confundă/ confruntă cu o misiune (mult mai) înaltă: ”iar acum dacă tot e atât de târziu/ pot mărturisi că am înțeles/ doar o singură dată în viață/ mergeam spre o autogară îndepărtată/ undeva la marginea unui oraș studențesc/ pe o stradă care nu se mai termina/ nu știam decât direcția eventuală în care trebuia să merg/ să ridic un pachet trimis de-acasă cu autobuzul/ casele se-nșirau ca la țară pe uliță/ și-n liniștea deplină a acelei înserări fără prihană/ mirosea demențial a liliac și-a lămâiță/ strada nu se mai termina/ și autogara aceea îndepărtată parcă nici n-ar fi existat/ și miresmele de primăvară pătrundeau adânc în sânge/ iar arterele și venele pulsau/ ca un râu de munte la topirea zăpezilor/ atunci am înțeles/ și-n vreme ce mergeam parcă fără de țintă/ spre o autogară parcă inexistentă/ de la marginea orașului nostru studențesc/ am înțeles/ că mă așteaptă de partea cealaltă a cerului/ acelei primăveri care părea și ea că nu se va sfârși niciodată/ iar dimineața următoare/ am apărut parcă de nicăieri/ cu un pachet mare în brațe/ legat cu sfoară groasă de cânepă/ niciunde în întunericul ce atâta de încet se desfăcea/ în luminiscențele fără prihană ale unei duse primăveri” *(înțeles)*.

Volumul re-construiește un topos pe ”ruinele” unui oraș strivit de amintiri, transsubiectivizarea poetică indică faptul că anumite spații mental-imaginare pot fi explorate numai la (prin) reconstituire. E vorba, după elementele numite, de ”un Sibiu personal”, personalizat, personificat chiar. Imaginația recuperatoare scoate efecte care surprind, uneori ai senzația că un personaj kafkian a coborât în piața mare și caută o instanță nevăzută care îl hărțuiește cu un proces absurd: ”în piața mare a orașului e liniște și pace/ într-o parte sunt așternute pe caldarâm/ o mie de capete de lut/ fiecare un unicat unul din cincizeci e albastru/ precum casa albastră de lângă palatul brukenthal/ în fața primăriei oprește un bmw cu cd/ coboară ambasadorul austriei/ pătrunde nonșalant la patru ace în clădirea fostului cec/ altădată prefectură de poliție și polițistul/ de serviciu îmi spune zâmbind/ să fac pași mai încolo și poze mai discret sau deloc/ fără să știe că eu stau aici în ziua cenușie cu anemici/ stropi de ploaie și nici măcar porumbei nu prea sunt/ doar o duzină ca să fotografiez/ mulțimea de capete de lut/ între care de parcă așa ar fi fost stabilit/ doarme dus un câine comunitar fără cap/ în piața mare a orașului e cât se poate de liniște/ cât se poate de pace”. *(ilustrată din sibiu)*

În alte poeme semnificative din carte, Ioan Radu Văcărescu acceptă fuziunea dintre eu și non-eu pe fondul unei delestări a sufletului în ascensiunea lui, mainheismul nu mai funcționează, sublimul devine subliminal, spectacolul cosmicității vieții se reduce la mici gesturi care își extrag semnificația chiar din starea de deriziune. Anecdotica poetică amintește uneori de gestica soresciană, arealul este însă altul, calea dintre legea morală și cerul înstelat, dintre pământ și rai, este presărată cu umorul fin care netezește toate asperitățile: ”.... Și parcă-l văd acum pe nea Mitică,/ dacă tot s-a dus,/ cum se trezește el pe la opt și cum/ merge la bucătăria raiului/ și ia din fereastră de după perdeaua de nori pufoși/ glăjuța de-o fele de rachiu/ și așează pe masă trei păhărușe ca lacrima/ și le umple rase zicând/ hai Doamne să ne împăcăm,/ că tare ne-am mai ciondănit aseară./ Și Domnul binecuvântează din cap cu mare blagoslovenie/ Și Sfântul Petru zice de la locul lui cel mai încărcat/ de înțelepciune bogdaproste auzit vreodată în ceruri” *(Împăcarea cu Dumnezeu)*. Există, de asemenea, în multe texte din carte, o tendință de destructurare a sinelui pe fondul unei confesiuni care depoetizează în fapt realitatea, elementele din preajmă sunt modificate până la nivelul de non-simbol. În timp ce poetul mestecă în cafea, în timp ce muzica sferelor se reduce la zăngănitul cuburilor de zahăr brun care ating marginile ceștii, un corb alb se zbate în piept, are aripile înghețate și transmite starea de abis, tradusă în singurătate și spaimă: ”parcă azi sunteți supărat nea jeane/ zice dragoș așezându-mi în față cafeaua/ și paharul cu apă din perete cu lămâie/ ce să-i zic mai bine tac și mestec cu atenție sporită/ în ceașcă bruma de zahăr brun/ i-aș putea spune cum e la cincizeci și nouă de ani/ cum sângele-mi bolborosește doar în piciorul stâng/ și cum în pieptul meu zace un corb alb/ cu aripile înghețate/ dar tac și amestec în continuare în ceașca de cafea/ și sorb cu răbdare din apa cu lămâie și gheață/ poate i-aș spune cum un înger tărcat mă trage de mânecă/ mereu afară unde vrea să-mi arate/ cu degetele lungi și strâmbe/ între care ține o țigară de foi/ cu aromă de cireșe sălbatice/ creasta îndepărtată care leagă prejba de muma/ și cum îmi aprind și eu o țigară amară/ cum trag în piept cu nesaț primul fum și privesc/ cu ochii senini ca dintr-o copilărie furată/ vizuina de lup din pădurea de pe muntele tăcut/ părăsită și care mai păstrează un vag miros/ de singurătate și spaimă”. *(vizuina)*

Ioan Radu Văcărescu este un poet de recitit.

Adrian Alui Gheorghe

Poezia și ”viața de a doua zi”

Nicolae Panaite – ”Ziua verde” Editura ”Junimea”, Iași, 2019

O poezie aflată la intersecția dintre contingent și înalt scrie Nicolae Panaite, în cel mai recent volum al său, ”Ziua verde” (Editura ”Junimea”, 2019), un poet care și-a conservat starea inițială, poeticitatea genuină, suflul pacificator al cuvântului într-o lume a dezordinii, în care viața este o insomnie iar aspirația spre absolut se traduce prin ”așteptarea” cu care lehuza își întâmpină ”întâiul născut”. În această lume, care se degradează sub presiunea trecerii, diminețile sunt ”pământoase”, absența vecinului ”a dat lăstari”, florile și-au pierdut strălucirea și rostul: ”Sunt dimineți atât de pământoase,/ atât de grele,/ încât și îmbrăcarea devine o povară/ iar răsăritul soarelui se mișcă încet,/ atât de încet/ de parcă ar fi un melc imens/ ce cară lumină;/ chiar și fereastra a obosit,/ ajutând-o să intre în casă./ Absența vecinului meu/ de vizavi a dat lăstari;/ florile lor și anul acesta/ au rămas nepolenizate./ Pe tavanul și pe tencuiala pereților dinlăuntru,/ unde ecoul respirărilor/ provoacă surpări somnului,/ apar unele semne și înfățișări./ Dacă cineva ar putea să le deslușească/ ar lua toate premiile Nobel deodată;/ până atunci, femeia de serviciu/ le șterge urmele/ și mătură fărâmăturile lor/ la coșul de gunoi/ al multor istorii/ atât de apropiate nouă/ și vai! atât de puțin știute.” *(Sunt dimineți)*

Volumul urmează un traseu care merge de la poezia sentimentului la poezia eului și mai departe la dispersiunea eului și regăsirea lui în ființă; de la exasperarea bolnavă, estetizantă a limbajului la redescoperirea cuvântului simplu. Poemele din partea ultimă a volumului sunt, în acest sens, un ”decont” al realității imediate: ”Prețul vieții s-a așternut/ ca o ninsoare neagră,/ îngreunând respirările și intrarea soarelui în case;/ a atins râul, ramul, neamul/ (...) Plusvaloarea publică/ a ajuns așa de mare,/ încât Vacile Domnului/ sunt niște uriași pe lângă ea// Ziua următoare parcă fuge/ de lehamitea de acum/ ca un captiv de teama/ la detenție pe viață”. (*Prețurile*)

Există la Nicolae Panaite o intuiție fulgurantă a timpului în dualitatea sa continuă finit/ infinit, singurătatea este locuită de umbre, de amintiri, de o lume care nu ține să își definească un chip, care mai degrabă se ascunde, care își șterge urmele trăind, al cărei preț absolut îl reprezintă voluptatea de a deveni anonimă. În acest sens, ”ziua verde” pare să fie mai mult rememorarea vieții, un fel de viața de a doua zi: ”Ziua Verde pe care am trăit-o/ prin toate formele ei de relief/ deseori era în picioare însoțindu-mă/ pustiul ce-i dădea ocol/ bine își mai juca rolul lingușitorului/ sub poalele ei vaporoase/ am văzut multe primăveri izbucnind/ în visele mele despre ea/ apa bună de băut ajunsese mai sus de glezne/ mâinile-mi și acum/ încă-s în vindecare/ după trecerea prin roțile spinilor/ prin roțile cernelei ce se poticnește/ când azi cuvintele mai scot capetele/ ca niște înotători tăindu-mi calea/ Ziua Verde de acum/ e așa de mică/ încât noaptea pare o imensitate/ iar stelele niște lacăte luminoase/ deschiderea lor e la fel de grea/ ca număratul peștilor dintr-un râu/ târziu am aflat descuierea/ care rodise prin propria-mi umbră/ am cules-o cu atenție și-n grabă/ deși degetele mai mult mă încurcau” (*Ziua verde*).

Alteritatea poetică acționează în poezia lui Nicolae Panaite ca o înclinație către zona obscură a eului care presupune o intuire confuză și în orice caz sceptică a condiției omului, asemănătoare binecunoscutei alegații a lui Maurice Blanchot: ”Cineva este acolo, unde sînt singur. Faptul de a fi singur înseamnă că aparțin acestui timp mort care nu este timpul meu, nici al tău, nici timpul comun, ci timpul Cuiva. Cineva este ceea ce este încă prezent unde nu se află nimeni. Acolo unde sînt singur, nu sînt acolo, nu se află nimni, dar impersonalul este acolo: exterioritatea ca lucru ce previne, precedă, dizolvă orice posibilitate de raport personal” (*”Spațiul literar”, cap: ”Singurătatea esențială”*). Dar identificarea acestui strat subliminal, al unui eu impersonal, nu are scopul de a anula imaginea deja conturată de ființă la intersecția de lumi, ci pe acela de a da o anumită fundamentare câtorva motive poetice cum ar fi exilul, rătăcirea, solitudinea și infinitul, care ar părea că provin din continua ”dezorientare” a ființei vii: ”Îl port întruna/ precum țestoasa carapacea./ El știe cel mai bine/ să-mi numere clipele și globulele sângelui./ Visăm împreună noaptea/ sub același cearșaf;/ se trezește primul/ chiar dacă o mulțime de voci/ mă caută și dau năvală/ de încurcă ivirea zorilor./ Deși pielea lui este uscată/ ca foița de țigară,/ pe mine curge apa/ precum o ploaie măruntă pe la streșini./ Se ține scai de ființa mea/ ca temperatura de focul încins,/ ca foamea de prizonieri,/ ca pământul de rădăcina mesteacănului/ pe care l-am scos din pădurea Văratec/ pentru a-l planta în fața casei./ După scrierea recentului poem,/ eram ca după săpatul de unul singur/ al unui canal pe sub ape./ Tocmai atunci, singurătatea,/ de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat,/ mi-a dat peste mâini/ și a urlat la mine s-o ajut să nască;/am fugit de parcă nu mai/ aveam pământ sub picioare;/ deși era lehuză, mereu o vedeam/ când în urma mea, când înainte,/ depinde încotro o luam/ după ce îmi trăgeam sufletul.” (*Vătaful singurătate*)

În imaginarul poetului se instalează câteva elemente simbolice, precum motivul singurătății ca simbol al unicității dar și al înstrăinării (”Singurătatea ce mă însoțește acum,/ după ce și-a strâns cioburile,/ s-a lungit cât strada Ștefan cel Mare...”), sau motivul anotimpurilor/ lunilor/ zilelor care se succed ca eternă sursă de nostalgie (”Ea este a 13-a lună din an/ cu dimineți și amurguri/ prin care zilele de-abia se mai țin/ în cuiele de lemn”). Poezia găsește, astfel, această surprinzătoare presimțire metaforică a aspectului veșnic înșelător al duratei prin raport cu nesfîrșirea eternității care provine dintr-o aspirație tensionată spre absolut.

”Ziua verde”, a lui Nicolae Panaite, este o carte de reținut pe un raft principal într-o ipotetică bibliotecă a poeziei românești de azi.

Există, de asemenea, în multe texte din carte, o tendință de destructurare a sinelui pe fondul unei confesiuni care depoetizează în fapt realitatea, elementele din preajmă sunt modificate până la nivelul de non-simbol.

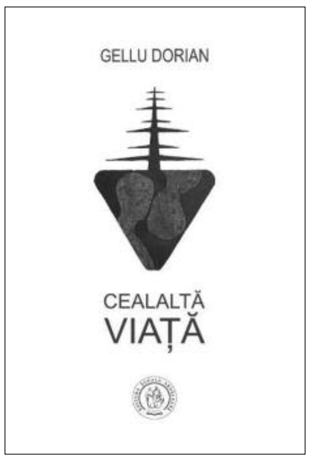

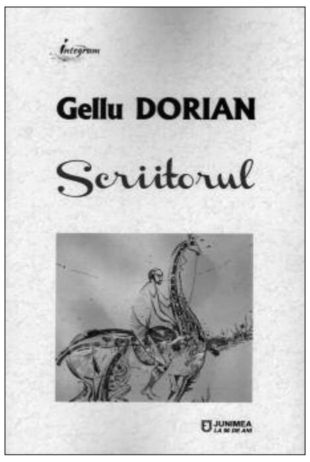
cronici

Mircea Bârsilă

Poezia lui Gellu Dorian

Mai multe dintre volumele lui Gellu Dorian (**Poeme introductive**; **În căutarea poemului pierdut**; **Poesia mirabilis**...) au în comun tema raportului dintre *poet și creația* sa („În acest moment nu pictez ci scriu un elefant/călcând printre vase antice cu monezi; zgomotul/făptuiește muzica despre care cuvintele inventează o improvizație/- cercuri mari de nisip,/nimic altceva decât dragostea mea pentru cercuri,/adânci, parcă au coborât pe nisip cearcănele sfinxului" - *Voi scrie versuri simple și clare"*, în vol. **În căutarea poemului pierdut**), tema *singurătății*, cea a *morții* și aceea a *lipsei de fericire* a poetului pentru care umbra femeii nu există decât „în desenele stranii lăsate de zaț": „Și-n carnea mea am căzut, și-n sângele meu m-am zbătut/mut ca peștele, trup galben de ceară/într-un schit al bucătăriei mele plină de zei – farfurii/și cuțite, cești de cafea, umbra femeii/doar în desenele stranii lăsate de zaț. Merită sau nu?/Nu-mi mai amintesc să fi fost vreodată/mai mic ca acum, mai străin, într-un loc unde/nimic nu mai există, deși totul există, unde viața/nu e deși viață este, unde/moarte nu e, deși moarte este..." (*Poesia mirabilis*). Aceste teme – niște teme generale, în fond – sunt tratate, adesea, în poeme lungi, desfășurate pe mai multe pagini, poeme ce implică riscul diluării mesajului și, implicit, rarefierea lirismului. În același timp, acele poeme beneficiază, în mod salvator, de o autentică bază existențială, poezia lui Gellu Dorian plecând, în genere, de la viață spre literatură: „Acceptată ca mediu firesc, ca motivație și substanță a poeziei, tema vieții scoate în relief conflictul disimulat ori dat pe față al poetului cu împrejurările ce i s-au hărăzit în chip particular. De unde tensiunea negativă care anima stihurile sale. Ele exprimă o inadaptabilitate funciară ce relativizează lucrurile, precum și onticul însuși" (Gheorghe Grigurcu, *Poesia mirabilis*, în **Poezie română contemporană I**, 2000, p. 432).

Chiar și în textele în care raportul dintre trăire și livresc este în defavoarea trăirii, livrescul - răsucit către ironie și antisentimentalism - este folosit cu meșteșug, în așa fel încât să nu inducă suspiciunea de secătuire emoțională. Înseși poeziile livrești - *poeziile despre poezie* - conțin analogii de o evidentă prospețime sub învelișul lor sarcastic: „printre oameni tăcuți, poesia devine/un boschet de rosa canina sub care se hârjonesc câinii;/speriată ca o fetiță într-un orfelinat,/iubită fără iubire"... (*Poesia mirabilis*); „Precum copiii scăpați de la școală de sub chinurile clasicilor/recitați acru de buzele dulci ale profesoarei pe care o râvnesc,/mulți și-au făcut din poezie un bârlog,/terfelind-o prin traiul lor de nimic, rană care vindecă o altă rană" (ibidem); „doar cuvântul ieșit pe fereastră ca un bărbat/prins în adulter/ spintecă bolta și se răstignește pe cruce"; „Frumoase sunt femeile bătrâne întorcându-se de la cimitir/fericite ca poeții de la cenaclu/(...)/cred că dacă le-aș citi poeme/ ar deveni adolescente, am putea visa, am putea privi luna/ca pe o gutuie în fereastra unei case sărace/(...)/le privesc trecând spre cimitir/ca versurile acestea așezate în poem ca într-un mormânt" (*Pe vremuri de criză*, în **Poesia mirabilis)**.

Poemele, trecute prin vama solitudinii, în sens vădit rilkean, au o tonalitate difuză, cețoasă, scrise de autorul **Elegilor după Rilke** ca pentru sine, cu teama de a nu fi părăsit de inspirație: „Toate cuvintele m-au părăsit, au rămas doar acestea care se scriu/acum, câteva, ca nicotina în sângele unui fost fumător, cu/ele înnegresc hârtia așa cum rănitul fașa de bumbac,/ca nisipurile Saharei zăpezile Norvegiei" (*Să nu credeți că-n doar câteva minute vă mint)*. Încrederea în structura orfematică a cuvântului care se răstignește pe cruce îl determină pe autor să se confeseze psalmodic: „În casa în care printre cărți și păianjeni îmi trec zilele,/în acea casă voi sfârși cu Dumnezeu lângă mine/ca într-un poem versul genial lângă cel de nimic!" (*Numai așa)*.

Alcătuit din poeme „normale" ca întindere, volumul **Poeme golănești** este structurat pe câteva teme și motive care trec de la o secvență la alta (*Exordiu*, *Agora fără Socrate*, *Mâine*, *În celălalt mileniu*, *În afară* și *Addenda*), dobândind de fiecare dată nuanțe noi și contribuind la constituirea unei originale viziuni lirice despre existența contemplată într-o atitudine precumpănitor polemică. Alegerea *poetului* ca „personaj special" prin ochii căruia sunt examinate existența și realitatea nu este, desigur, întâmplătoare. Respectiva opțiune permite, adesea, identificarea „naratorului" și chiar și cea a autorului (în poemele epice) cu personajele și, totodată, susține o benefică ambiguizare a textelor în care secvențele confesive par a fi niște fragmente ale unui pseudo-jurnal intim. Pe de altă parte, atât procedeul identificării cu personajul emblematic (poetul), cât și așezarea lumii sub privirile sale legitimează și atitudinea polemică și „licențele" optice datorate îndrăznelii ochiului de a scruta dincolo de obositoarele obișnuințe cotidiene și de aparențele tot mai greu de suportat. Starea lirică preponderentă - valorificată în aproape toate cărțile - este *singurătatea*, ca expresie a absenței iubirii și a obturării la maximum a posibilităților de comunicare („Singurătatea mi-a dat târcoale ca o cățea unui abator prosper,/m-am furișat pe lângă ostrețele pline de sânge/am zâmbit trecătoarei care urma să-mi poarte fața ca pe o tristețe" - *Femeia iubită*), o stare care se extinde, în funcție de context, fie către *revolta* împotriva existenței-coșmar („O, de-aș avea trâmbița soldatului/care a dărâmat Ierihonul"; Mai bine să încercăm să privim/pe fereastră, poate n-a fost decât un coșmar urât, nouros", în **Poeme golănești**, p. 40), fie către *spaima* neiertătoare numită „afurisită dihanie": „numai spaima, flacără de luminare în respirația unui bătrân/în ochii căruia intră cerul, numai ea,/ strecurată în patul îndrăgostiților, ca o șopârlă în căpița de fân,/numai ea îi ține în casă cu mintea sub fermoar/ca țâțele unei prostituate sub haina de piele,/numai ea îi ține închiși, ca buturile roșii de porc în congelator,/*afurisită dihanie*!" (idem, p. 18, s.n.). Unul dintre principalele resorturi ale stării de continuă deziluzie este chiar neputința poeziei de a îndrepta lumea: „Nici Homer n-a putut îndrepta lumea, nici/ Shakespeare, nici Eminescu, cu atât mai puțin noi/care strigăm în deșert, în urechea de zdrențe a nimănui" (idem, p. 32). Încapsularea poetului în propria singurătate este, pe de altă parte, atât o strategie de care depinde rezistența sa la agresiunea mediului, cât și o formă de protest împotriva secolului (XX), un secol „plin de atâta poezie fără poesie" (idem, p. 44) și în care a fi poet înseamnă a-ți asuma, voluntar, istovul specific *minerului* sau, mai exact, al omului damnat să-și trăiască viața în termenii unei *existențe labirintice*. Evaziunea în lumea onirică, a *visului dirijat* (și compensatoriu) sau fuga de lumea ostilă („în ascunzișul de mărăcini, lângă frica de gips a florii/cu petalele crude" - p. 64) par a deriva din dorul de o altă viață trăită, demult, în copilăria ajunsă, prin distanțare cronologică, o ficțiune: „Dar seci sunt mâinile mele/ izvorând din cuvinte seci și iarnă e noaptea/prin care nu mai copilăresc./Mi-e dor de o cu totul altă viață,/ una pe care abia mi-o mai amintesc" (idem, p. 73).

Realitatea degradantă care „ne întunecă fericirea și inima" este propice, prin excelență, în conformitate cu valențele ei maligne, doar înfloririi *rănilor,* în accepția lor simbolică: „oriunde e loc de o rană/ea trebuie făcută și lăsată să înflorească"(idem, p.11).

Motivul *măștii* („de fapt, după aceste măști se întâmplă o cu totul altă poveste pe care/n-am cum să vi-o relatez" - p. 40), cel al *labirintului* („Un labirint ascunde poesia din fața ochilor care ar putea-o iubi/așa cum bărbatul își iubește femeia/chiar dacă nu este cea mai frumoasă" - p. 40), cel al *copilului* aflat, prin vârsta sa, în afara legilor de care depind negativele raporturi cu timpul (în poemul *Am fost mult mai mulți*) sunt exploatate, în diversitatea lor, din unghiul unei firi neliniștite, interogatoare, problematice.

În **Șaizeci de pahare la o masă** (Editura Cartea Românească, 2013), poetul își trece în revistă propria viață de la naștere până la vârsta de 60 de ani, proiectând confesiunea pe un fundal alegoric: „Confesiunea lirică retrospectivă, proiectată pe fundal alegoric, debutează firesc cu *Primul pahar*, unde sunt consemnate momentele nașterii și numirii: era marți, era a douăsprezecea zi a lunii octombrie,/abia miercuri s-a scris numele meu/pe o hârtie/fără de care n-aș fi fost folositor mai târziu/când Dumnezeu și-a văzut de alte treburi/lăsându-mă în grija mea/care n-a fost întotdeauna cea mai bună". Iar un enunț poetic din al *Șaisprezecelea pahar* („nu scriu nimic despre ce nu mi s-a întâmplat") îndreaptă înșelător cititorul spre turnura autobiografică a discursului. În realitate, biografismul este germinat de viața interioară, datorită transfigurării permanente a faptului cotidian. Amintirile și jocurile copilăriei (*joaca-nejoaca*) ajung să fie simplu prilej pentru meditația gravă asupra existenței" (Nicolae Oprea, *Printre optzeciști. După Școala de la Târgoviște*, Editura Biblioheca, Târgoviște, 2019, p. 80). Rememorarea lirică este trecută prin filtrele temelor sale predilecte - singurătatea, scrisul ca necesară ocupație soteriologică, golul existențial pe care refugiile în crâșmă îl adâncesc și mai mult, alienarea valorificată liric în linia expresionismului negru etc. - reluate și renuanțate într-o manieră ce denotă faptul că *re-nuanțarea* nu este doar un simplu și superficial „supliment" stilistic: „Așa e aici, întuneric, nimeni/nu întreabă de nimeni,/copii se joacă în burțile mamelor,/ frații noștri mor în pădurile de sticlă,/fetele, zile prin care toți trec și lasă urme,/câinii nimănui latră la nimeni,/ nimeni nu-și știe rostul, fiecare trăiește viața altuia,/toți sunt morți" (*Al paisprezecelea pahar*).

Opera poetică a lui Gellu Dorian conține nenumărate poezii și secvențe lirice antologice și în care viața și poezia se află într-o consecventă relație asemănătoare celei dintre sâmbure și fructul din jurul său.

(Fragment din volumul în pregătire *Poezia optzecistă*)

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

O mărturisire de necredință

Scrisă, după cum mărturisește Gabriel Liiceanu, în cele două luni de izolare datorate pandemiei coronavirusului, deși începută mai demult, *Isus al meu* (Ed. Humanitas, București, 2020) este o carte de meditații, aș fi vrut să spun pe teme de credință creștină, dar nu, autorul, așa cum reiese și din titlu, are o altă raportare la Isus Hristos decât cea avută în general de credincioși, ba chiar, zice el, și de atei. Isus al său nu este Dumnezeul - om al Bisericii, ci un personaj de o moralitate desăvârșită, neegalată de nimeni altul, imposibil de inclus în tipare, un *atopópatos* (fără de loc, inclasabil). Tema cărții ar fi chiar aceasta: ce anume îl face pe Isus atât de diferit de noi ceilalți încât să fi fost desemnat Fiu al lui Dumnezeu? Căci, în opinia lui Gabriel Liiceanu, Isus nu este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, născut din Tatăl mai înainte de veci, ci doar un om special, atât de plin de iubire pentru toți oamenii încât a fost în stare să moară răstignit în numele acestei iubiri.

Isus al meu se deschide cu un motto care conține *in nuce* cam toată cartea: "Dumnezeu e un ornament al lui Isus. Cei mai mulți credincioși au nevoie de ornament nu de Isus". Pare o blasfemie, dar trebuie să recunosc, una provocatoare. Căci dacă majoritatea dintre noi acceptăm fără probleme dumnezeirea lui Isus fiindcă așa am fost învățați, dar acceptarea aceasta nu are prea multe consecințe în viața noastră, iar alții nu o acceptă dar nici n-au curajul să o mărturisească, Gabriel Liiceanu nu evită să-și pună întrebarea: Ce înseamnă pentru el Isus? *Isus al meu* este răspunsul la această întrebare, obținut prin explicitarea acelui motto-aforism citat.

Întrebarea i s-a impus cu atât mai necesar cu cât mulți credincioși nu sunt în stare să îi dea un răspuns mulțumitor, dar nici ateii nu sunt într-o postură mai bună. Urmând tradiția veche începută chiar înainte de iluminism a liber-cugetătorilor, Gabriel Liiceanu își propune să nu se îndepărteze de raportarea strict personală la Isus, sinceritatea fiind, se înțelege, condiția necesară, deși poate că nu și suficientă, pentru obținerea unui răspuns adevărat.

Demersul său se întemeiază pe o distincție într-adevăr personală, ceea ce însă nu o scutește de arbitrarietate, între învelișul mitologic al religiei și miezul ei moral. Primul, nedovedit rațional și neverificat empiric, are rolul de a-l vehicula pe cel de-al doilea, care la un moment dat se poate desprinde de el, funcționând ca un cod moral independent de religie. Aportul cel mai important al creștinismului la istoria civilizației ar fi fost acela de a fi creat matricea în care s-a născut etica seamănului, de importanță similară, crede autorul, teoriei contractului social. Problema este că oamenii au neglijat mai întotdeauna de-a lungul istoriei bimilenare a creștinătății mesajul etic, luptându-se și omorându-se între ei pentru fel și fel de detalii mitologice, neesențiale. Disputele dogmatice soldate cu condamnări, excomunicări, arderi pe rug, Inchiziția și războaiele religioase sunt dovezi ale incapacității omenirii de a stabili un raport just între mitologie, incluzând nașterea lui Isus din Fecioara Maria, minunile, învierea, dogma Trinității și celelalte dogme, care trebuie să rămână doar un mijloc de comunicare și conținutul etic, mesajul iubirii universale, singurul important cu adevărat. În linii mari, cam aceasta ar fi toată cartea, restul sunt detalii de ordin filosofic, etic, estetic. Pe urmele unor gânditori precum: Kant, Schopenhauer, Nietzsche sau Heidegger, Gabriel Liiceanu mai demonstrează încă o dată că aspectele numite de el mitologice ale religiei creștine – o religie totuși istorică și nu mitologică – nu pot fi adevărate în sens științific, ci doar crezute. Astfel apar cu atât mai absurde crimele comise în numele unor neadevăruri flagrante. Pe urmă sunt judecați preoții, care în marea lor majoritate sunt declarați nedemni de a sluji și transmite mesajul iubirii propăvăduit de Isus Hristos. Acesta, de altfel, nici nu poate fi pus în practică de omenirea actuală, ci poate de una viitoare, pe care autorul ajuns la venerabila vârstă de 78 de ani încă o așteaptă, deși nici el nu crede că s-ar putea realiza atât timp cât trăim în trup. Nici măcar în cazul lui Isus, întruparea, crede el, nu a fost deplină, întrucât "carnea la el nu este decât *loc al suferinței finale* (s.a), nu al plăcerii, nu al poftei, nu al înfrânării, nu al dorului, nu al invidiei, nu al luptei cu păcatele, căci el nu are păcate". Și adaugă: "e «omul perfect» care, perfect fiind nu e om". Aici trebuie remarcat un paradox: teologii, în special Părinții Bisericii, pe care autorul dă impresia că îi disprețuiește, gândind laolaltă dumnezeirea și umanitatea lui Hristos, "nedespărțite și neamestecate", au reușit să "prindă" în conceptele lor forjate, în Răsărit prin asimilarea filosofiei grecești, concretețea personajului istoric, răstignit în vremea lui Pilat din Pont. Pe când liber-cugetătorul nostru, făcând din Isus purtătorul unei ordini morale inaccesibile îl transformă într-o abstracție, îl mitologizează, scoțându-l din istorie. Văzând în Evanghelie o operă de artă, nesusceptibilă de adevăr în înțeles rațional-științific, singurul admis, ci doar pretabilă la o multitudine de interpretări, fostul discipol al lui Noica construiește imaginea unui Isus reper moral, adică o Idee sau o utopie, oricum ceva impersonal. Depersonalizându-l, el crede că l-a salvat, ce-i drept cu prețul sacrificării Tatălui ceresc, deci a Celui care-I conferă dumnezeirea, conform dogmei, născându-L și conform Evangheliei, recunoscându-L ca Fiu. Aici iarăși nu prea văd în ce constă salvarea. Bineînțeles că se poate extrage din povestea lui Isus un mesaj etic, dar plinătatea de viață degajată de textele evangheliștilor este dincolo de morală. Ori, tocmai viața a ucis-o interpretul exilându-L pe Dumnezeul devenit om undeva în cerul Ideilor.

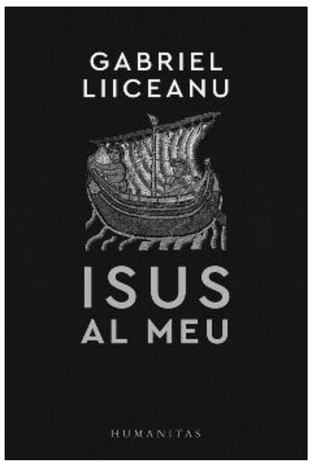
Îl caută cu adevărat Gabriel Liiceanu pe Dumnezeu?, m-am întrebat în timpul lecturii și după sfârșitul cărții. N-aș putea răspunde afirmativ, dar nici în totalitate negativ. Autorul admiră la Isus forța morală și mai ales faptul de a-și fi trăit învățătura (ceea ce filosoful creștin danez Sören Kierkegaard numește repetarea), murind pentru ea prin cumplita răstignire, care de fapt conferă mesajului cristic întreaga valoare. Isus a dat omenirii o învățătură a seamănului, a iubirii aproapelui prin identificarea cu el, adică recunoașterea în celălalt ce sfârșește în a-l iubi pe altul "ca pe tine însuți", recunoscând că, "celălalt sunt eu". O asemenea empatie este, se știe, o trăsătură umană posibilă în mod natural, însă realizabilă în cazul a puțini dintre semeni. Dar iubirea universală în care oricine poate să-ți fie aproapele, cum rezultă din parabola bunului samaritean, nu poate fi realizată, și nu doar postulată ca un ideal, decât în Dumnezeu și pentru Dumnezeu, adică văzând în el chipul lui Dumnezeu, nu pe al meu. Sigur, "celălalt sunt eu", dar totodată el nu este eu, ci diferit de mine, un altul, așa cum Dumnezeu, cum spun marii teologi este Cel cu totul Altul. Pe când imaginea lui Isus doar ca întrupare a moralității desăvârșite indică o diferență doar de grad între noi și El (chiar și scrierea pronumelui cu majusculă i se pare autorului "de un prost gust desăvârșit"). În *Epilogul* cărții, intitulat *Elogiu îngerului meu păzitor*, după ce își mai declară a nu știu câta oară - sunt foarte multe repetiții în această carte, scrisă, se vede, în grabă - neputința de a crede în Isus Hristos, cel înviat din morți, afirmă totuși că singurul său mod de a crede este legat de sentimentul de ocrotire, că nu-și poate explica ordonarea evenimentelor vieții sale într-un destin "fără credința Cuiva în mine". Admite chiar, urmând o sugestie a lui Steinhardt, că s-ar putea să aparțină categoriei credincioșilor care nu știu că sunt astfel. Ba mai mult, pornind de la ideea lui Andrei Pleșu că îngerul păzitor transmite omului vocația protectoare, revelându-i astfel latura angelică, Liiceanu are revelația propriului angelism, recunscând că-i place să ocrotească, să îngrijească, să îndrume. "Așadar, încheie el *Isus al meu*, poate sunt și eu un pic înger". Așa o fi, deși a face o asemenea afirmație despre sine nu mi se pare de mare bun gust, nemaivorbind că-i poate da o idee vreunui caricaturist. Ea indică și spre incapacitatea de descentrare, adică de depășire a ego-ului, care nu știu dacă e un mare păcat, dar nici o mare virtute nu e. Mai ales când se manifestă printr-o neînțelegere deplină față de cei care o realizează cu adevărat: teologi, monahi, preoți, duhovnici sau simpli credincioși ce-și pun viața în mâinile lui Isus Hristos, Dumnezeul întrupat pentru mântuirea noastră.

"Dacă aș fi fost din vremea lui Isus, m-aș fi dus după el. Dar nu pentru a-l descoperi pe Dumnezeu, ci *omenia* (s.a) către care Isus făcea semn, aceea pe care el o îndumnezeise propunându-se ca model". Dar creștinismul înseamnă a-L urma pe Hristos în orice vreme, deci și astăzi, ceea ce nu-i posibil decât fiind atent la semnele pe care le face către dumnezeirea Sa. Ca mai toți liber-cugetătorii, și Gabriel Liiceanu lucrează cu un concept îngust de rațiune, corespunzătoare din câte îmi dau seama intelectului kantian, facultate ce nu poate decide, considera marele filosof, în chestiunile ce țin de credință, ceea ce-l conduce la o viziune de simț comun asupra credinței, fără tensiunea religioasă a unui "creștin refulat", cum l-a numit un comentator pe Nietzsche sau fără furia negatoare din care răzbate însă forța credinței refulate a lui Cioran, fiul preotului din Rășinari. Pe alocuri cartea lasă adesea impresia unei prezentări de seminar de dinainte de 1989.

Preferința declarată pentru doctrina unui eretic, Marcion, după care Dumnezeul din Vechiul Testament, nu este același cu Cel din Noul Testament, Isus venind să repare creația greșită a celei dintâi, ține de același raționalism iluminist îngust, în sensul că reduce sau elimină tot ce nu poate explica. Se poate vorbi chiar de o apetență pentru gnosticism, manifestată de pildă în așteptarea unei omeniri viitoare, superioare moral celei de astăzi și într-un soi de maniheism elitist precum cel ce se întrevede dintr-o scrisoare adresată lui Patapievici: "Există, scrie Liiceanu, în formula de azi a omenirii o gravă fractură. Există o parte a ei care o reprezintă pe cea viitoare (de-o pildă tu, eu, noi și ai noștri!) și alta, care reprezintă șobolănimea tribală și incapabilă de reorientarea nepricinuitoare de rău a agresivității". Nu văd deloc legătura dintre ceea ce tocmai am citat și ideea cristică a iubirii universale!

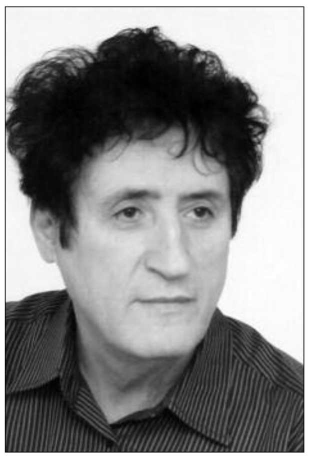
O problemă mult dezbătută, în special de atei, este cum de în numele iubiri creștine s-a putut acumula atâta ură ce a generat atâtea războaie și crime? Gabriel Liiceanu crede că-i poate da un răspuns satisfăcător prin distincția dintre coaja mitologică a creștinismului și mesajul său etic. Oamenii s-au omorât în mod absurd pentru chestiuni neesențiale, precum cele dogmatice, ce țin de înveliș, uitând de iubirea pentru toți pe care ne-o cere Hristos. O dovadă că și problema și răspunsul sunt simpliste – nu s-au omorât oamenii mai abitir și fără motive religioase, în special în secolul XX? – i-o poate oferi tot prietenul său Andrei Pleșu într-o scrisoare, publicată împreună cu aceea către Patapievici și altele într-o *Anexă epistolară*: "Pentru mine, problema este de ce răul a ajuns, în asemenea măsură, consubstanțial lumii create, încât a fost nevoie de supliciul Fiului Celui care a creeat lumea, pentru ca în chimia ei să-și facă loc speranța de salvare". Aici credința este afirmată aproape explicit iar anvergura metafizică a problemei indică faptul că în afara credinței discuția despre Isus Hristos are toate șansele să cadă în banalitate. Ceea ce, din păcate se întâmplă, în ciuda faptului că e relativ bine scrisă, cu *Iisus al meu*.

Îl caută cu adevărat Gabriel Liiceanu pe Dumnezeu?, m-am întrebat în timpul lecturii și după sfârșitul cărții. N-aș putea răspunde afirmativ, dar nici în totalitate negativ.

eseu

Florin Logreşteanu

VIERMELE DIN MĂR

Doctorul Iosif Stroia se întoarce acasă pe jos, evitând, ca de obicei, aglomerația din tramvaie, troleie și metrou, la o oră de vârf. După o noapte de gardă la ***Spitalul Colentina***, pare un efort de voință bizar să ignori mijloacele de transport în comun.

N-a fost o gardă prea grea, ar fi putut chiar ațipi câteva ore bune între ora zero și orele dimineții, când urma să-și scrie raportul, dar un eveniment cu care nu prea fusese obișnuit în cei peste treizeci de ani de spital, i-a creat o stare de disconfort psihic, după care i-a revenit obsesia acelui presentiment care-l măcina sufletește de ceva timp: ***vine o vreme, când...***

Copil adus cu ambulanța la spital... O mamă isterică, refuzând să-și lase puștiul dezbrăcat și examinat:

„Nu e ce credeți dumneavoastră, striga, vreau un psihiatru. Sunt profesoară de biologie și-mi dau seama ce-i trebuie copilului meu... Un psihiatru... Dacă nu sunteți psihiatru, vă implor să nu puneți mâna pe băiat... Nu vreau un diagnostic greșit..."

Câteva clipe, doctorul Stroia rămăsese mască, nu i se mai întâmplase... iar femeia i se părea agresivă... Trebuia să facă ceva, s-o convingă... Ar fi urmat o examinare de rutină până la sosirea medicului implorat de mamă, abia a doua zi... În tot acest timp, copilul – aproape distrat, i se părea doctorului – își făcea de lucru cu un măr...

„E aproape nebun! continuase mama să se agite... Dacă nu cumva a înnebunit de tot..."

Se repede la băiețaș și, cu gesturi energice, încearcă să-i smulgă mărul. Copilul începe să urle, se zbate, apărându-și fructul vârât preventiv sub pulover. Mama renunță și, iritată, se lasă greu pe un scaun. Doctorul Stroia asistă neputincios la scenă, evitând să intervină, neînțelegând ce s-a petrecut, de fapt: micuțul dăduse la iveală un măr pe care dorise probabil să-l mănânce, iar reacția mamei..., nu putea pricepe doctorul: reacția nefirească a mamei. Când își revine, femeia îl lămurește, printre lacrimi:

„Asta face de o bună bucată de timp, spune. Scormonește în măr și scoate afurisitul de vierme. Se joacă cu el, îi vorbește, îi cântă. Pe urmă, îl ascunde în borcan, alături de alți afurisiți de viermi. Spurcăciunea, bineînțeles, moare și băiatul se pune pe plâns. Refuză să mănânce, să-și facă lecțiile, să se mai ducă la școală. În clasă, copiii au început să râdă de el și nici învățătoarea nu-l menajează. Într-o zi, i-a smuls mărul din mână și l-a aruncat la lada de gunoi... Doamne!... Păi nu vă spun că băiatul s-a cățărat pe gunoieră, încercând să-și recupereze mărul!... Învățătoarea și omul de serviciu din curte abia au reușit să-l smulgă de-acolo și să-l bage în clasă... Băiatul a ținut-o tot într-un urlet până la sfârșitul programului... Învățătoarea ne-a spus să-l retragem fiindcă dumneaei nu-l mai primește în clasă. Colegii băiețelului par terorizați..."

Soluțiile propuse de doctor n-au liniștit-o pe mamă:

„Nu-i mai cumpărați mere. Sau alegeți fructele sănătoase, fără paraziți... Mi se pare simplu de rezolvat conflictul generat de dorința de-a se juca cu un vierme de măr..."

„Aiurea! a reacționat din nou violent femeia. Sunteți un doctor bun, chiar celebru, am auzit... Dar nu și psihiatru... Eu asta vreau: un psihiatru care să-mi vindece copilul de aceste apucături nebunești... Să te atragă un vierme... Doamne!... Nu-mi pot lipsi băiatul de mere... Iar dacă n-au leziuni... E nenorocire... Urlă și le calcă în picioare... Nu, ceea ce spuneți dumneavoastră..."

Până la urmă, tot soluția doctorului Stroia s-a dovedit eficientă. Bineînțeles, pentru moment:

„Lăsați-l acum să-și satisfacă plăcerea... Probabil, va fi ultimul măr viermănos... Mâine are să vină medicul psihiatru și-l va dezvăța pe micuț de pasiunea pentru viermi. Nu e vorba de ceva chiar atât de grav... La un copil..."

În drum spre casă, doctorul Iosif Stroia intră în anticariatul pe care-l frecventează aproape zilnic. Printre cărțile expuse, își amintește că a văzut și masivul tom: ***Lumea animalelor,*** după Brehm. Îl răsfoiește câteva minute și-l achiziționează. Pare interesat de necuvântătoare, în general, sau de viermi?... Întrebare retorică. Încă nu-i este clar ce l-a ispitit să cumpere cartea...

Acasă, se instalează comod la biroul său și răsfoiește volumul. Îl interesează, în mod special, viermii... Viermele mărului... Spre nemulțumirea sa, detaliile sunt pur științifice; seci. Dar la ce s-ar fi putut aștepta?... Nu-și răspunde... Vâră tomul într-un raft și în zilele următoare uită de el...

Nu și de vierme... Ce l-a ispitit pe copilul acela la micuțul nevertebrat?... Își răspunde că e o întrebare prostească. Te miri ce adoră copiii... Un vierme... Fie și un vierme...

Totuși, curiozitatea nu-i dă doctorului pace. Iată-l în Piața Centrală căutând merele cele mai urâte. Omul care le vinde l-a recunoscut:

„Avem și mere frumoase, domnule doctor. Numai să deschid lădița..."

„De ce nu le-ai expus?" întreabă curios doctorul.

„Sunt pentru o persoană specială, mărturisește precupețul: administratorul pieței, un vechi prieten. Râde: Fac comerț ilegal. Adică fără acte de proveniență, fără chirie la tarabă și alte daraveli... Un prieten... Și vreau să fiu și eu atent... Ce înseamnă pentru mine o lădiță cu fructe?... I le-am ales pe cele mai sănătoase... Astăzi, însă lipsește din oraș, așa că le pun la vânzare... Câte kilograme doriți?"

Doctorul Stroia se sucește, ezită. Răspunde ferm:

„Nu! Le vreau pe cele din grămadă..."

„Vi le las la același preț..."

„Am spus nu... N-are rost să insiști... Dacă vrei totuși să-mi faci un hatâr, lasă-mă să le aleg eu..."

„Cum doriți...", cedează precupețul.

Doctorul Iosif Stroia cercetează atent fructele înainte de a le pune în plasă. Sunt suficient de mari, dar prezintă urmele unor canale ascunse. Unele sunt mici ca niște puncte negre, altele de mărimea unui bob de mazăre. Le preferă pe acestea din urmă...

Acasă, tulburat și secționând cu atenție fructele, dă la iveală trei viermi mărișori, sănătoși și agresivi. Incomodați de lumină, se mișcă în derivă pe suprafața umedă a mărului, ignorând canalul, care nu le mai este de nicio folosință. Probabil, caută o altă intrare în fruct, bănuiește doctorul, reflectând la ceea ce urmează să facă în continuare...

Trei viermi bine dezvoltați din primele trei fructe secționate. Păstrează intacte alte șase mere. Le depune într-o cutie mare din carton instalată în fereastra cea mai expusă la soare a biroului. Viermii extrași sunt lăsați să se descurce, într-o cutie mai mică, printre merele deja mărunțite.

Zilnic, la întoarcerea acasă de la spital, doctorul aruncă o privire fructelor rămase intacte Ce se petrece oare în captivitatea întunecoasă a mărului?... Documentat, a aflat răspunsul: în final, din larvă se va dezvolta pupa, pe urmă un fluture care se va bucura un timp de lumină, va depune ouă; din ouă..., și așa mai departe... Asta a citit doctorul, revenind la cartea lui Brehm. Așteaptă, dar deocamdată minunea se amână... Indiscutabil, și micuțul însoțit de mamă la spital, așteaptă același eveniment: să se nască fluturele... Cum de nu mi-a căzut fisa? își impută doctorul. Copiii iubesc fluturii, nu viermii. Probabil, la școală, la orele de științele naturii, învățătoarea le-a explicat copiilor cum se nasc fluturii mărului... Iar mama... Mama așteaptă să-i explice asta un psihiatru! zâmbește ironic... Ceea ce n-a înțeles puștiul este că trebuia să mai aștepte; să nu strice mărul. Altfel...

Își urmărește viermii ajunși fără adăpost. Pe zi ce trece se mișcă mai leneș, le lipsește vioiciunea din prima zi. Cu siguranță, nu vor ajunge niciodată fluturi, reflectează doctorul. I-a privat de șansa pe care natura le-ar fi oferit-o...

Doctorul Stroia nu are familie; n-a avut niciodată. Nu și-apropus asta. Pur și simplu, a fost lipsit de șansă. Astăzi, singurătatea încă nu-l apasă, dar a devenit amenințătoare. O anticipează, pe măsură ce ultimii ani profesionali se scurg spre iminentul sfârșit. Pensionarea, cu siguranță, îl va afla nepregătit s-o trăiască...

Doctorul Stroia nu are familie; n-a avut niciodată. Nu și-apropus asta. Pur și simplu, a fost lipsit de șansă. Astăzi, singurătatea încă nu-l apasă, dar a devenit amenințătoare. O anticipează, pe măsură ce ultimii ani profesionali se scurg spre iminentul sfârșit. Pensionarea, cu siguranță, îl va afla nepregătit s-o trăiască...

După câteva zile, viermii scoși din fruct mor. Într-o dimineață, doctorul i-a aflat strânși colac între resturile de măr deja intrate în putrefacție. I-a aruncat cu cutie cu tot în căldarea menajeră. Moartea larvelor, previzibilă, nu-i produce nicio reacție. Brehm explică pe înțelesul profanilor că micuțele larve trebuiau lăsate să-și urmeze singure destinul: vor ieși din fruct, se vor transforma în pupe din care, la timpul potrivit, vor ieși fluturii, prea încrezători în lumina solară. La rândul lor... Dar nu mai contează. Se bucură de lumină. Habar n-au că nu aceasta semnifică viața adevărată, ci întunericul tenebrelor din miezul fructului...

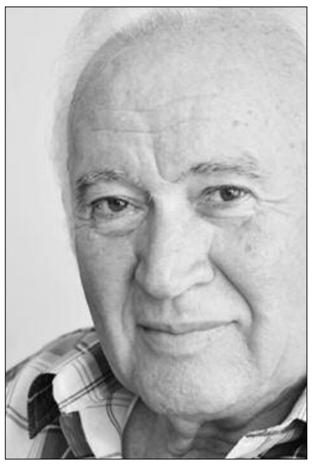
Meditând la aceste lucruri seară de seară, doctorul Iosif Stroia are revelația omului-măr în care viermele-timp sapă galerii, facilitând involuția spiritului în materia carnală. În cele din urmă, îl va părăsi, fructul-gazdă degenerând și sfârșind într-o ladă menajeră...

Între știință, magie și revelație, doctorul preferă adevărul celei dintâi. Recitește Brehm...

În curtea casei, crește un măr tânăr, care, în anul acesta, a rodit întâia oară. L-a sădit în mica livadă, alături de alți pomi, un cireș, un cais, un păr, un gutui și chiar un nuc, întretimp uscat. Alege câteva ramuri de măr și le împrăștie printre fructele din cutia în care nimic nu s-a petrecut în cele câteva zile trecute. Folosindu-se de o lupă medicală, cercetează intrarea spre necunoscutul din interior. Cu siguranță, în alveolă, viața și moartea se îngemânează. Echilibrul este perfect un timp cât o clipă. Pe urmă, viața va ieși din trupul fructului, lăsând moartea să-și continue lucrarea, ruinând mărul, predestinat unui gunoi inutil... Nu descoperă deocamdată nimic la suprafață. Paloarea culorii merelor nu i se pare relevantă. Poate fi numai urmarea unui joc de lumini înșelătoare. Răsturnat peste speteaza scaunului de birou, doctorul își mută gândul în altă parte...

→

Petru Pistol

Diortosiri

Motto-ul: „ ...că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă” (*Levantul*).

Despre regăsire

Paradigmatic, *insula* se închide, ţărmurindu-se, între valuri înspumate de mare, deschizându-se, paradoxal, în periplu ospitalier.

Exact aşa: unul se căzneşte să scrie o carte şi iese o searbădă dare de seamă, altul dimpotrivă. (*Cf.* Gabriel Liiceanu, *Povestea insulei Humanitas*, Bucureşti, Humanitas, 2020.)

Insula nu e credibilă atunci când spune că viaţa pe insulă este sub asediul valurilor, de parcă ar spune că *toţi cretanii sunt mincinoşi,* pentru că Epaminonda, acela care spune, este el însuşi cretan şi mai mult respinge decât afirmă. Insula rămâne ceea ce este, dezvăluind – cu ştiinţa ei – ceea ce ascunde, ascunzând ceea ce dezvăluie, atât cât să rămână o ... *Atlantidă.*

Un sensibil elogiu îndreaptă Gabriel Liiceanu către redactorii de carte: „Nu le vom mulţumi niciodată îndeajuns adevăraţilor redactori, pregătitorilor din umbră ai marilor spectacole ale cărţii. Îi fac pe autori să intre în lume mai frumoşi decât sunt, îi scutesc de gafe, de nume proprii stâlcite, de date istorice greşite, le semnalează anacoluturi, îi dezbară de beţia de cuvinte ...” (p.50). Pe acest text găsesc cu cale să-i mulţumesc şi eu domnişoarei Alexandra Ionel, de la *Şcoala Ardeleană.* Pentru că domnia sa a pus suflet în *Fidelitatea clasicismului*, sub îndemnul *dăruind, vei dobândi*, sau, dincolo de orice îndemn, dintr-un firesc *se cuvine*.

Fiind vorba de acel *dans printre cuvinte* practicat la o lansare de carte, ne reţine definiţia: „Lauda înaltă este erotica vorbirii” (p.71). Sau, ce altceva este *publicul* decât „straniu şi imprevizibil personaj fără contururi precise” (p.57). Sau austera definiţie a *autenticităţii* : „Încă nu s-a inventat o lansare atât de autentică încât vorbitorul să spună cât de proastă e cartea pe care o prezintă” (p.68). Dar şi definirea actului traducerii ca virtuozitate în stăpânirea limbii: „A crezut (Ioana Pârvulescu) că virtuozitatea în stăpânirea limbii trece obligatoriu prin capacitatea de-a transporta cuvintele, făcându-le să ajungă, intacte, de pe malul unui idiom pe altul. Angelus Silesius în limba română? *No problem*! Rilke? la fel. (p.98). Cele două limbi, limba care oferă şi cea care primeşte, intră într-o conubialitate a spiritului pe care traducătorul o confirmă. Dar, pentru asta, traducătorul trebuie să ajungă acolo încât să spună precum Mircea Ivănescu: „L-am recreat pe *Ulise* al lui Joyce în limba română”. Paginile acestea pretind lectura ruminantă, în paradigma iubirii, aşa cum *locuitorii* insulei Humanitas au cultivat-o. Reţinem din context cuvintele „cheie”: *carte* şi *iubire*.

Un portret din seria admirabilelor: Horia-Roman Patapievici. Ce face greşit şi faţă de cine, de este el cel care trebuie să facă proba „excepţionalităţii sale prin prigoană, înjurătură şi ură?” (p.106).

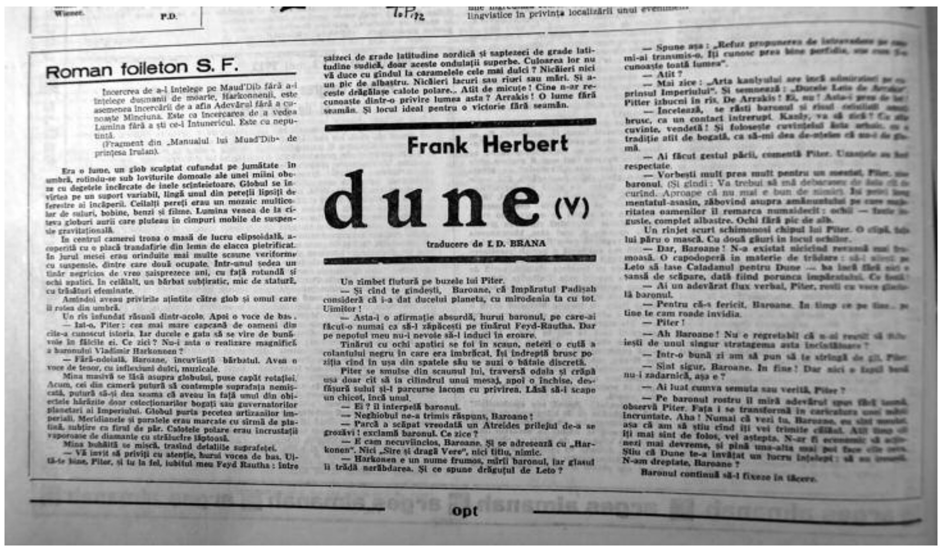
Un alt nume; şi ce nume! „Cel mai spectaculos om pe care l-am cunoscut în aceşti 30 de ani de viaţă editorială a fost neîndoielnic Neagu Djuvara” (p.107). Când văd răvaşul semnat curat: *Moş Neagu*, gândul mă poartă la *Moş Nestor*, nu altul decât *Gerenios Nestor*, din *Iliada*, în transpunerea lui George Murnu, restituind astfel ceva din autoritatea vesperală a vocabulei.

Uno verbo, Humanitas consolidează cu fiecare carte expresia antică: *un bun pentru veşnicie.*

Epilog anecdotic (?). Prin preumblările sale, un nonagenar îşi pierde pălăria. La un moment dat îi spune fiicei sale: *Marioară-tată, am găsit pălăria, să n-o mai cauţi. Era într-o fotografie.*

Aşa cum fotografia devine *metafora* regăsirii pălăriei, astfel o carte ipostaziază metafora regăsirii sinelui. Cât despre *pierdere* – despre un anumit fel de pierdere –, cine altul mai bine decât omul îi ştie gustul de poamă acră?

1982

Wiener. P.D.

lingvistice în privinţa localizării unui eveniment

Roman foileton S. F.

Încercarea de a-l înţelege pe Maud'Dib fără a-i înţelege duşmanii de moarte, Harkonnenii, este asemenea încercării de a afla Adevărul fără a cunoaşte Minciuna. Este ca încercarea de a vedea Lumina fără a şti ce-i Întunericul. Este cu neputinţă.
(Fragment din „Manualul lui Muad'Dib" de prinţesa Irulan).

Era o lume, un glob sculptat cufundat pe jumătate în umbră, rotindu-se sub loviturile domoale ale unei mîini obeze cu degetele încărcate de inele scînteietoare. Globul se învîrtea pe un suport variabil, lîngă unul din pereţii lipsiţi de ferestre ai încăperii. Ceilalţi pereţi erau un mozaic multicolor de suluri, bobine, benzi şi filme. Lumina venea de la cîteva globuri aurii care pluteau în cîmpuri mobile de suspensie gravitaţională.

În centrul camerei trona o masă de lucru elipsoidală, acoperită cu o placă trandafirie din lemn de elacca pietrificat. În jurul mesei erau orînduite mai multe scaune veriforme cu suspensie, dintre care două ocupate. Într-unul şedea un tînăr negricios de vreo şaisprezece ani, cu faţă rotundă şi ochi apatici. În celălalt, un bărbat subţiratic, mic de statură, cu trăsături efeminate.

Amîndoi aveau privirile aţintite către glob şi omul care îl rotea din umbră.

Un rîs înfundat răsună dintr-acolo. Apoi o voce de bas.

— Iat-o, Piter : cea mai mare capcană de oameni din cîte-a cunoscut istoria. Iar ducele e gata să se vîre de bunăvoie în fălcile ei. Ce zici ? Nu-i asta o realizare magnifică a baronului Vladimir Harkonnen ?

— Fără-ndoială, Baroane, încuviinţă bărbatul. Avea o voce de tenor, cu inflexiuni dulci, muzicale.

Mîna mauvă se lăsă asupra globului, puse capăt rotaţiei. Acum, cei din cameră putură să contemple suprafaţa nemişcată, putură să-şi dea seama că aveau în faţă unul din obiectele hărăzite doar colecţionarilor bogaţi sau guvernatorilor planetari ai Imperiului. Globul purta pecetea artizanilor imperiali. Meridianele şi paralele erau marcate cu sîrmă de platină, subţire ca firul de păr. Calotele polare erau incrustaţii vaporoase de diamante cu strălucire lăptoasă.

Mîna bubăită se mişcă, trasînd detaliile suprafeţei.

— Vă invit să priviţi cu atenţie, hurui vocea de bas. Uită-te bine, Piter, şi tu la fel, iubitul meu Feyd Rautha : între şaizeci de grade latitudine nordică şi şaptezeci de grade latitudine sudică, doar aceste ondulaţii superbe. Culoarea lor nu vă duce cu gîndul la caramelele cele mai dulci ? Nicăieri nici un pic de albastru. Nicăieri lacuri sau rîuri sau mări. Şi aceste drăgălaşe calote polare.. Atît de micuţe ! Cine n-ar recunoaşte dintr-o privire lumea asta ? Arrakis ! O lume fără seamăn. Şi locul ideal pentru o victorie fără seamăn.

Frank Herbert

dune (V)

traducere de I. D. BRANA

Un zîmbet flutură pe buzele lui Piter.

— Şi cînd te gîndeşti, Baroane, că Împăratul Padişah consideră că i-a dat ducelui planeta, cu mirodenia ta cu tot. Uimitor !

— Asta-i o afirmaţie absurdă, hurui baronul, pe care-ai făcut-o numai ca să-l zăpăceşti pe tînărul Feyd-Rautha. Dar pe nepotul meu nu-i nevoie să-l induci în eroare.

Tînărul cu ochi apatici se foi în scaun, netezi o cută a colanţului negru în care era îmbrăcat. Îşi îndreptă brusc poziţia cînd în uşa din spatele său se auzi o bătaie discretă.

Piter se smulse din scaunul lui, traversă odaia şi crăpă uşa doar cît să ia cilindrul unui mesaj, apoi o închise, desfăşură sulul şi-l parcurse lacom cu privirea. Lăsă să-i scape un chicot, încă unul.

— Ei ? îl interpelă baronul.

— Neghiobul ne-a trimis răspuns, Baroane !

— Parcă a scăpat vreodată un Atreides prilejul de-a se grozăvi ! exclamă baronul. Ce zice ?

— E cam necuviincios, Baroane. Şi se adresează cu „Harkonen". Nici „Sire şi dragă Vere", nici titlu, nimic.

— Harkonen e un nume frumos, mîrîi baronul, iar glasul îi trădă nerăbdarea. Şi ce spune drăguţul de Leto ?

— Spune aşa : „Refuz propunerea de [illegible] pe care mi-ai transmis-o. Îţi cunosc prea bine perfidia, [illegible] cunoaşte toată lumea".

— Atît ?

— Mai zice : „Arta kanlyului are încă admiratori [illegible] prinsul Imperiului". Şi semnează : „Ducele Leto de Arrakis". Piter izbucni în rîs. De Arrakis ! Ei, nu ! Asta-i [illegible]

— Încetează, se răsti baronul şi rîsul [illegible] brusc, ca un contact întrerupt. Kanly, va să zică ? [illegible] cuvinte, vendetă ! Şi foloseşte cuvinţelul ăsta arhaic, [illegible] tradiţie atît de bogată, ca să-mi dea de-nţeles că nu-i de glumă.

— Ai făcut gestul păcii, comentă Piter. Uzanţele au fost respectate.

— Vorbeşti mult prea mult pentru un mentat, Piter, [illegible] baronul. (Şi gîndi : Va trebui să mă debarasez de ăsta cît de curînd. Aproape că nu mai e bun de nimic). Îşi privi lung mentatul-asasin, zăbovind asupra amănuntului pe care majoritatea oamenilor îl remarca numaidecît : ochii — [illegible], complet albastre. Ochi fără pic de alb.

Un rînjet scurt schimonosi chipul lui Piter. O clipă, [illegible] lui păru o mască. Cu două găuri în locul ochilor.

— Dar, Baroane ! N-a existat niciodată revanşă mai frumoasă. O capodoperă în materie de trădare : să-l sileşti pe Leto să lase Caladanul pentru Dune — ba încă fără nici o şansă de scăpare, dată fiind porunca împăratului. Ce [illegible]

— Ai un adevărat flux verbal, Piter, [illegible] baronul.

— Pentru că-s fericit, Baroane. În timp ce pe tine... pe tine te cam roade invidia.

— Piter !

— Ah Baroane ! Nu e regretabil că n-ai reuşit să [illegible] de unul singur stratagema asta încîntătoare ?

— Într-o bună zi am să pun să te strîngă de gît, Piter.

— Sînt sigur, Baroane. În fine ! Dar nici o faptă bună nu-i zadarnică, aşa e ?

— Ai luat cumva semuta sau veriţă, Piter ?

— Pe baronul nostru îl miră adevărul spus fără teamă, observă Piter. Faţa i se transformă în caricatura unei [illegible] încruntate. Aha ! Numai că vezi tu, Baroane, eu sînt mentat, aşa că am să ştiu cînd îţi vei trimite călăul. Atît timp cît îţi mai sînt de folos, vei aştepta. N-ar fi economic să acţionezi mai devreme, şi pînă una-alta mai pot face [illegible] Ştiu că Dune te-a învăţat un lucru înţelept : să nu [illegible] N-am dreptate, Baroane ?

Baronul continuă să-l fixeze în tăcere.

opt

⟶ Redevine obiectul propriilor reflecţii. Transferul îl conduce spre ţinte care îl tulbură: vârstele biologice te marchează, chiar dacă masca purtată peste chip te ispiteşte să crezi că este prea devreme să depăşeşti linia de demarcaţie spre cea din urmă. Şi totuşi...

Doctorul Stroia îşi aminteşte că în iarna precedentă, o gripă rebelă l-a ţintuit la pat două săptămâni. În alte două, a dus boala pe picioare. Cu zâmbetul pe buze, arborând un optimism robust faţă de colegi şi pacienţi, a reuşit să-şi îndepărteze propriile temeri; sau să le ascundă sub masca pe care şi-a impus-o...

Toamna este un anotimp capricios, reflectă doctorul, atenuându-şi cu medicamente revigorante şi ceai de urzici starea de slăbiciune resimţită în corpul care parcă nu mai este al lui de o bună bucată de vreme. O presimţire vagă îl încearcă. Dacă... Refuză să insiste. Nu se poate să i se întâmple chiar lui. Duce o viaţă cumpătată, fără ţigări, fără alcool. Hrană dietetică după sfatul unui coleg nutriţionist. Şi totuşi... Dumnezeu ştie ce se petrece în mine, revine la propriul trup, de la un timp mai înstrăinat, o povară... Este medic, dar refuză o investigaţie de specialitate şi nici măcar o mărturisire făcută colegilor. Pântecul său poartă viermele în el – gândul îl sperie cu adevărat, dar speranţa îi dă încă târcoale, deznădejdea este o stare de spirit necunoscută lui, un reputat medic cardiolog...

Reciteşte Brehm: larva se transformă în pupă şi, în final, în fluture... Iubitor de lumină, de mişcare, de viaţă, adaugă doctorul, încrezător că ceea ce spune pacienţilor săi este adevărat: încrederea, optimismul sunt un adjuvant al medicamentaţiei şi grăbesc vindecarea... În schimb, el... Habar n-are ce se petrece în trupul său, se teme de necunoscut, nu se consultă cu nimeni fiindcă refuză ca bănuiala să devină certitudine... Viermele din măr..., scrie Brehm...

Doctorul Iosif Stroia tocmai se decisese să arunce merele fiindcă i se părea că încep să degaje un miros de stricăciune, când minunea se produse. Mare i-a fost surpriza când, apropiindu-şi mâna de mlădiţele de măr, câţiva fluturaşi argintii se ridică în aer... Straniu! exclamă, invadat de un sentiment confuz. În clipa următoare, revine la ştiinţă: Brehm... Va mai trece un timp – nu prea mult – până când aceşti fluturi vor depune ouă pe fructele de măr , larvele vor săpa galerii şi... tot aşa..., până la apariţia noilor fluturi... Ce să însemne această reciclare justificată biologic?... Mistic: expresia reîncarnării?... Psihanaliza modernă interpretează fluturele ca pe un simbol al renaşterii... Doctorul Iosif Stroia ignoră orice asociere analogică a fluturelui cu expresii ale existenţei pe care ştiinţa le neagă. În propriul corp se petrece ceva, viermele care-i roade măruntaiele se grăbeşte... Spre unde?... Spre ce?... Refuză să-şi răspundă...

După un timp, starea fizică a doctorului se agravează brusc. Privirile colegilor devin tot mai suspicioase, buzele lui rămân în schimb mute, refuză să vorbească despre sine. A eliberat fluturii ce vor descoperi, cu siguranţă, mărul din grădină, s-a debarasat de fructele stricate în cutiile hârbuite... Face un efort de voinţă şi-şi cere anticipat la spitalul în care a lucrat toată viaţa pensionarea...

În singurătatea refugiului său casnic, obsesiile devin iritante. Îi alungă somnul, nu se poate concentra la tribulaţiile domestice. Se întreabă retoric: Cine a spus că viermele din măr este numai un simbol al tranziţiei de la întuneric la lumină, de la moarte la viaţă, de la starea larvară la zborul spiritual?... Jung ?... Puţin probabil să aibă dreptate!... Ca medic, i-a ignorat teoriile deşi l-a cultivat numai din curiozitate. Expresiile ezoterice despre moarte şi viaţă nu l-au impresionat în niciun fel. Totuşi, una îi revine acum în minte fiindcă se potriveşte, i se pare, universului biologic al viermelui din măr: ***mors ianua vitae,*** moartea poartă a vieţii...

Îşi târăşte paşii în grădina casei, la pomul încărcat cu fructe de măr. Sunt mari, grele de miez, cu pieliţa netedă peste care degetele doctorului se plimbă îndelung, fermecat de sănătatea lor. Descoperă şi câteva porţi în spatele cărora galerii săpate de vierme duc spre inima fructului. Şi din nou îl răstălmăceşte pe Brehm: o vreme va rămâne în pântecele mărului, consumându-i carnea şi diminuându-i esenţa vitală. Pe urmă... În sens invers, galeria va deveni un parcurs spre poarta unei alte vieţi... În schimb, mărul ?... bâlguie doctorul Iosif Stroia, lipindu-şi palmele de pântece. Au revenit durerile... Fluturele de măr dansează olimpian şi vesel între ramurile pomului. E multă lumină în jur şi multă speranţă de viaţă.

Dar fructul?... Gazda viermelui... Ce se va întâmpla cu fructul?... Întrebare retorică. Răspunsul nu-i mai oferă nicio speranţă...

Toamna este un anotimp capricios, reflectă doctorul, atenuându-şi cu medicamente revigorante şi ceai de urzici starea de slăbiciune resimţită în corpul care parcă nu mai este al lui de o bună bucată de vreme.

proză

Cosmin Victor Lotreanu

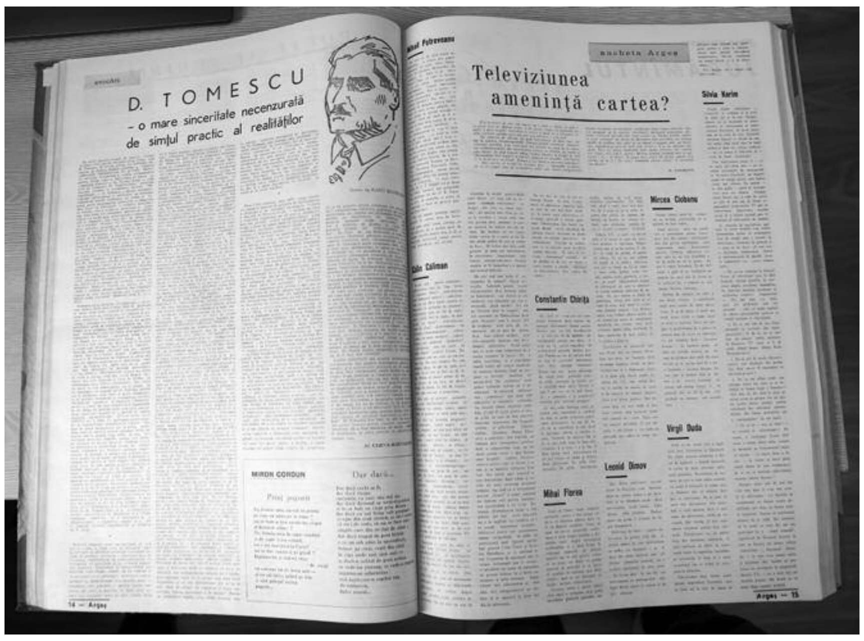
Memoria istorică între trauma amintirii și necesara reconciliere

...sfârşitul secolului XX, respectiv prima decadă a secolului XXI au fost dominate de un climat în care răspunsul la emergenţa conştiinţei politice a noilor generaţii cu rădăcini coloniale din Franţa metropolitană a fost, după cum foarte inspirat s-a menţionat, „unul cultural şi nu unul politic."

„Amintirea fericirii nu mai este fericire, amintirea suferinţei este încă suferinţă."
George Byron (Lord Byron)

Articolul de faţă încearcă să abordeze o temă fără îndoială complexă şi cu numeroase elemente de actualitate. Este vorba de revendicare, de însuşire în sens identitar a istoriei, de preeminenţă a amintirii comune a trecutului, văzută drept cea justă de o parte sau alta dintre contemporani.. Acest aspect este cu atât mai dificil de studiat cu cât subiectul se concentrează asupra comunităţilor de confesiuni religioase distincte. Am putea spune fără a greşi *lumi alăturate, dar paralele*. Istoricul Benjamin Stora a denumit această temă drept sindrom al „trop plein mémoriel", definită prin imposibilitatea de a privi spre viitor din cauza unei cantonări exclusive într-un trecut revendicativ. Cu alte cuvinte, după cum a afirmat autorul sus-menţionat, „o călătorie perpetuă numai spre trecut este o angoasă în calea viitorului." Este esenţial pentru un stat, pentru o comunitate sau, de ce nu, pentru un individ, să aibă puterea de a merge mai departe, fără să trăiască sau să îşi justifice acţiunile printr-o stare definită drept „un resentiment perpetuu."

Sigur că istoria, „învăţătoarea vieţii" („Historia Magistra Vitae"), este ştiinţa ce are menirea de a căuta o explicaţie a trecutului, nu de a-l judeca pe acesta din urmă. Istoria este cea care demonstrează că, de exemplu, o societate sau o civilizaţie intră în declin atunci când se repliază spre ea însăşi, atunci când suprimă, când refuză să aibă o politică de deschidere faţă de „Celălalt." În acest sens cred, trebuie înţeles „războiul amintirilor", cu exemplificarea a două naţiuni de religii diferite de pe ambele ţărmuri ale Mediteranei, Franţa şi Algeria. Nu doresc să mă refer la colonizarea

1972

franceză propriu-zisă (începută la 1830 prin debarcarea militară de la Sidi-Ferrouch şi încheiată prin predarea luptătorilor algerieni conduşi de Abd el-Kader la 1847; Algeria va deveni un stat independent în anul 1962, în urma războiului din 1954-1962) ci, mai cu seamă la una din urmările acesteia şi anume prezenţa masivă a algerienilor (şi nu numai) în metropolă. În prezent, în Franţa trăiesc în total aproximativ 7-8 milioane de cetăţeni originari din fostele colonii. Aceştia se află deja, demografic şi temporal vorbind, la a treia generaţie. Realitatea de astăzi este cu totul alta şi este logic să fie aşa: dacă prima generaţie a avut ca obiectiv un loc de muncă pentru a putea subzista, iar a doua generaţie s-a preocupat de integrare la nivel civic, politic, societal, al treilea val este cel care se reclamă ca „Français a part entière" („francezi în adevăratul sens al cuvântului"). Politica franceză de esenţă colonială, şi aceasta la rândul său o expresie a trecutului comun, a fost interpretată însă în mod diferit de cetăţenii săi (francezii metropolitani), neoriginari „de peste Mări." Poate nu neapărat condamnabil ca fenomen, idealizarea trecutului este o realitate dintotdeauna şi nu se rezumă la comunităţile sus-menţionate. Franţa preşedintelui Charles de Gaulle (şef al statului în perioada 1958-1969), arhitect al decolonizării, a înţeles această necesitate (decolonizarea). Înfruntarea şi recunoaşterea erorilor cu urmări tragice din trecut sunt un pas ce implică voinţă politică şi sprijin masiv în propria societate. Discursul preşedintelui francez Jacques Chirac din 16 iulie 1995, rostit la Vel d'Hiv, după cum inspirat s-a spus, „a închis pagina de istorie a regimului de la Vichy dar nu a deschis-o pe cea algeriană." Desigur, contextul istoric este cu totul altul. Recunoaşterea tragicului moment al raziei de la Vel d'Hiv („Franţa, patria Luminilor şi a drepturilor omului, pământ primitor, Franţa, în acea zi, a comis ireparabilul. Încălcându-şi cuvântul, ea şi-a predat protejaţii săi călăilor....păstrăm în ceea ce îi priveşte o datorie imprescriptibilă") în care zeci de mii de evrei au fost deportaţi (iulie 1942) în Germania nazistă cu sprijinul direct al autorităţilor regimului de la Vichy (regim politic francez în timpul celui de al doilea război mondial, condus de mareşalul Pétain) a fost un exemplu de asumare istorică. Paralel însă, în cu totul alt registru, a continuat să subziste curentul „colonizării pozitive", cu o nuanţă uneori chiar romantică, de evocare a „Algeriei Franceze" (emisiunea din 16 mai 2006 a postului de televiziune M6 („Quand l'Algérie était française"/„Când Algeria era franceză"). Este interesant de menţionat abordarea „memoriei comune" istorice (Algeria Franceză/Algeria colonială) din perspectivă franceză. Perioada post 1962, în prima sa parte, în mod firesc a fost una de „uitare aparentă" a unei suferinţe colective. Întotdeauna războiul a adus cu sine amintiri traumatice şi tocmai de aceea a existat o tendinţă de uitare, de obturare, de evitare a abordării acestui subiect, sub orice formă a sa. Pe de altă parte, este întru totul adevărat că orice discuţie mai extinsă asupra unui conflict de acest tip (războiul din Algeria, 1954-1962) înseamnă şi abordarea unor subiecte precum reparaţii, pensii, drepturi ale foştilor combatanţi, tortură, acte mai mult sau mai puţin susceptibile a constitui crime de război. Anii '60 au fost şi aceia în care Franţa post-colonială a încercat să se erijeze într-un anume rol de lider mondial al emancipării (a se vedea vizitele şi discursurile preşedintelui Charles de Gaulle la Pnom Penh şi Ciudad de Mexico), ceea ce ne îndeamnă să ne gândim, de ce nu, la trimiterea în plan secundar a fostului actor colonial statal (Franţa), la re-creionarea unui alt rol al acestuia, la mascarea sau ascunderea pierderii unor teritorii (coloniale). Conştientizarea trecutului colonial sub toate aspectele sale a venit mai târziu, după o necesară trecere a timpului. Surprinzător a fost faptul că mişcările politice de stânga, tradiţional progresiste sau cu o propensiune spre elementul social şi naţional, au fost cele mai ferme în a păstra şi apăra posesiunile coloniale şi politica aferentă. Guvernul socialist (SFIO, fostul nume al Partidului Socialist) al premierului Guy Mollet a fost cel care a acordat „puteri speciale" armatei pentru a gestiona eficient lupta împotriva „FLN" („Frontul de Eliberare Naţională", organismul militar şi politic al algerienilor), iar ministrul de interne din Executivul sus-menţionat, nimeni altul decât François Mitterrand, a declarat în mod categoric că „Algeria este Franţa". În cartea sa, „Datoriile adevărului", François Hollande (preşedintele Republicii Franceze 2012-2017) a precizat că „dacă trebuie să fiu mai explicit, asupra *puterilor speciale* din 1956, o fac în numele Partidului Socialist....SFIO şi-a pierdut sufletul în Algeria. Are desigur justificările sale dar noi, socialiştii, datorăm scuze poporului algerian."

Trebuie reflectat şi asupra unei alte problematici şi anume necesarul echilibru, justa măsură, atât cât se poate, între ceea ce Pascal Bruckner numea „tendinţa Occidentului de a se autoflagela", respectiv atitudinea de recunoaştere parţială, prin neasumarea unor aspecte dureroase şi poate neonorante, la nivelul politicii fostului stat colonizator. Am în vedere aici declaraţia lui Nicolas Sarkozy (preşedintele Republicii Franceze în perioada 2007-2012) făcută la Alger, în anul 2006, în calitate de ministru de interne: „Conflictul a cauzat suferinţe de ambele părţi". De altfel sfârşitul secolului XX, respectiv prima decadă a secolului XXI au fost dominate de un climat în care răspunsul la emergenţa conştiinţei politice a noilor generaţii cu rădăcini coloniale din Franţa metropolitană a fost, după cum foarte inspirat s-a menţionat, „unul cultural şi nu unul politic." Marşul pentru egalitate din 1983 (Paris) s-a concentrat mai mult pe afirmarea drepturilor civice, cum a fost si firesc pe linia evolutivă a revendicărilor identitare, copiii fiind acum „purtătorii amintirilor sentimentelor anti-coloniale ale părinţilor." A fost un drum lung cel în care, de la anii '90 (ani dominaţi de mişcările anti-totalitare din Europa de Est) în care a fost observată o repliere în sfera privată a tuturor întrebărilor privind traumele coloniale, s-a ajuns la necesitatea absolută a recunoaşterii suferinţei. În aceeaşi măsură a avut loc un fenomen al tranziţiei de la rezerva sau „distanţarea" faţă de stat la statutul de victimă a acestuia (a statului). Iniţial a existat o manifestare la nivel individual „de închidere", de ascundere a elementului identitar şi religios, de aparentă evitare a trecutului destul de recent şi traumatic. Au intervenit însă câţiva factori cum ar fi „decolonizarea reuşită şi asociativă în Africa de Sud" în care naţiunea-curcubeu, influenţată profund de o personalitate precum Nelson Mandela a reuşit să concilieze istoria şi să meargă mai departe, cu un succes mai mult sau mai puţin discutabil dar totuşi real; dezbaterea deschisă şi din ce în ce mai revendicativă a represiunilor din America Latină (Argentina şi Chile). De asemenea, în Europa de Est subiecte precum Katyn (Polonia) sau STASI (Germania) au fost redescoperite, puse în

studii

lumină și subsumate practic adevărului unor expresiilor istorice precum „cine uită trecutul este condamnat să îl repete” sau „cine uită nu merită.” Benjamin Stora a vorbit de „istoria judiciară/judiciarul istoric”, concept care definește faptul că statele, ca actor, nu se pot deroba de răspunderea erorilor tragice ale propriului trecut. Peste tot acest tablou al unei schimbări permanente au intervenit mondializarea, comunicarea, informația, documentul ce odată consultat, cel mai adesea on-line, a fundamentat atitudini, comportamente, responsabili. Antropologul și filosoful francez Frantz Fanon, originar din Martinica, în cartea sa „Pielea neagră, Măștile Albe”, a scris următoarele: „Mă descopăr într-o zi în lume și îmi revine un singur drept: De a cere celuilalt un comportament normal... Nu am dreptul de a mă lăsa influențat și blocat de determinismul trecutului. Nu sunt sclavul sclaviei ce mi-a dezumanizat părinții.” Personal cred că Frantz Fanon are dreptate, este foarte dificil să te reconstruiești identitar, să te reclădești, să te reconciliezi cu propriul trecut atâta timp cât amintirea este una dominantă și pregnant revendicativă. Privind la climatul contemporan, reiterând respectul pe care îl datorăm moștenirii istorice comune, nu vom reuși ca umanitate să mergem cu adevărat înainte dacă vom nega trecutul, inclusiv prin dărâmarea primitivă a statuilor, sau dacă nu vom înțelege ceea ce a fost scris încă din vechime și anume că „istoria este învățătoarea vieții.” Efortul propriu trebuie să fie unul al asumării trecutului în acceptarea sa integrală, respectiv de construire a viitorului împăcați cu noi înșine și cu toate comunitățile care ne înconjoară.

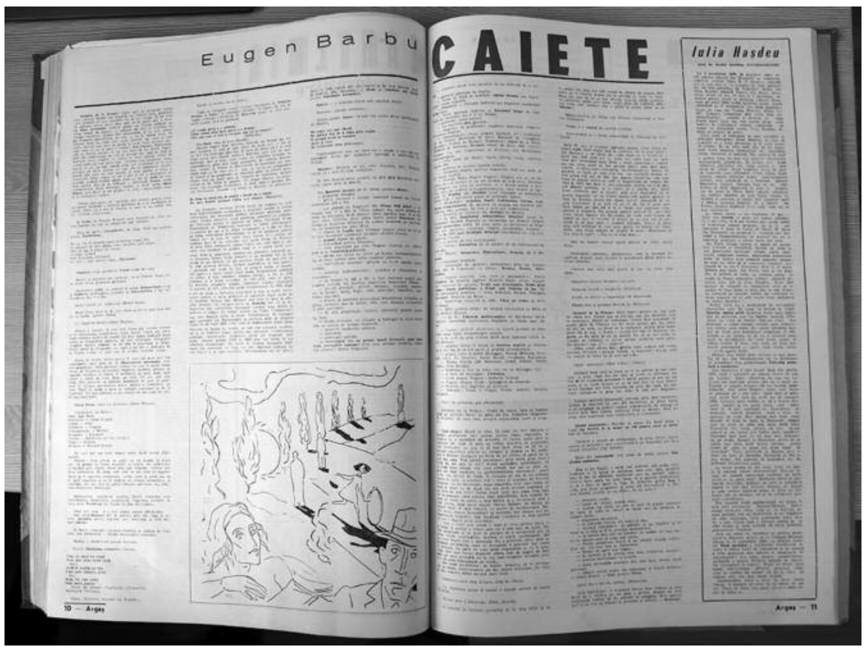
Cazul franco-algerian este, cred, definitoriu. Nu numai colonizatorii au greșit ci și, în egală măsură și fără a avea pretenția de a judeca în mărimi comparabile, foștii colonizați la rândul lor. Aceștia din urmă au persistat în erori de interpretare a trecutului, chiar dacă acest aspect este unul de înțeles la toate nivelurile, individual și colectiv. Poate este firesc ca noul stat algerian post 1962 să își găsească temelia identitară în primul rând în războiul de independență și, imediat ulterior, în naționalism. Dar istoria își urmează în mod inexorabil cursul. Trecutul comun nu este doar al „FLN”, al fruntașilor acestora, al beligeranților. Acesta este totodată și al algerienilor incluși în sistemul colonial francez, în elementele de ordine local-comunitară indigene care au fost alături de aceștia și care, la rândul lor, au avut mult de suferit după independență. Este vorba de așa-numiții „harkis”, ce „sintetizează toate contradicțiile, ambiguitățile, paradoxurile și cruzimile istoriei coloniale.” Aceștia sunt în același timp și francezi și algerieni sau, paradoxal, nu sunt nici francezi nici algerieni. „Les harkis” reprezintă un subiect dureros, al unor oameni sfâșiați identitar și politic. După cum am afirmat mai sus, cursul istoriei este însă ireversibil. Astăzi conceptele identitare singulare și exclusive de ordin național (și religios, în subsidiar) sunt insuficiente. Mai degrabă probleme precum lipsa locurilor de muncă, egalitatea șanselor, infrastructura, libertatea presei, informația, au o importanță cel puțin la fel de mare și ocupă agenda revendicărilor publice. Dacă formațiunea politică algeriană FIS („Frontul Islamic al Salvării”) a avut adepții săi numeroși în anii ‘90 în ceea ce a însemnat denunțarea „establishment”-ului politic prin referința istoric-revendicativă („puterea nu a pretins niciodată scuze de la vechiul colonizator, puterea este coruptă și alcătuită din agenți de influență ai Franței”), în condițiile de astăzi un asemenea discurs este aproape anacronic. Mișcarea civică de amploare din Algeria ce a dus la recenta demisie a președintelui Abdelaziz Bouteflika a avut cu totul alte resorturi, chiar dacă drumul spre un regim de esență democratică este unul sinuos și plin de provocări. La parametrii actuali de istorie prezentă este foarte greu de crezut că miturile fondatoare mai pot juca un rol determinant.

Fără îndoială, este de datoria istoricului să caute, și în acest caz, explicațiile unei drame. Însă este pe deplin adevărat că nu se poate rezuma sursa informației ca întreg în mod exclusiv la o narațiune a principalilor actori, cel mai adesea victime directe ale conflictului. Procesul este unul mai complicat. Deportarea celor aproximativ 76 de mii de evrei în iulie 1942 constituie o pagină a ceea a purtat numele de „Holocaust” („Shoah”). Prin discursul lui Jacques Chirac, Franța și-a asumat acest episod tragic și cutremurător. Mai târziu, în cu totul alt registru, președintele algerian Abdelaziz Bouteflika a vorbit despre „genocidul identității culturale algeriene.” Reafirmarea cuvântului „genocid” în acest caz este exagerată. Colonizarea a însemnat inegalitate, lipsa reprezentării electorale, aservire, nedreptăți, însă nu genocid. Nu în ceea ce reprezintă genocidul, adică exterminare în masă, moarte.

„Tirania amintirii” este încă prezentă poate și datorită a două aspecte: Pe de o parte faptul că ascultarea părerii *„Celuilalt”* nu a devenit un reflex automat la nivel societal și, pe de altă parte, după cum a scris Pierre Vermeren, a existat o raportare cu totul diferită față de religie respectiv de ponderea acesteia. Lumea mediteraneeană magrebiană a privit laicismul unei politici de stat în Franța (instituit încă din 1905) drept „un factor de segregare, asimilare, neo-colonial.” Spre deosebire de societatea republicană franceză, în care religia a aparținut cu precădere sferei private, pentru lumea musulmană aceasta (religia) a fost un element identitar, a determinat existența individului. Religia a fost un factor de siguranță și confort, iar cu timpul islamul a fost favorizat de „dinamica demografică” respectiv de „tendința de prozelitism.” Pe acest fond a apărut și s-a dezvoltat în prezent termenul de „democrație nefinalizată”, în care a persistat sentimentul că dezbaterea nu a fost încheiată și că responsabilitatea nu a fost totalmente asumată. Referința este nu numai la nivelul statelor ci mai cu seamă la cel al societăților. Un astfel de conflict al amintirilor comune nu se poate rezolva fără recunoașterea existenței sale și fără acceptarea suferinței *„Celuilalt.”* Fenomenul „dublei amintiri” apare după încheierea conflictului și primii ani de uitare aparentă însă timpul reactivează reflexul istoric și îl readuce în atenție. „Dubla memorie” înseamnă neacceptarea argumentelor *„Celuilalt”*, recâștigarea propriului confort și propriei legitimități în retrăirea logicii de război, una eminamente percepută ca justă. Istoria, ca și până acum, ne va determina fără nicio îndoială să ajungem, cu timpul dar și cu propria noastră voință, să parcurgem un drum de la „memoria războiului”, ca fapt și fundație identitară, la reconcilierea deopotrivă a propriilor *„noastre”* amintiri.

Cazul franco-algerian este, cred, definitoriu. Nu numai colonizatorii au greșit ci și, în egală măsură și fără a avea pretenția de a judeca în mărimi comparabile, foștii colonizați la rândul lor.

1973

„O revoltă în genunchi împotriva vieții”

(urmare din p. 3)

depășind însumarea de date, memoria mecanică a trecutului. Lipsită de idealitate, de transfigurarea afectivă a unora din înfățișările sale, ar fi stoarsă de vlagă, redusă la o uscată registratură. Mai curînd o colecție de necroloage decît o manifestare a vieții care-și surprinde esența. Astfel cum s-ar cuveni să se înfățișeze conform cuvintelor lui Blaga: „o mitologie a oamenilor, așa cum mitologia este istoria zeilor”. Dincolo de opiniile noastre, istoria are grijă de a trece în mit de la sine.

■ A. E.: „Oare din această pricină te-a atras istoria, așa cum mi-ai spus în repetate rînduri, din fragedă copilărie? Ca o amintire personală *avant la lettre*?” Foarte posibil.

■ „Spiritul copiilor nu e un vas ce trebuie umplut, ci un cămin ce trebuie încălzit” (Plutarh).

■ Blana ursului polar nu este chiar albă. Fiecare fir de păr este un tub gol la interior, nepigmentat și transparent, ce reflectă și dispersează lumina. Acesta este motivul pentru care ursul arată mai alb atunci cînd este curat și cînd este soare.

■ Ţii a scoate în evidență „partea bună” a lui X, nu pentru că aceasta ar predomina în caracterul său, ci pentru a te menaja pe tine însuți, a dobîndi, fie și pe moment, impresia că în izolarea în care te afli nu e chiar totul pierdut.

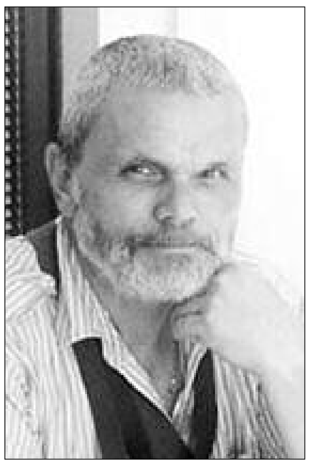
■ „Nu e interesată de bani! Megham Markle nu a fost convinsă să-și reia rolul din serialul ***Suits***, nici chiar de o sumă fabuloasă. O companie germană i-a oferit un milion de dolari pe secundă pentru asta” (**Click**, 2020).

■ „Orizontul meu e blocat de prezența ei (a morții) care e absență. Absența este pentru noi prezența. Absența e pentru noi lucrul cu adevărat prezent, prezent, presant. Această limită, această frontieră de netrecut, pe care într-un chip de necrezut o vom trece. Unde ne vom găsi? Ne vom găsi oare? Suntem în așteptare, o pîndim sau ea ne pîndește. Așa e gîndirea omenească, prin vremi, de la regele Solomon sau Iov, de la Pascal la Simone Signoret, sau la Bourvil, sau la vecinii mei de palier” (Eugène Ionesco).

■ Hrănit din prezent, bagi de seamă că jurnalul, chiar dacă apare în timpul vieții, e cea mai... postumă scriere a noastră. Un mulaj concludent prin minuțiozitatea sa al existenței care se sacrifică printr-însul. O mască mortuară pregătită din vreme.

■ A fi înfrînt cu adevărat înseamnă a nu mai avea cui să-ți mărturisești micile înfrîngeri cotidiene.

Gabriel Cazan

Și au început să înțeleagă…

Dorea să se termine totul și să revină la viața lui personală la care ținea atâta. De multe ori și-a pus întrebarea: va mai fi ca înainte? Și tot el își răspunsese: Nu cred! Trebuie să se schimbe ceva!

Trebuie să fi învățat ceva din ceea ce se petrecuse!

Dacă nu s-ar fi întâmplat așa totul ar fi mers spre dezastru, spre murdărirea și mai mult a planetei Pământ.

Se plimba de ceva timp prin camera mică, măsurându-i cu pași rari lungimea. Ținea mâinile la spate și privirea în podea, numărând de câte ori punea piciorul drept jos. Îi treceau toate prin cap și încerca să găsească o explicație la ceea ce se-ntâmplă.

Nici nu-și mai amintea cum începuse totul. Parcă trecuse o veșnicie, deși, dacă se gândea bine, nici anul nu se împlinise. La început i se păruse o glumă sau " așa le trebuie pentru că prea mănâncă tot felul de prostii!". Dar acum când ajunsese atât de aproape de el realiză cât de mare este pericolul. A încercat să-și explice de ce? Dar își dăduse prea multe răspunsuri, iar internetul era plin de altele și de... altele... Toate însă duceau la aceeași cauză: omenirea își bătuse joc de planetă, iar planeta s-a răzbunat. Unii au spus că este vina chinezilor că ei făceau tot felul de experiențe pentru potență(cum naiba vine asta când chinezii, pe vremea comunismului adevărat, nu ca acum în perioada comunismului cu față umană, primeau câte un aparat de radio ca premiu dacă făceau doar un singur copil de familie și nu mai mulți cum se obișnuiseră de-a lungul timpului? În sfârșit, ei știu ce vor să scoată din actul sexual. Probabil că-l consideră vreo sursă de energie inepuizabilă pe care s-o folosească pentru rachetele care vor cuceri spațiul în numele poporului și al Partidului Comunist Chinez...), alții spun că a fost adus în China de către sportivii americani (Sigur a fost așa!... D'aia Statele Unite au ajuns acum focarul pandemiei! Că americanii sunt proști!...). S-a mai vehiculat și ce spunea femeia aia de la Fondul Monetar Internațional care afirmase că sunt prea mulți bătrâni și că ar trebui să mai piară din ei că astfel se va ușura povara apăsătoare de ajutoare sociale (și asta este adevărat sau nu este, pentru că ea, individa asta, ar trebui să dispară prima pentru că nu este vreo tinerică, frumușică, un vis al ..., ci mai degrabă o muma pădurii care ar fi trebuit să se evapore înainte de a-și da cu părerea despre cine ar trebui sau nu să moară...) Apoi a mai apărut și teoria conspirației și că EI(care EI, că nimeni nu-i știe? Parcă EI ar fi fost nemuritori pentru că au apărut peste tot, în marile dezastre prin care a trecut omenirea și au complotat la nimicirea oamenilor pentru a-și satiface cine știe ce pofte diavolești. Cât de proști trebuie să fie EI ca să-și reducă subiecții din care EI scot bani? Nu, nici asta nu merge!).

Trecuse ceva timp de când virusul intrase și în orașul său și nimic nu anunța că pandemia va da înapoi. Din contră, ea înainta în ritm galopant altoind tot ce întâlnea în cale fără să țină cont de bătrâni, tineri, bogați sau săraci. Se făcuse o statistică pentru a încuraja, câți bătrâni, câți tineri, care au fost bonavi, care nu au fost, care au venit din zone roșii, care din zone galbene, dar nici pe departe răspândirea virusului nu a ținut cont de graficele întocmite. Toate calculele, previziunile și statisticele nu au ajutat la nimic.

S-a întrebat de nenumărate ori unde sunt vaccinurile, medicamentele, antidotul, în fine, ceva care să rezolve criza mondială? Văzuse atâtea filme cu pandemii în care nu trecea mult timp și apărea un vaccin, medicament, ceva... Realitatea însă, de data asta, chiar că bătuse filmul!

Nimic din ce se făcea în cinematografie nu se întâmplă și în realitate. S-au donat averi pentru studiu, s-au făcut tot felul de experiențe. Nimic! Totul o luase razna. Singura care ajuta cât de cât și ținea sub control răspândirea era izolarea.

Asta ura cel mai mult. El era o persoană sociabilă și-i plăcea să fie în prezența oamenilor să vorbească, să asculte, să salute, să strângă mâini, să se îmbrățișese cu prietenii, să...

Nimic din toate astea nu mai avea voie să facă și asta îl durea cel mai rău. Dorea să se termine totul și să revină la viața lui personală la care ținea atâta. De multe ori și-a pus întrebarea: va mai fi ca înainte? Și tot el își răspunsese: Nu cred! Trebuie să se schimbe ceva!

Trebuie să fi învățat ceva din ceea ce se petrecuse!

Dacă nu s-ar fi întâmplat așa totul ar fi mers spre dezastru, spre murdărirea și mai mult a planetei Pământ. Când el afirmase că Terra este o ființă mulți l-au luat în râs:

- Cum adică, pământul pe care călcăm este spinarea unei vietăți? Și toată e o spinare, adică pe toate părțile? Ha, ha, ha, tu te uiți la tine ce vorbești? Tu crezi ce spui? Cum să fie o ființă? Nu uita că o ființă trebuie să aibă viață, să mănânce, să respire, să se miște, să se cace, să se scarpine, să... și tot așa...

Unii dintre ei chiar și-au făcut semne la cap, pe ascuns, la adresa lui.

Dar nu i-a păsat. El era sigur că Terra este o ființă și că acum n-a făcut altceva decât să se scarpine... Și pentru că nu a reușit să-și anuleze mâncărimea și-a dat și cu un pic de DDT, ca să mai elimine din păduchii care o deranjează.

Zâmbi...

" Și chiar că DDT -ul a fost dedicat! Adică, a afectat doar omenirea. Niciun animal nu a suferit de pe urma lui. Interesant! Mai ales că virusul se presupune că ar fi venit de la un mamifer... Ori sunt o mulțime de mamifere pe pământ! "

Și prinzându-și cu palma dreaptă bărbia, zâmbi din nou auzindu-se ce spune cu voce tare:

- De ce nu se procedează la fel cum se face cu porcii infestați cu pestă porcină sau cu păsările atinse de gripa aviară? Nu, păsările nu se pun pentru că nu sunt mamifere!...

Își duse din nou mâna la spate amuzat de gândul nebun care-i trecuse prin minte.

Asta n-ar trebui să fie o resetare a omenirii? Sigur că da! Toți trebuie să învețe ceva din asta! Toți! Și cei care se cred zei, dar și cei care se consideră în subordinea lor, complăcându-se așa pentru că au viața mai ușoară și nu trebuie să facă ceva ca să supraviețuiască. Se ocupă zeii lor de asta.

Activitățile umane, deveniseră din ce în ce mai distructive și nimic nu arăta că ar trebui să încetinească pentru ca să lase planeta să respire. Așa că ...Terra s-a decis să facă ceva! Și a făcut!

Citise despre amprenta de carbon pe care fiecare om o lasă în atmosfera Terrei. Și el și-o calculase. Era 5,26 T CO_2 /an. Aproape de cifra alarmată de 7 T CO_2/an... Nu-i plăcuse rezultatul.

Dar nu știa la ce ar mai fi trebuit să renunțe. Considera că ceea ce avea era minimum de confort și că astfel nu deranja planeta. Iată că nu era chiar așa și că și el, ca și mulți alții, greșea.

Un copac elimină cam 1 T de CO_2/ an. Plantase 4 copaci. Puțin!... În viitor trebuia să mai pună câțiva. Asta dacă va mai avea un viitor!...

Trebuia să mai fie! Crezul lui cel mai mare era faptul că nu suntem lăsați să pierim de ei, de extratereștrii care ne monitorizează evoluția și că, la un moment dat, vor interveni să ne ajute.

Oare?

Probabil că așa au sperat și populațiile străvechi: Imperiile Inca, Maya sau Atlantida... Și?

Au fost șterse de pe fața pământului.

Dinozaurii de ce au dispărut? Sau cum au dispărut? Una dintre teorii ar fi cea a molimei...

- Nu, nu trebuie să așteptăm un ajutor din partea lor! Trebuie să ne descurcăm singuri! Trebuie să fie ceva care să ne ajute! Trebuie să găsesc ceva! - își spuse cu voce tare și se îndreptă spre biroul de lângă fereastră pe care se găsea un laptop deschis.

- Virus... virus... virus... Unde naiba găsesc eu ce este?

Deschise browserul de căutare și tastă virus.

*un **virus** este un agent patogen inframicrobian, invizibil la microscopul optic, care nu are capacitatea de autoreproducere, ci este multiplicat de celula parazitată. Virusurile provoacă diverse boli infecțioase numite viroze*

- ...m-am lămurit buștean! Ăștia din Wikipedia nu știu să explice și ei mai pe înțelesul muncitorilor, al lu' nea Vasile sau nea Țică? Ce să înțeleagă țața Leana din asta? Nimica! Ia, mai departe:

Ca structură, virusul este o particulă submicroscopică, alcătuită dintr-o parte centrală numită genom viral, format din material genetic, care poate fi ADN sau ARN, și o teacă sau înveliș protector de natură proteică, numită capsidă. Capsida și genomul viral alcătuiesc nucleocapsida. La virusurile mai complexe mai apare un înveliș exterior de natură proteică numit pericapsidă, peplos sau anvelopă virală. Din punct de vedere al prezenței învelișului pericapsidal, virusurile se împart în două categorii: nude și învelite în peplos.

Pentru prima oară își dădu seama ce greșeală a făcut că nu a fost mai atent la orele de biologie. Poate că așa ar fi înțeles ce tocmai citise. Dar copiase la toate lucrările și nici măcar nu deschisese cartea de biologie pentru că nu fusese nevoie. Pofesoara îl trecuse văzând că nu este cazul să insiste să-l învețe biologie pentru că nu-l interesa o carieră în științele umaniste ci, mai degrabă, în cele exacte.

ARN... ADN...

- Astea sună ca DNA! Acum îmi dau seama de ce se întrebuințează așa de mult prescutarea Direcției Naționale Anticorupție pentru că seamănă cu prescurtarea ADN. Adică se folosește așa ca să intre frica în ADN-ul nostru, să rezoneze cu el. Hm! Ingenios! Numai cu frica vor ăștia să ne stăpânească. De fapt, dacă stau bine să mă gândesc, toate relele de la frică ni se trag. Probabil că la asta se gândesc și ăștia...

Căută mai departe, amuzându-se copios de ceea ce descoperea despre virusuri și despre ce pot face ei. Ajunsese și la virusurile informatice, dar nu intră în amănunte pentru că între ele nu exista decât o asociere de nume și de acțiuni și nu avea nicio legătură referitor la structurile lor.

- Dar virusul nu este o bacterie? - se întrebă și tastă cuvântul bacterie.

Bacteriile sunt microorganisme procariote și alcătuiesc domeniul Bacteria (sinonim Eubacteria). Prezintă de cele mai multe ori o lungime de câțiva micrometri, dar sunt foarte diverse din punct de vedere morfologic, regăsindu-se sub formă sferică, alungită sau spiralată (elicoidală). Bacteriile au fost printre primele forme de viață care au apărut pe Pământ și sunt prezente în majoritatea habitatelor existente. Se regăsesc în sol, apă, izvoare termale, deșeuri radioactive chiar și la adâncimi mari din scoarța terestră. Bacteriile trăiesc în relații de simbioză sau sunt uneori paraziți ai plantelor și animalelor. Majoritatea acestora nu au fost caracterizate, iar aproximativ doar jumătate dintre încrengăturile bacteriene cuprind specii care pot fi crescute în laborator. Știința care se ocupă cu studiul bacteriilor se numește bacteriologie și este o ramură a microbiologiei.

- Na că am înțeles... nica! - spuse și din nou își reproșă din nou faptul că nu fusese deloc prezent la orele de biologie. Dar ce să facă ? Nu-i plăcea nici profa pentru că avea o piele roșie plină de pistrui. Brrr! - încercă să se scuture de vederea ei care-i venise în minte. În concluzie, nu este o bacterie! Atunci, ce papucii mei este? - continuă să se întrebe cu voce tare parcă dorind să înțeleagă mai bine întrebările.

proză

Căută mai departe.

- Uite, aici scrie că virusul se află la granița dintre materia moartă și cea vie și că

Un virus este un organism patogen, un parazit care nu este clasificat ca fiind viu, pentru ca nu are o celula, esentiala in definitia data organismelor vii. Un virus nu are membrana celulara, metabolism, nu respira si nu se poate multiplica in afara celulei vii. Este un organism perfid, pe jumatate viu, alcatuit dintr-un singur lant de ADN sau ARN sau din ambele si care cauta o celula pe care sa o invadeze. Odata ajuns in interior, acesta reprogrameaza celula cu propriul sau ADN sau ARN si se multiplica in masa, strapungand celula cu mii de noi tulpini care cauta noi celule de invadat. Virusurile cu ARN se pot transforma mai usor decat virusurile cu AND.

- Al dracului virus! Ăsta al nostru, care face acum ravagii, este d'ăla cu ARN. Fir'ar să fie ea de literă! Nu putea să fie un D? Uite ce frumos se pronunță DNA! Pardon ADN! Ce naiba înțelegi prin ARN?! Poate să fie o prescurtare la Arnold!... Swarzenegger? Nu chiar, dar mai puternic...Hai c-am început s-o iau razna!...

Tastă și alte întrebări, dar se vedea că nu-l mulțumea nimic. Țâțâia înciudat ori de câte ori motorul de căutare îi dădea tot felul de răspunsuri care nu-i conveneau.

- Nu, nu, nu! Trebuie să existe ceva! Nu se poate!... Ce se poate face cu un virus?... Ce se poate face cu un virus?... - repetă ca un robot, se ridică în picioare, își duse palmele la spate și reîncepu să măsoare cu pași mari lungimea camerei.

"Știu, sigur că ceea ce ni se întâmplă acum este doar un semnal dat de... cineva care poate fi Dumnezeu, Karmă, soartă, prin care noi trebuie să învățăm ceva! Ce anume? Păi, e simplu! Nu se vede? De când suntem obligați să stăm în casă a scăzut poluarea de... de-mi vine să dorm tot timpul pentru că aerul este foarte tare, ca cel de la munte."

- Și amprenta mea este de 5,26 T CO_2 /an...Foarte mult! Nu-mi vine să cred că tocmai eu care țin atât de mult la planetă să fiu atât de murdar! - își spuse cu voce tare, știind că așa o să i se facă rușine de ceea ce el făcea rău.

Se așeză din nou la laptop.

Nu, nu toate bacteriile sunt rele! De fapt, pe pielea și în corpul nostru trăiesc miliarde de microorganisme care ne ajută să funcționăm optim. Există un microbiom al pielii, un microbiom specific căilor respiratorii superioare, o microbiotă a tractului gastrointestinal, chiar și microbiote specifice suprafeței ochiului sau interiorului urechii.

Noi și bacteriile pe care le găzduim trăim în simbioză, într-un echilibru indispensabil pentru sănătatea organismului. Atunci când acest echilibru este deranjat, apar probleme adesea greu de corectat.

- Interesant! - spuse după ce citi ceea ce găsise pe Google. Dacă este așa de ce nu găsim și o folosință a virusurilor? Mă rog, doar a unei părți a lor? După câte înțeleg nici toate bacteriile nu sunt bune. Sunt și d'ălea rele. Oare virusurile nu pot fi și ele la fel? Uite, spre exemplu, să fie folosite ca să intre și să se multiplice în celulele canceroase. Așa le-ar îmbolnăvi și ar dispărea cancerul. Nu? Sau să ne învățăm să trăim cu ele în noi? Adică să le facem loc și lor în noi și să le învățăm să nu ne facă rău? Am citit undeva că pe suprafața corpului uman trăiesc mai multe viețăți decât oameni pe Pământ. Am avea loc, nu?

Mulțumit de ceea ce găsise se ridică din nou de pe scaun și-și turnă din sticla de vin, pe care o avea pe masă, un pahar plin. O merita! Găsise o posibilă rezolvare a crizei coronavirului.

Ipotetică, dar nu imposibilă...

- Bine, și? - se întrebă cu glas tare oprindu-și brațul care ducea paharul plin la gură. Așa rezolvăm problema? Nu! Nu ! Nu ! Oameniii trebuie să învețe ceva din asta, pentru că planeta nu se va lăsa și va trimite din nou alte rele și mai rele decât virusul!

Bău paharul de vin pe nerăsuflate și-și turnă un altul. Apoi o porni din nou prin cameră.

- Trebuie să aibă grijă de planetă! Trebuie s-o respecte! Trebuie să aibă grijă să-și scadă amprenta de carbon. Și amprenta mea este foarte mare! Ce naiba trebuie să fac ca s-o micșorez? Ia să văd! Ce trebuie să dau în jos! - spuse și se îndreptă din nou spre laptop.

Porni motorul de căutare și tastă amprenta de carbon. Ajunse la calculatorul de amprentă și completă cu foarte mare atenție opțiunile. La pagina finală îi apăru rezultatul:

Amprenta transport ***0,45*** *t CO_2/an*
Amprenta concediu ***0,36*** *t CO_2/an*
Amprenta ingrijire personala ***0,15*** *t CO_2/an*
Amprenta casa ***3,16*** *t CO_2/an*
Amprenta aparatura ***0,85*** *t CO_2/an*

Amprenta totala 4,97 tone CO_2/an

Un copac absoarbe in medie o tona de CO_2/an. Media europeana a emisiilor personale se afla la cota alarmanta de 7 tone/anual.

- La naiba! Tot e mare! Nu mai plec în concediu! Nu mai merg cu avionul și mă duc să mă recrez doar la munte, cu bicicleta! Și voi milita pentru înființarea Ministerului Amprentei de Carbon. Trebuie să fac ceva! Și voi face pentru că tot ceea ce eu descopăr bun va fi bun și pentru abonații mei!

Era un foarte cunoscut și influencer blogger. Știa că tot ceea ce publică pe blog este pus în aplicare de către admiratorii săi.

- Deci, hai să nu vorbesc prostii! Nu trebuie să iau hotărâri extreme. Doar atâta sunt conștient că treaba asta cu amprenta de carbon este foarte serioasă și la asta trebuie să lucrăm și nu să eliminăm, să găsim medicamenete, vaccinuri împotriva virusului și alte alea pentru că nu va ajuta la nimic. Va ajuta totuși, dar pe moment. Terra ne va altoi din nou și poate cu și mai mare putere ca acum. Ea are nevoie de odihnă. Ea are nevoie să se refacă. Uite, ce aer curat avem! Uite ce frumos se văd munții sau ce verde este pădurea, cerul ce albastru este sau ce curate sunt străzile. Lipsa prezenței omului nu face altceva decât să curețe planeta. La ce i-ar trebui omul? S-a săturat de prezența lui și a încercat să-l atenționeze. Nu știu dacă a reușit să-i facă pe toți să înțeleagă, dar pe cea mai mare parte, da! Oare? Oare ei nu văd că Himalaya a început să se vadă din India? Că cerul este atât de senin încât dacă-ți încordezi puțin privirea vezi stația spațială internațională? - se opri, zâmbi și continuă: Hai că asta este un pic exagerată! Nici chiar așa! În fine! Clima a-nceput să-și revină, găurile de ozon dispar, mările și oceanele parcă nu mai sunt așa de chinuite, animalele au prins curaj și le vezi cum apar pe unde nu te aștepți. Bine, aici a apărut și un alt incovenient, suferă cele care s-au învățat să depindă de oameni. Dar nu este asta o problemă, ele sunt sălbatice și au în gena lor rezolvarea. Se vor întoarce în pădure. Parcă se rearanjează toate lucururile. Fiecare își reia locul pe care-l are în evoluție. Și vor rămâne așa doar dacă omul nu va începe iar să se considere rege și să-și facă din nou de cap. Aici există multe semne de întrebare, dar ce-l mai important rămâne: Am învățat ceva din asta? Marea majoritate părerea mea este că au înțeles, dar ce vor face marii magnați ai lumii care prin acțiunile lor au murdărit totul? Ce vor face cei care scurmă cu tot felul de mașinării măruntaiele pământului și ale lumii căutând tot felul de nimicuri pe care ei le consideră de neprețuit? Ei nu-și dau seama că singurul lucru de neprețuit este viața? Este sufletul? Este dragostea? În toate religiile, viața, sufletul, dragostea sunt încurajate. Niciuna, dar niciuna nu spune să acumulezi bani, nestemate, aur, petrol, case, mașini, putere, importanță! De asta ar trebui să ținem toți cont pentru că nimic din acumulările noastre nu va trece cu noi în partea cealaltă. Materialul va rămâne tot aici, Singurul care trece este sufletul care poate fi mai alb sau mai închis la culoare în funcție de cum am trăit, am iubit sau am înțeles să ni-l înălțăm prin acțiunile pe care le facem. Hai că am început să vorbesc prea mult și am părăsit ceea ce ar trebui, adică să-mi sfătuiesc admiratorii cum ar trebui și ei să facă să ne micșorăm împreună amprenta de carbon. Să nu uit de Ministerul Amprentei de Carbon!

Își puse din nou un pahar de vin pe care-l dădu peste cap dintr-o înghițitură. Apoi se așeză din nou în fața laptopului și începu să tasteze:

Calcul amprenta de carbon

Completă chestionarul și, la un moment dat, exclamă:

- A naibii, tot mare îmi iese! 4,93 T CO_2 /an. Ce-am redus ? Aproape nimic! Trebuie să umblu la concedii, la aparatele care merg cu gaze! Cred că acolo ar trebui să acționez! Trebuie să obțin o valoare mai mică!

Se gândi o clipă și continuă:

- Îmi schimb mașina? Nu, nu cred că este nevoie! Mai degrabă îmi iau o bicicletă pe care o voi folosi să merg la birou. Mașina o s-o pornesc doar atunci când sunt nevoit să merg într-o altă localitate sau la cunpărături.

Își notă ceva pe o hârtie pe care o avea pe birou.

- ...în concediu...Ei, aici avem o problemă! Anual merg în două concedii în țară și o dată sau de două ori în străinătate, cu avionul. Cam nașpa! O să văd ce iese la final și apoi voi lua o decizie la capitolul ăsta!

- ...fac duș zilnic. Le voi micșora durata. Vasul de toaletă are quick flush. Am un smartphone și nu întrebuințez niciun fel de aparat electric de uscat părul, de bărbierit, etc.

- Locuința noastră este mică. Are pereți dubli și minimum necesar de confort. Cred că aici ar trebui să pun o centrală electrică cu panou fotovoltaic. Am numai becuri eco, vreo 10 pe care nu le țin tot timpul aprinse. De asemenea mă gândesc să trec pe aragaz electric. Dacă-mi reușește chestia cu panourile voi renunța sigur la gaze. Schimb frigiderul. Iau unul mai mic. Renunț la două LCD. Îmi schimb telefonul și nu-mi mai iau un smartphone...

Mulțumit de ceea ce hotărâse își umplu din nou un pahar de vin pe care-l dădu peste cap, punctând astfel deciziile pe care le luase. Sau?...

- Și să nu mai am internet pe telefon? Cum mai primesc fimulețele acelea haioase care mă fac mereu să râd? Sau unde mai stochez fotografiile pe care le fac în excursii și pe care le privesc ori de câte ori vreau să-mi amintesc cum a fost în concediu? Și să nu mai merg de cel puțin două ori cu avionul în locuri din lume în care n-am mai fost? Sau să nu mai ajung la băi sau la munte? Cum să ajung acolo, cu bicicleta, pe jos? Unde-mi pun rucsacul și toate care-mi asigură confortul? Nu pot renunța la duș în care-mi place să stau cu orele! Nu am cum să renunț nici măcar la un LCD! Chiar mai voiam să-mi cumpăr încă două, unul pentru laptop și altul pentru bucătărie. Uite, aici n-am niciunul la care să mă uit acum când mă simt un pic amețit după atâtea pahare de vin. Să nu uit să-l aduc pe cel din pod! Și să renunț la filme? Acum când am atâta timp să le văd pe cele pe care le-am pus deoparte pentru când voi ieși la pensie? Păi ce perioadă mai bună ca asta voi avea ca să le văd pe toate? Și cinci filme pe zi este puțin! Îmi mai montez în camera în care am LCD mare încă unul și un dvd player să, să văd două filme simultan! Voi putea oare?

Își mai turnă un pahar de vin pe care-l dădu repede peste cap.

- Da, așa voi face! Uite ce bine este să bei vin! Cum îmi vin ideile bune! Știu că mi-am luat bilet pentru concediu în Țara Galilor. Lasă că se termină cu pandemia până atunci. Și apoi pot să merg și la băi, în concediul celălalt, la băi și la munte și la mare. Ia să merg să dau drumul mai tare la căldură că mi s-a făcut frig și să-mi iau telefonul să navighez puțin pe net! Ce frumoasă este viața!

Se îndreptă spre ușa care dădea în sufragerie, dar se opri în dreptul ei și exclamă:

- Oare, asta ar trebui să înțeleg? Iar ceilalți? Ce-au înțeles? Nu, nu, nu! Nu este bine așa! Mai bine reformulez: ei au început să înțeleagă? Și eu?...

ARGEŞ

Toamna în Argeş

Nu, nu toate bacteriile sunt rele! De fapt, pe pielea și în corpul nostru trăiesc miliarde de microorganisme care ne ajută să funcționăm optim. Există un microbiom al pielii, un microbiom specific căilor respiratorii superioare, o microbiotă a tractului gastrointestinal, chiar și microbiote specifice suprafeței ochiului sau interiorului urechii.

ARGEŞ

Cu poporul şi pentru popor

proză

Luminița Cazan-Mazilu

un alt fel de-a pleca (mamei)

într-un săculeț din pânză
ai strâns câțiva sâmburi de cireșe
nu i-ai numărat niciodată
până când într-o dimineață
o pasăre necunoscută
și-a făcut cuib la fereastra ta

din fiecare sâmbure va crește un cireș mi-ai zis
din fiecare cuib va zbura o pasăre

și eu te-am crezut și-am plâns

grădina cu niprale

din mine zboară păsări spre patria ta
unele sunt triste părăsindu-mă
altele sunt fericite întâlnindu-te
tu găzduiește-le în grădina cu niprale
acolo intuiesc deja culorile și cerul și lumina și...
nu-i așa
acum
e ca și cum n-aș fi plecat niciodată
e ca și cum nu voi mai pleca niciodată

Prea târziu

mai toți oamenii au plecat din orașul meu
unii în cer alții în pământ
unii s-au ascuns în cămară după ușă în calendarul bisericesc al mamei
a mai rămas doar cuibul de barză gol și rece asemeni ochiului de argint ce se plimbă noapte de noapte prin casele noastre
tu vii după atâția ani deschizi poarta și mintea ta e o curte părăsită în care
cuvintele țopăie mofluze
acum poți vorbi ai strigat
acum poți vorbi
copacii au plecat la război

am să mai întârzii

atâția ani adunați într-un mușuroi de furnici atâția ani ascunși în scorbura nopților
acum ancora mea e departe în cealaltă patrie e acolo unde îngerii ies noaptea la pescuit

dând din aripi zboară lumina mea înspre tine
și tot ce rămâne
e lacul de gheață pe care veghează o lebădă neagră
tu aruncă-i o mână de miezuri apoi închide fereastra
eu am să mai întârzii o viață

Nufărul japonez

icoana la care te-nchini ține un copil în brațe
o rogi mereu să culegeți împreună brândușe din patria ta
în bucătăria de vară mama curăță pești
miroase a târziu și departe
cineva aruncă solzii pe râu și apa curge ca un leac peste rănile tale
- nufărul japonez e o întâmplare atât de albă
ți-a șoptit înr-o zi copilul zâmbind

Eugen Pelin

Biletul de voie

Strigările mele se mai aud în tine
Sau frigul din salcâmi le-a împietrit?
Tot satul s-a refugiat în mine
Doamne iarăși m-am îmbogățit?

Ulițele-s pline de zăpadă
Luceferii din cer sunt prin livezi
Oare eu cobor într-o baladă
Sau tu încerci din nou să mă salvezi?

În intersecții nu sunt ambuscade
Oamenii vor toți să stea pe tușe
Ambulanța noastră raională
Circulă pe roți de corcodușe!

1987

Toate mi se par de-a halandala
Cum se poate să ne fericim?
Oare am în buzunar bilet de voie
Si-am plecat puțin din Țintirim?

Lumina din oglinzi

Umblu desculț printre cuțitele ierbii
Ea simte icoana sângelui meu
Și mă trăiește ca pe o sfințire
Crescută-n lacrima lui Dumnezeu
Ograda case-i carte de citire
Repet cu Îngerul mereu
Până ce clipa-i o psaltire
Adusă-n dar de Dumnezeu!

Oriunde merg te întâlnesc pe tine
Covor de rugăciuni îmi întinzi
Și îl ating am sufletul în palme
Și te revăd-lumină în oglinzi...

Târziul bun

Târziul bun din sâmburii de struguri
Îți spun că nu este târziu
Târziul bun îl naște doar pământul
Prin somnul și mirarea Lui!

Nu e târzie nici aghiazma
Când ea nu este-a nimănui!
Ci e târzie doar aceea
Din Duhu-nalt al cerului!

Eu nu întârzii niciodată
Și totdeauna îi îngenunchez
Cuvântului rostit atuncea
Când prin Isus eu mă eliberez!

Iisus

Rămânem aici pădurile dorm
E-o liniște din cer și de baladă
Iar Îngerul a pus un semn
Zăpezile să nu mai cadă!

Pe lemnul mântuit de frunze
Tata se roagă ca pe-un căpătâi
El vede sângele din urmă
Și umbra răstignirii Lui

Nu mai porniți șoptește un jugastru
Din care tata face un toiag
Pe el se-asează ca un astru
Isus cel umilit și drag!

Dor

Nepotului meu,
Mihai Kevin (Boston)

De când nu ne-am văzut my little boy
Salcâmii înfloresc în noi
Iar nucul de pe deal din vie
Stă tot la noi dar...cu chirie!

Susținem amândoi chiar sus și tare
Aceasta nu e depărtare
E doar un înțelept bilet
Cu dorul pus la amanet!

Îl vom elibera acuș în toamnă
Cand lumea nu se mai destramă
Când florile se vor preface-n fruct
Iar dorul nostru-în sărut!

Până atunci tu crești eu scad
Vom trece amândoi prin vad?
Sau Râul fi-va mult prea plin
Pentru bunicul tău, Kevin?

Foaia de drum

Dezbracă-mă de ultima tăcere
Sunt pregătit pentru ghilotinele ei
Eu știu să mă predau a înviere
Ca mielul în abatorul de miei

E ca și cum se aude goarna
Pe platoul cazărmii gol
Unde păsările nu mai zboară
Au steag alb în ultimul stol!

Aici se învață să nu te predai
Atunci când victoria nu se mai poate
Iar pieptul simte-n țeava de pistol
Foaia de drum- de mers mai departe!

Modelul

Sunt vinovat de târziul lăuntric
Intrat în atelier ca un proscris
Din cerșetor el m-a făcut iar rege
Semnul din cartea care nu s-a scris

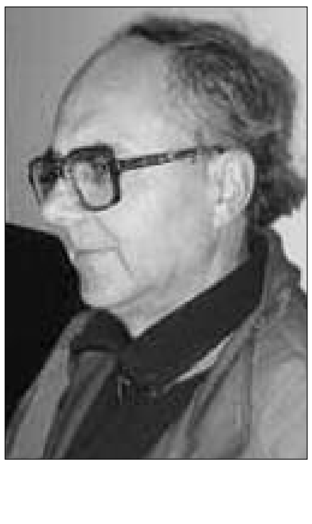
Timpul meu s-a scurs in amurg
Doar iarba o simt prin sângele meu
Parcă-i un șarpe care sfințește
Corabia spre Dumnezeu

Dar n-am ajuns până la mine-însumi
Așa cum ar fi vrerea ta!
Sunt doar modelul tău din plastilină
Iar tu...mai lucrezi la inima mea !

Pagină coordonată de
AUREL SIBICEANU

poesis

Viorel Nica

MAI MULTE VIEŢI ÎNTR-O SINGURĂ EXISTENŢĂ

După o lungă perioadă de formare laborioasă, de tatonare febrilă, de rămânere în expectativă, Nicolae-Florentin Petrişor simte nevoia să scrie enorm, să-şi valorifice la maximum bogata experienţă umană acumulată între timp, să recupereze ce poate fi recuperat din punct de vedere literar, să-şi afirme constant voinţa de a crea o seamă de structuri narative ingenioase, de a dovedi că prolificitatea nu-i generată nici de vreun pariu capricios, nici de vreun soi de vanitate deşănţată, nici de dorinţa de a dobândi gloria, ci doar de firescul imperativ de a se conforma propriei exigenţe creatoare, ce nu-i dă pace până ce nu-şi vede aşezată în pagină ceea ce plăsmuieşte în adâncul minţii sale de o plasticitate extraordinară, de o mobilitate exemplară, de o efervescenţă inepuizabilă, de o complexitate crescândă, remarcabilă.

În recentu-i roman *Fetiţa cu ochi albaştri* (Editura Hoffman, 2020) autorul menţionat se implică total în realizarea unui demers narativ de o inventivitate ieşită din comun, înzestrat cu un ritm de desfăşurare alegru, cu un set de personaje credibile, de o varietate apreciabilă, cu un mod de proiectare rizomatic, decis să se bifurce întruna, să gliseze neobosit pe suprafaţa tematică întinsă, să se desfăşoare surprinzător, cu o lejeritate impecabilă, să reziste oricărei tentaţii de fixare, să se frângă în segmente prodigioase, de o elasticitate sporită, să-şi vădească permanent capacitatea de a performa nu în chip întâmplător, ci într-o deplină cunoştinţă de cauză. Evident că procedând astfel, asumându-şi necondiţionat sarcina povestirii unor lucruri deosebit de tensionate, de captivante şi, uneori, de deviante, punându-şi în joc toată iscusinţa de care-i capabil romancierul versatil, jucăuş, experimental nu face decât să îi probeze, cu consecvenţă de rigoare, ataşamentul faţă de acel tip de proză investigativ-neliniştită, menit să-i inducă cititorului pregătit să-l ia în serios încredinţarea că nimic nu-i stabil, regular, statornic, peren pe lumea asta, ci totu-i menit să se schimbe, să îmbrace o formă diferită de cea precedentă, să reconfigureze cu totul altfel.

Din fabulaţia vertiginoasă a cărţii ne dăm seama că suntem îmbiaţi să păşim pe tărâmul unor întâmplări iregulare, neobişnuite, cu caracter mai degrabă fractal decât linear. Aflat într-unul din parcurile oraşului, bătrânul narator Carol Nasta, profesor de matematică, văduv de o bună bucată de vreme, a văzut o fetiţă cu ochi albaştri, de o frumuseţe botticelliană, care i-a adus aminte de propria-i copilă (Mălina), din prima căsătorie (cu Eliza). Convins fiind că „pe parcursul existenţei tale poţi avea mai multe vieţi”, omul aflat la vârsta senectuţii râvnea să-şi regăsească măcar o parte din viaţa anterioară. Cândva el unul se unise, din dragoste, cu Eliza, o tânără ingineră ce lucra la o staţie de benzină, deoarece îi plăcea să comunice cu semenii, nu să stea închisă într-o uzină oarecare. Vrând-nevrând, bărbatul iscoditor, dornic să se dumirească asupra celor întâmplate mai apoi, a aflat că iubita lui făcea parte dintr-o bandă de hoţi de maşini (ce urmau să fie dezmembrate şi revândute bucată cu bucată). Ocupată cum era cu furtişagul, femeia îi pasase lui misiunea domestică de creştere a minunatei fetiţe cu ochi albaştri, de o inocenţă şi de o candoare fără egal. De îndată ce a aflat că Eliza lui trăia cu altul, o părăsise. Povestindu-i Ruxandrei – fiica lui din a doua lui căsătorie – toate acestea, profesorul încornorat simţea că-şi mai uşurează sufletul. Tot Ruxandrei îi făcuse cunoscut, la un moment dat, şi visul în care-i apăruse fetiţa cu ochi albaştri plângând disperată. Cum Ruxandra mai avea şi o cofetărie (pe lângă profesia medicală), tatăl ei obişnuia să petreacă o bună parte din timp acolo, relaxându-se bine de tot. Tot acolo îşi amintea, din când în când, de câte şi mai câte. Între amintiri, Eliza se afla adesea pe primul loc. În ce fel ajunsese el să se unească fericit cu ea? În cel mai firesc şi mai degajat mod cu putinţă, din moment ce fusese cucerit de farmecul, de naturaleţea ei. De ce se lăsase vrăjit de ea (aidoma lui Ulise vrăjit de Circe)? Din pricina dragostei ce-l acaparase pe nesimţite. Ce anume îl ţinuse strâns legat de ea câţiva ani? Promisiunea de a-i face copii „cu ochii prin care lumina se filtrează albastră”, ieşind de sub incidenţa contingenţei cenuşii, nefiltrate, impure. Spre a o salva pe Eliza de la puşcărie, acceptase să meargă la penitenciar în locul ei, după ce-şi asumase cea mai mare parte din vina ei. După despărţirea de Eliza, Carol Nasta trecuse printr-un moment de descumpănire, se apucase să bea din ce în ce mai mult, făcea tot felul de lucruri anapoda. Anevoie de tot îşi revenise mai apoi, izbutind să se salveze de la un fiasco ruşinos şi ireparabil. Cunoscând-o pe Elisabeta, se simţise apt s-o ia de la capăt, să înceapă o nouă viaţă. De dragul ei hotărâse să-şi uite trecutul, să se comporte normal. Din păcate noua lui viaţă nu durase prea mult timp din pricină că Elisabeta avea un fel ciudat de a fi, se crampona de o serie de idiosincrazii stranii, opta pentru un stil de viaţă într-o mult mai mare măsură neobişnuit decât obişnuit, lăsa să se creadă că nu se unise cu el spre a întemeia o familie-model, ci pentru a da curs unui experiment capricios, de-a dreptul versatil. Lăsându-se în voia unor activităţi oculte, nemenajându-se câtuşi de puţin, expunându-se unor primejdii grave, cea de-a doua soţie a lui murise după nu prea multă vreme, condamnându-l la văduvie. În timp ce o scruta pe doamna cu fetiţa din parc, profesorul deosebit de simţitor a recunoscut-o în cealaltă pe fiica sa (Mălina) nemaivăzută de multă vreme, devenită, la rândul ei, mamă a unei copile cu nişte prea frumoşi ochi albaştri, de o puritate fără de asemănare. Numai că persoana adânc scrutată nu s-a grăbit să-l recunoască în calitate de tată. După o vreme a convins-o totuşi că-i era părinte de-adevăratelea. Din vorbă-n vorbă cu ea – dialog pe care autorul cu bosă dialogală se pricepe să-l desfăşoare într-o manieră nudă, cât de poate de clară şi de răspicată, esenţializându-l într-un chip inspirat în beneficiul cititorului nerăbdător să intre de-a dreptul în miezul problemei narative – a aflat că tânăra Mălina divorţase de curând. Prinzând curaj, tatăl grozav de bucuros îi povestise fiicei regăsite întâmplător cum trăise cu Elisabeta (a doua lui soţie) cea „aspră ca sacâzul pe coardă”, ofensatoare, zeflemitoare, cea care se simţea ca o clonă nedesăvârşită, ca o ficţiune vaporoasă, ca „o copie imperfectă”, cea care experimentase prostituţia (mai înainte de a-l cunoaşte pe el) din dorinţa de a-şi dovedi sieşi că este în stare de orice, că-i este permis orişice, cea care îşi descrisese experienţa de prostituată într-un „roman tulburător”, de factură autobiografică, hiperrealistă, cea care crezuse totdeauna de cuviinţă că-i mai bine să risipească decât să stocheze „frumuseţea vieţii”.

După cele povestite răbdător, savuros, ceremonios, povestitorul volubil, încântat, satisfăcut „se întorcea acasă cu sufletul mai uşor”, gândindu-se măgulitor şi relaxat că avea două fete iubitoare şi o nepoţică adorabilă. Pe parcursul unei noi întâlniri cu Mălina, în calitate de informatician era preocupată de crearea unor lumi virtuale compatibile cu lumea reală, a primit sinistra veste că mama ei (Eliza) se sinucisese în răstimp, i-a povestit odraslei sale despre vizita la vrăjitoare cu Elisabeta cea plină de ciudăţenii, dornică să intre în dialog cu invizibilul, atrasă de moarte, inspirat calificată de vocea auctorială drept „sora vitregă a vieţii”. Ajunse cât de curând faţă în faţă, cele două progenituri ale sale „erau ca două fantome care se întâlnesc pe culoarul aceleiaşi case bântuite”, i-au procurat tatălui o bucurie fără margini. Strângându-şi nepoţica (Liza) în braţe, bunicul ajuns în cerul al nouălea a ameţit de fericire, i se ruga clipei minunate să se oprească locului. Din păcate clipa zburdalnică, neastâmpărată nu i-a dat ascultare lui, ci sorţii năprasnice.

De-a lungul unei excursii montane cele două surori „regăsite” şi fericite nevoie mare au fost accidentate mortal tocmai când le era lumea mai dragă şi mai antropică (adică mai croită pe măsura lor). Incredibila, tragica ştire a morţii celor două dragi lui l-a încremenit pe tatăl crunt deposedat. Revenindu-şi din şocul fenomenal, bătrânul trecut atât prin ciur, cât şi prin dârmon şi-a dat silinţa să-şi reia cursul existenţei de zi cu zi. Fără a sta prea mult pe gânduri şi-a luat în grijă copila (Liza) conducând-o la grădiniţă zilnic, aşteptând-o să iasă de la grădiniţă, păstrând în sufletul lui, „în taină, o anume spaimă nedefinită că ar putea pierde această punte de legătură cu fericirea şi noua sa viaţă – micuţa şi frumoasa Liza”, presimţind misterios că nu va mai avea mult de trăit din cauza aprigei boli de inimă care nu-i dădea cu niciun chip pace. După o vreme „frica îl adusese în foarte surt timp într-o stare de fantomă inertă care se anima subit şi esenţial numai la vederea copilei”, scumpe ca lumina ochilor. Copleşit de „teama că el va dispărea prea repede şi nu ştia cui o va lăsa pe fetiţa” cu ochi albaştri, îşi pierduse astâmpărul şi, odată cu el, elementara siguranţă de sine. Numai gândul la educatoarea fetiţei – o persoană extrem de înţelegătoare, de amabilă, de inteligentă – mai reuşise să-l liniştească întrucâtva.

Într-una din zile Carol Nasta şi-a dat duhul în incinta grădiniţei, „a plecat în călătorie singur”, „lăsase în urmă efemerul în schimbul veşniciei absolute”, renunţând „să mai mediteze asupra destinului propriu şi asupra alegerilor făcute în existenţa lui precară”, fixindu-şi ochii de om bătrân „pe poarta pe care apărea zilnic fetiţa cu ochi albaştri”. Luată prin surprindere, doamna educatoare cea sfioasă, cea înţeleaptă, cea fericită, cea minunată „s-a apropiat de Carol care, dacă ar fi avut grai, i-ar fi spus că nimeni nu poate dobândi starea idioată de fericire perpetuă, aşa că beatitudinea ei este jignitoare”, neavenită, inoportună.

Tratându-şi fabulaţia învolburată cu toată seriozitatea, încărcându-se cu o doză de tragism deosebit de eficace, relaxând-o când tinde să se crispeze, crispând-o de îndată ce îi este aminte să se relaxeze cu asupra de măsură, plasându-i în multiplele interstiţii fie dialoguri percutante, fie descrieri parcimonioase, fie portretizări complexe şi dinamice, fie comentarii de factură morală, psihologică ori meditativă, autorul ficţiunii *Fetiţa cu ochi albaştri* îşi vădeşte din plin măiestria epică, ţinută permanent sub control, îi permite fanteziei creatoare să se zbenguie în voie, îi imprimă scriiturii romaneşti o notă alegro, îşi construieşte personajele cu o fineţe neostoită, oferindu-le deseori posibilitatea de a-şi face cunoscute cele mai îndrăzneţe puncte de vedere, de a se raporta unele altora cu deferenţă de rigoare, de a interfera într-o manieră suplă, de a opta pentru ceea ce se situează, de cele mai multe ori, pe culmile unor aspiraţii elevate.

Din fabulaţia vertiginoasă a cărţii ne dăm seama că suntem îmbiaţi să păşim pe tărâmul unor întâmplări iregulare, neobişnuite, cu caracter mai degrabă fractal decât linear.

ARGEȘ

Un om al plenitudinii

ÎN DIALOG...

ÎNTREBĂRI ALE DRAMATURGIEI DE AZI

ARGEȘ

Zaharia Stancu

Alina-Mariana Zaria

Autenticitatea mișcărilor sufletești la Camil Petrescu

Dorința de a se autoanaliza și de a se confesa, de a se observa cu luciditate este trăsătura comună a personajelor lui Camil Petrescu, ceea ce explică tendința către subiectivitate sub pretextul corespondenței.

1. Destinul implacabil sau gâlceava intelectualului cu viața

După cum se autodefinește în *Ideea. Ciclul morții* - „Eu sunt dintre aceia/ Cu ochii halucinați și mistuiți lăuntric/ Cu sufletul mărit/ Căci am văzut idei"-, Camil Petrescu este un spirit vizionar, un combatant al inautenticului, un susținător fidel al realului prin raportare la ideea transpusă în imagini și cuvinte. Poet, dramaturg, romancier, gazetar, eseist, critic literar, în oricare dintre aceste ipostaze ale sale, Camil Petrescu dovedește, pe lângă talentul literar,și o îndârjire ce-l va consacra drept unul dintre cei mai contestați scriitori români, pe linia lui Macedonski și Arghezi, „un imbecil aventurier care reușise să treacă drept scriitor", după propria caracterizare în Fals tratat pentru uzul autorilor dramatici (vol. *Teze și antiteze*, p. 399).

Născut la București, în 1894, Camil Petrescu se luptă cu lipsurile încă din copilărie, frustrările realului urmărindu-l inevitabil și în paginile operelor sale. Este crescut de o doică, în mahalaua Obor, fără a-și cunoaște părinții, reușind în timp să impresioneze atât dascălii de la liceele „Sf. Sava" și „Gheorghe Lazăr", cât mai ales pe profesorii Facultății de Filozofie și Litere, precum C. Rădulescu-Motru, P. P. Negulescu sau I. Rădulescu-Popogeanu. Experiența frontului, apoi, îl transpune în situații dificile: pierderea parțială a auzului, dar și detenția într-un lagăr din Ungaria.

Existența sa literară, într-o lume ostilă, care nu i-a apreciat reala valoare, a stat sub semnul penuriei și al unei umilințe recognoscibile indirect, prin intermediul personajelor (vezi situația lui George Demetru Ladima), și, respectiv, direct, prin mărturisirile sale: „Sănătatea mea oarecum macerată de război nu e deloc faimoasă, mijloacele de trai erau de-a dreptul stânjenitoare" (Ibidem, pp. 399-400). Povara datoriilor îl apăsa, deoarece era îndatorat unor directori aroganți, ceea ce îi provoca disprețul față de propria persoană. Se simțea dezamăgit, derutat, după zece ani de muncă, fără posibilitatea unei soluții. Este mărturisirea pe care o face Camil Petrescu rememorând împrejurările premierei cu piesa *Mioara*, denunțând răutatea și oprobriul la care fusese supus.

„Notele sale zilnice" surprind „veșnica jenă financiară", dar însemnările lui Ovid S. Crohmălniceanu admit faptul că nu era vorba exclusiv de o sărăcie materială, ci despre teama de a nu-și trăda inferioritatea față de companionii cu dare de mână. Camil Petrescu a urât stratificările sociale impuse de organizarea burgheză, considerându-le un permanent afront adus intelectului. Izolarea din partea oficialităților și impenetrabilitatea arătată de critica vremii, l-au determinat să afirme: „dacă eu aș fi fost numit (n.r. atașat de presă), presa ar fi protestat cu indignare împotriva «numirii unei astfel de nulități»" (Ovid S. Crohmălniceanu, *Amintiri deghizate*, p.12). Este de notorietate, însă, iritarea pe care o stârnea prin felul în care își declara superioritatea, motiv pentru care era ținta unor numeroase ironii, precum cea din *Contimporanul* (1922), unde era numit „descoperitorul sforii de tăiat mămăliga și al chibritului cu gămălia în partea cealaltă" și lucrător la „perfecționarea paharului de bere cu mânerul în stânga" (Ibidem, p. 16).

Spirit polemic, propunător al noocrației (o organizație socială condusă de filozofi), Camil Petrescu a susținut necesitatea impunerii omului de spirit ca unic luptător contra societății ostile, motivând astfel propensiunea sa scriitoricească spre tipologia intelectualului. Explicația pe care o dă referitor la faptul că intelectualii nu au condus niciând lumea este incapacitatea acestora de a se uni. Romancierul și-a dovedit superioritatea artistică în poezie, dramaturgie, proză, simțind pulsația vieții la intensitate maximă, fără opreliști: „N-avea într-însul nimic desuet. A preferat să trăiască în continuare febril și atunci când i-a fost recomandată o existență calmă, ferită de emoții" (Ibidem, p. 19).

Spre deosebire de Gustave Flaubert, care își asuma total eroina („Madame Bovary c'est moi!"), combatantul din primul Război Mondial a negat permanent identitatea cu eroul celui dintâi roman: „Gheorghidiu nu sunt eu; de altfel, n-am fost niciodată însurat. Romanul n-are nicio cheie, dar aproape toate gesturile, dacă vrei și cele mai multe incidente sunt culese din mediul în care am trăit și asta duce la confuzii între cunoscuți și prieteni. Toate incidentele sunt aproape autentice, dar sunt altfel organizate decât au fost ele prezentate de realitate. Eroii mei nu sunt fotografii după natură. Structura sufletească a fiecăruia este o rezultantă a structurii lor sufletești, a mai multor persoane; nu spun că eu m-am exclus" (Aurel Sasu, Mariana Vartic, *Romanul românesc în interviuri*, p. 797).

Contemporanii săi au oferit însă o altă imagine. Întreaga viață i-a fost o adevărată sursă de inspirație, iar operele sale au constituit „jurnalul" acestei vieți. Nu a oferit amănunte despre copilăria sa, nici despre faptul că înainte de război a fost căsătorit și a divorțat, la fel ca Gheorghidiu. Înconjurat permanent de femei frumoase, el nu se sfia să poarte discuții lejere cu acestea, pentru ca apoi, în personajele sale, să proiecteze „uluitoare substituiri". Cella Serghi rememorează episodul în care scriitorul recunoscuse că solicitarea Elei din *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* de a-i fi trecută averea pe numele său de către Ștefan a fost o întâmplare reală a primei sale experiențe conjugale. Deși a avut cu Cella Serghi o relație sortită eșecului, Camil Petrescu s-a însurat, totuși, la vârsta de 53 de ani (în 1947), cu actrița Eugenia Marian, cu care a avut doi fii. În mod ironic, peste ani, cea de-a doua soție a lui Camil Petrescu, apăsată de starea de sănătate a scriitorului, i se va confesa tot Cellei Serghi: „Măcar de-ar pune casa pe numele meu!"

Ovid S. Crohmălniceanu dezvăluia similitudinea unor episoade ale romanelor cu însăși existența lui Camil Petrescu. Ladima scrie în ziarul condus de Lumânăraru, la comanda lui Nae Gheorghidiu, o serie de articole extrem de virulente la adresa societății burgheze al cărei interes era reprezentat de Partidul Liberal. Nae Gheorghidiu scoate acest ziar când se ceartă cu șeful partidului, însă, după ce obține ce-și dorește de la liberali, îi comunică lui Lumânăraru decizia de a înceta campania. Ladima refuză să se oprească, motiv pentru care este concediat. Un episod aproape identic este trăit de Camil Petrescu la redacția ziarului *Omul liber*, unde a dus o campanie agresivă împotriva liberalilor. Când directorul ziarului, Jean Th. Florescu, s-a împăcat cu foștii săi colegi liberali, i-a cerut scriitorului să părăsească redacția. Articolele lui Ladima (*Proasta circulație, 100 de milioane*) redate în notele de subsol, sunt, în mod real, articolele lui Camil Petrescu.

Analizând comportamentul și actul vorbirii la eroii camilpetrescieni, G. Călinescu identifică asemănări ale tonului „iritat" și ale discursului „repezit", fiecare personaj fiind o mască a autorului însuși. Dorința de a se autoanaliza și de a se confesa, de a se observa cu luciditate este trăsătura comună a personajelor lui Camil Petrescu, ceea ce explică tendința către subiectivitate sub pretextul corespondenței. Rădăcinile operei stau adânc înfipte în viața autorului, fiecare cuvânt fiind străbătut de fiorul veritabilei trăiri, ceea ce asigură unitatea vizionară a creației. Atmosfera în care scria este descrisă de Al. Rosetti: într-o casă așezată în mijlocul unei poieni de munte, în camera închisă ermetic, „cu perdelele trase și ușile ferecate" (Colecția Biblioteca critică, Camil Petrescu, p. 7). Drumul de munte către Câmpulung (Muscel) străbătut de copilul Camil Petrescu va fi descris, peste ani, de sublocotenentul Ștefan Gheorghidiu, înregimentat în armata românească în primăvara anului 1916.

2. Geneza și tehnica romanescă

În 1930, a apărut *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, după un proces de gestație asemănător romanului paradigmatic al lui Marcel Proust: inițial, a avut dimensiunea unei nuvele, pentru ca ulterior să fie completat direct în șpalt, în timpul corecturii. Scris la persoana I, acest prim roman a stârnit aprige polemici, construcția sa bipartită fiind acuzată de lipsă de coeziune, deoarece singurul liant ar fi confesiunea, respectiv analiza de conștiință a eroului. În realitate, cele două părți reflectă cele două experiențe fundamentale ale lui Ștefan Gheorghidiu, dragostea și războiul, alcătuind „dosarul de existență" al aceleiași conștiințe. Romanul urmărește firul povestirii naratorului-personaj, care se întoarce către trecut după episodul altercației de la popota ofițerească și continuă „de-acolo pe direcția uniliniară a dezvoltării evenimentelor în timp" (Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*, p. 404).

Apropierea estetică de structura procesului-verbal se regăsește chiar în titlul inițial al romanului: *Proces-verbal de dragoste și de război*, apoi *Proces-verbal de dragoste și răzbunare*, confirmând una din supoziția lui Al. Paleologu conform căreia „este un perfect roman stendhalian" (*Ibidem*). Prima parte, pură ficțiune, presupune o permanentă investigare a actelor de conștiință. Evoluția iubirii, metamorfozată din stadiul inițial de orgoliu în cel de extremă gelozie, devine resortul analizei psihologice a intelectualului lucid și inadaptat. Drama lui Gheorghidiu nu se detașează de contextul social, întrucât iubirea pentru Ela se va contamina prin contingența cu materialul, cu spiritul burghez ostentativ și presant. Retrospecția unei iubiri care, după doi ani și jumătate, stătea sub semnul îndoielii prilejuiește ample pasaje de disecție a sentimentului atât de complex. Gheorghidiu are nevoie de confirmări absolute, de purificare, de total și necondiționat devotament din partea femeii și aproape orice detaliu devine un catalizator al suspiciunii, ca momentul în care descoperă biletul de la Anișoara, întrebându-se retoric asupra motivului împăcării.

Erosul definește individul, îi trezește forțe și atitudini neștiute, îl transformă și îi depășește simțurile, îl face simultan puternic și vulnerabil. În timpul discuției de la popota ofițerească, un episod ulterior poveștii de iubire, dar plasat, print-un artificiu compozițional, în incipitul romanului, Ștefan Gheorghidiu combate definiția concretă a actului de iubire, redus la o banală îmbinare de apă și sare: „Dar cum să primești formula de metafizică vulgară că iubirea sufletească e o conjugare de entități abstracte [...]? A crede că iubirea sufletelor e o astfel de combinare simplistă înseamnă, firește, a discuta ca toată lumea, prostește..." (*Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, p. 16).

Este un exordiu la tema iubirii, în care cuvintele par a avea valoarea unor adagii rostite de un individ superior, intransigent și inadaptat. Disoluția iubirii străbate etape succesive: primirea moștenirii, excursia la Odobești, lipsa de acasă și, mai ales, solicitarea de a trece o parte din avere pe numele Elei. Intelectualizarea iubirii este supusă eșecului, pentru că bărbatul îndrăgostit este supus unui proces de erodare sufletească, înscriindu-se în categoria celor care „văd prea multe". Poziția Elei, situată pe drumul de întoarcere, între soțul ei și dansatorul G., este un nou prilej de frământare și de analiză până în cel mai adânc ungher sufletesc. Gesturile de tandrețe ale femeii față de soțul său sunt interpretate de acesta, sub impulsul geloziei, drept dovezi de adulter, întrucât așezarea ei permitea atingerea de celălalt bărbat. Eșuarea derivă tocmai din lipsa de implicare absolută a actanților iubirii, oameni care „au drept de viață și de moarte, unul asupra celuilalt." Aspirația către absolut în dragoste îl ridică pe Gheorghidiu

la ipostaza de inflexibil spirit lucid, la fel ca celelalte „suflete tari”: Andrei Pietraru, Gelu Ruscanu, Pietro Gralla sau George Demetru Ladima.

Cea de-a doua parte a romanului se îndreaptă în direcţia autenticităţii trăirii, căci jurnalul de campanie al autorului devine fundamentul acestor pagini în care imaginea războiului este demitizată. Camil Petrescu neagă o întreagă literatură a patriotismului, când descrie ororile conflagraţiei şi împărtăşeşte o experienţă proprie, directă. Vocea autorului se suprapune celei a personajului, având loc acelaşi „transfer” de viziune pe care îl vom regăsi şi în *Patul lui Procust*. Absurdul unui conflict în care sunt angrenaţi oameni nevinovaţi, micimea individului în faţa destinului, contrastul dintre imaginea „promovată” a frontului şi realitatea cruntă şi chiar ridicolă a acestuia reprezintă o formă de protest a scriitorului Camil Petrescu faţă de societatea burgheză, atât de interesată de aparenţă, nu de esenţă. Capitolul *Ne-a acoperit pământul lui Dumnezeu* denunţă „patriotismul” soldatului român, care, în fapt, este doar o fiinţă supusă fricii şi laşităţii, la care spiritul de camaraderie derivă dintr-un soi de complicitate în faţa morţii. Exploziile asurzitoare rămân singurele dovezi ale vieţii, în timp ce oroarea anulează umanul: „Animalic, oamenii se strâng unii în alţii, iar cel de la picioarele mele are capul plin de sânge. Nu mai e nimic omenesc în noi” (p.240).

În spatele atitudinii combative şi orgolioase a lui Ştefan Gheorghidiu, se distinge prezenţa infailibilă a lui Camil Petrescu. De-a lungul romanului sunt descrise episoade în care vanitatea şi dorinţa de a stârni admiraţia celor din jur primează. Când eroul îl înfruntă pe căpitanul Corabu, tensiunea atinge cote maxime, din cauza privirii ucigătoare a lui Gheorghidiu, care afirmă orgolios: „Au înţeles toţi că sunt hotărât să răspund, apoi să mă omor. Niciodată n-am fost lovit ca bărbat şi cred că n-aş putea îndura asta” (p. 14). Este aceeaşi atitudine care îi determină pe bărbaţii din romanele camilpetresciene să se dueleze.

În faţa morţii, a deznădejdii, a supliciilor fizice şi psihice traumatizante, eşecul iubirii păleşte, eroziunile sufleteşti părând acum desuete. Îi lasă Elei „tot trecutul”, într-un gest salutar al eliberării de zbaterile superflue, de renunţare la egoism şi orgoliu şi de asumare a unei solidarităţi în faţa suferinţei generale provocate de ororile războiului. Trăirile contradictorii din prima parte, gelozia pusă la microscop, privirea în interior, în conştiinţa bărbatului care nu acceptă decât propriul adevăr, sunt înlocuite în partea a doua cu observaţii îndreptate spre exteriorul dominat de conflictul armat şi de iminenţa morţii. Este o proză în care acţiunea în sine este expusă natural „fără ocoliri stilistice, fără broderii: faptul este rostit elementar şi viu, e turnat ca un rac viu în marea fierbinte şi fixat întreg, înroşit doar în tinctura personalităţii scriitorului” (Petru Comarnescu, *Camil Petrescu, romancier*, p. 20).

Momentul care a revoluţionat concepţia despre roman în spaţiul autohton este anul 1933, când apare Patul lui Procust, o scriere impresionantă prin arhitectonica ei, un manifest al substanţialismului camilpetrescian şi un model în orizontul prozei de tip autenticist. Interviurile camilpetresciene reliefează cele două tehnici de creaţie a romanului din 1933, aşa cum le înţelegea şi cum le aplica el în propria scriitură: tehnica arhitectului şi tehnica tricotajului. Prima dintre ele este respinsă de autor, deşi mai târziu este recognoscibilă în ampla frescă istorică Un om între oameni, ea presupunând o construcţie similară unei clădiri, începând de la parter şi până la ultimul etaj: „dacă ai isprăvit la ora cinci, la ora cinci şi douăzeci şi cinci casa e locuibilă în întregime” (Aurel Sasu, Mariana Vartic, Romanul românesc în interviuri, p. 807).

Cea de-a doua tehnică narativă are o demonstraţie practică: „Ştii cum se face un pulover? Odată lucrul început jos, urcă spre gât şi se încheie cu mâneca [...]. Mărturisesc, nu pot să folosesc această tehnică a tricotajului”. Romancierul reliefează trebuinţa unui număr de corecturi, care asigură construcţia riguroasă a epicului, dar totodată necesită un timp îndelungat, ceea ce o face foarte greu de aplicat: mai întâi sunt inserate episoade care ajută la definitivarea caracterelor, având drept rezultat direct dublarea manuscrisului, ulterior fiind folosite corecturi care „să adâncească momentele de interpretare psihologică”, să urmărească „numai adăugarea elementelor care caracterizează atmosfera”, să realizeze „tranziţiile. A cincea are drept scop să pieptene frazele şi să lămurească nuanţele, realizând o cât mai mare expresivitate şi – fireşte – mai sunt necesare încă două corecturi normale” (Ibidem).

Temele romanului *Patul lui Procust* se stratifică prin raportare la eros: există o temă „majoră” a iubirii nedeclarate a lui Fred pentru dna T. şi reversul ei, iubirea dnei T. pentru Fred (iniţial anonim), o temă mediană, a relaţiei Ladima-Emilia, şi o temă „minoră” exprimată prin formarea a două cupluri, dna T.-D. şi Fred-Emilia, legături legitimate de orice altceva în afară de iubire, consumate din milă, banalitate, curiozitate, necesitate. Dintre acestea, tema mediană este cea care conferă autenticitate, grosso modo, scrisorilor lui George Demetru-Ladima, fiind dovezi ale trăirii pure, nealterate şi ale confesiunii nemijlocite. După-amiaza petrecută de Fred la Emilia devine pretextul parcurgerii acestor „documente de viaţă”, deoarece în romanul camilpetrescian unica autenticitate transmisă publicului este însuşi scrisul. Dezideratul scrisului sincer este afirmat în notele de subsol prin referire la calitatea de „scriitor” a lui Fred Vasilescu, autorul insistând ca el să scrie „fiindcă, nu numai că da în convorbire acea impresie unică de trăire adevărată, dar [...] mi se părea că ar da la iveală lucruri de un interes documentar puţin obicinuit” (Camil Petrescu, *Patul lui Procust*, p. 313).

Este identificabilă o apropiere de James Joyce prin „perimetrul” relativ limitat al relatării lui Fred Vasilescu, deoarece se întretaie patru destine într-o după-amiază, iar eroul recompune imaginea lui Ladima simultan cu confesiunea către autor, scuzându-se pentru anticalofilie: „Voi fi păcătuind cumva împotriva gramaticei, probabil că folosesc mereu unele cuvinte, cum mi se spune că fac şi când vorbesc, dar altfel nu e greu” (Ibidem). Această „abatere” care justifică absenţa „literaturizării” este însă pretextul „sincerităţii”.

Imperativul cultivării stilului anticalofil este substituit, inopinat, de o tehnică literară structurată cu acuitate şi de o permanentă preocupare pentru completare şi pluriperspectivism. Cele două iubiri, cea a lui Ladima pentru Emilia şi cea a lui Fred pentru dna T., sunt nepotrivite la fel cum măsurile capturaţilor nu corespundeau „patului lui Procust”, explicând metafora din titlu. Mihail Sebastian asocia cei doi eroi cu „victimele aceluiaşi pat psihologic al lui Procust, unul mai scund, celălalt mai înalt decât dimensiunile fixe ale acestui culcuş” (Mihail Sebastian, *Patul lui Procust şi critica*, p. 67).

Epicul se construieşte pe baza celor două jurnale, al dnei T. şi al lui Fred Vasilescu, autorul adăugând adnotări şi completând diegeza cu unele articole de presă şi poezii de Ladima sau cu pasaje din scrisorile sale către Emilia, construind practic un *metaroman*. Pentru a rămâne fidel esteticii autenticităţii, Camil Petrescu include în roman personalităţi ale vremii (politicieni, gazetari, critici literari, scriitori) precum Ion Pillat sau Perpessicius, dar adevăraţii protagonişti rămân cei patru, fiecare întruchipând câte una dintre multiplele valenţe ale personalităţii complexe a scriitorului.

Romanul începe cu trei scrisori („pretinse”) ale doamnei T., îndemnată chiar de autor „să scrie”, pentru ca să continue cu un raport al unui amant al doamnei T., fiul lui Vasilescu-Lumânăraru, personaj ce apare în Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război, un „monden”, „aviator”, înzestrat în exprimare „cu o impresie unică de trăire adevărată”. Finalul romanului este reprezentat de cele două epiloguri: cel al junelui Vasilescu şi cel al autorului. Fie că urmărim epistolele dnei T., fie că citim caietul lui Fred, nu se obţine un punct de vedere unitar şi obiectiv: „două subiectivităţi nu fac o obiectivitate. Putem spori oricât numărul lor. Aceasta pare a fi legea în romanul lui Camil Petrescu” (Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe*, p. 279).

Din scrisorile dnei T., numerotate cu cifre romane, concepute ca un răspuns la solicitarea de a scrie, se desluşeşte misterul acestei doamne, pe numele real Maria T. Mănescu, căreia i se spunea T. pentru a fi deosebită de verişoara ei cu acelaşi nume. Cu 15 ani în urmă, ea fusese curtată de D., un tânăr vecin a cărui pasiune era tolerată, ca un act de caritate, de dna T. Căsătorită cu un inginer, ea părăseşte ţara şi revine după divorţ, întâlnindu-l în Bucureşti pe acel D., „precoce îmbătrânit”. Deşi îl iubeşte pasional pe ***, dna T., în încercarea de a-l alunga pe D., i se dăruieşte acestuia, dintr-un soi de compasiune, gest care îi va provoca eroinei o cumplită repulsie: buzele îi erau cleioase „ca un corn de melc târându-se de-a lungul corpului meu” (Camil Petrescu, Patul lui Procust, 1985, p. 303), ceea ce o determină să îl respingă brutal. Identitatea lui *** este dezvăluită în notele de subsol de către autorul secund, fiind vorba despre Fred Vasilescu-Lumânăraru.

Structura romanului este pluripartită, clivajul naraţiunii multiple permiţând abordarea unor teme diverse: iubirea, moartea, mediul socio-politic. În aşa-zisul proces-verbal, Fred Vasilescu include scrisorile poetului Ladima, total lipsite de intenţii artistice, cărora Camil Petrescu, într-un joc ameţitor pentru cititorul neiniţiat, le adaugă fragmente din presa vremii, dar „tocmai aceste digresiuni sunt sângele romanului” (Colecţia Biblioteca critică, Camil Petrescu, p. 63). Detaliile vieţii poetului se reconstruiesc pe baza lecturii scrisorilor pe care eroul le adresase Emiliei, aceasta comentând pe marginea lor într-o după-amiază petrecută în compania lui Fred Vasilescu. Cel din urmă este un tânăr frumos, bogat, cu mare trecere la femei, îndrăgostit însă de dna T., proprietara unui magazin de mobilă, pe care o cunoscuse cu patru-cinci ani în urmă, când îi ceruse să-i decoreze apartamentul. Deşi sentimentele sunt reciproce, bărbatul o evită inexplicabil, considerând că, dacă şi-ar fi recunoscut iubirea, s-ar fi transformat într-un sclav: „sacrifică definitiv pasiunea pe altarul vanităţii: în loc să se piardă pe sine, preferă s-o piardă pe ea” (Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe*, p. 90).

Un alt personaj, intelectualul George Demetru-Ladima, este de o puritate „neverosimilă”, un poet îndrăgostit care nu vrea „să vadă” imoralitatea Emiliei şi care îşi disimulează sărăcia chiar şi înainte de sinucidere: lasă în buzunar banii pe care îi împrumutase pentru a nu se crede că sinuciderea se făcuse ca urmare a neajunsurilor materiale şi trimite o scrisoare dnei T., opusul Emiliei, poate tocmai pentru a ascunde dragostea pentru o prostituată. Diversiunea astfel creată este o fantă spre acea viaţă perfectă care stă, inevitabil, sub semnul pecuniarului, este o „alter imago” a intelectualului care se detaşează de imundul existenţei cotidiene, paradoxal, tocmai printr-o „minciună” atât de mult contestată anterior. Ladima trăieşte o iluzie a iubirii pentru Emilia, o femeie „plată”, de moravuri uşoare, cea care păstrase scrisorile după moartea gazetarului şi le înmânează, într-un gest frivol, lui Fred Vasilescu. Documentul trăirii directe îi aparţine lui George Demetru Ladima; pe măsură ce lectura avansează, Emilia se erijează într-un autre commentateur de l'extérieur, în timp ce Fred Vasilescu le analizează şi le comentează à l'intérieur, fără ştirea Emiliei, temându-se permanent că aceasta îi va ghici adevăratul interes.

Analiza pluriperspectivală a scrisorilor lui Ladima evidenţiază tehnica narativă inovativoare prin care autorul verifică „relativitatea” adevărului, a „punctului de vedere”: Ladima încercase promovarea Emiliei ca o actriţă desăvârşită, aceasta îşi rememorează „interpretarea”, în timp ce Fred Vasilescu, deşi o îmbrăţişează, îşi aminteşte de lipsa ei de talent. Este o interpretare actoricească excepţională, în care Emilia este cea care ţine scrisorile şi comentează, amantul le citeşte peste umărul ei, având propriile gânduri, iar Ladima le vorbeşte dincolo de moarte. În primul roman, şi Ela îi trimite scrisori lui Ştefan, dar ele sunt prezentate şi interpretate doar de bărbat, fiind impusă o perspectivă unică pentru cititor.

Dacă, în primul roman, relaţia Ştefan - Ela este dezvăluită doar din punctul de vedere al bărbatului, în *Patul lui Procust* este evidentă dubla analiză: atât din viziunea dnei T., cât şi din cea a lui Fred Vasilescu. Uniperspectivismul este

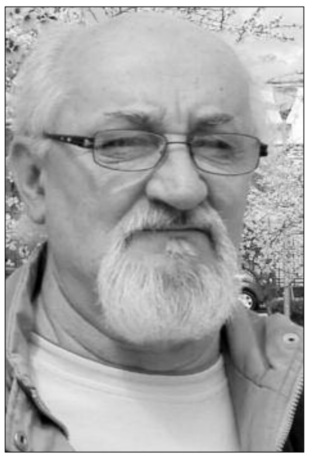
(continuare în p. 27)

În spatele atitudinii combative şi orgolioase a lui Ştefan Gheorghidiu, se distinge prezenţa infailibilă a lui Camil Petrescu. De-a lungul romanului sunt descrise episoade în care vanitatea şi dorinţa de a stârni admiraţia celor din jur primează.

studii

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

Viaţa şi moartea Domnului Dobrescu (II). „Imprevizibilul nostru trecut”

Înainte de a continua relatările despre Domnul „Dobrescu”, fac o observaţie, pentru mulţi incomodă, prilejuită de declararea zilei de 31 August, ca Sărbătoare a Limbii Române. Consider caducă această sărbătoare inspirată de distopia democidară a „Revoluţiei Franceze” din 1789.

Limba este corpul spiritual al unei naţiuni, ea trebuie afirmată şi apărată zilnic de influenţele şi importurile nefericite, făcute de mulţi cetăţeni, majoritatea afoni în materie de limba română şi de limbi străine. Sunt chiar intelectuali de marcă, buni cunoscători şi ai limbii materne, şi ai limbilor clasice, dar cărora le put limba maternă şi stratul daco-roman, asta pentru că sunt lipsiţi de caracter şi s-au aliniat repede la curentele internaţionaliste, aşa cum şi părinţii multora dintre ei au făcut în vremea internaţionalismului comunist. De unde se vede că Platon este actual, citez aproximativ: „Relele şi nedreptăţile mari nu le fac oamenii obişnuiţi, ci sufletele nobile corupte printr-o educaţie greşită.” Ca de fiecare dată când vine vorba despre identitatea naţională şi de patriotism, internaţionaliştii de serviciu au apelat la aceiaşi „cai de bătaie”: Eminescu, Mircea Eliade, Petre Ţuţea, Constantin Noica, Preşedintele Academiei Române, profesorul Ioan Aurel Pop şi... Balada Mioriţa!

Aspect de la o şedinţă a Cenaclului Literar Liviu Rebreanu din Piteşti – îi mulţumesc vechiului prieten Radu Dobrotă pentru această fotografie.

Despre Eminescu iar au spus că este protolegionar, antisemit, ateu, neracordat la problemele Europei din cea de-a doua parte a Secolului XIX şi, culmea, i-au diminuat şi rolul major pe care l-a avut la formarea limbii române moderne, intrând în coliziune cu lingvişti marcanţi. Iată ce spune Moses Gaster, român-evreu de rit sefard, rabin, filolog, istoric literar, publicist şi folclorist, cu deosebire în domeniul limbii şi culturii române: despre Eminescu: „Poseda o frumoasă colecţie de manuscrise româneşti, dintre care pe unele le-am luat cu împrumut şi am reprodus câteva pasaje în Crestomaţia mea. Odată mi-a dăruit unul, conţinând toate minunile Fecioarei Maria şi altele. El încă ştia citi foarte bine vechile slove chirilice, dar eu ştiam mai bine, aşa că şedeam împreună şi citeam, în special cronicile vechi. Acestea îi plăceau cel mai mult şi au avut o mare influenţă asupra stilului şi purităţii limbajului său.”

Tot despre el, inşi cu studii făcute pe la Paris fac afirmaţii insidioase pendinte de criticile aduse de Eminescu puterilor occidentale pendinte de tendinţele acestora de a captura economic Principatele Române devenite regat – onor şcoliţii parizieni contemporani presupun că Europei, Eminescu i-ar fi preferat o Rusie mai... domestică! Nu cred că aceste ipochimene nu cunosc aversiunea aproape viscerală a poetului faţă de raptul teritorial rusesc, denunţat în multe articole, ei fac insinuări murdare pentru că le-a criticat Europa mult iubită şi cam cu aceleaşi metehne din vechime. Să fiu bine înţeles, sunt pro-european, dar vreau să fiu într-o Europă onestă în relaţiile cu noi şi, mai ales, care să nu-mi limiteze suveranitatea, să nu-mi şteargă identitatea naţională, ori să-mi impună valori şi o ideologie care sfidează etica şi morala.

Mihai Eminescu ateu? Măi, să fie! Le înţeleg paraponul, comisarii de rit nou vor să descurajeze tineretul în al citi pe Eminescu, nu care cumva să fie privit altfel decât prin poema „Împărat şi proletar”. Iată cât de „ateu” a fost Eminescu: „Despreţuind biserica noastră naţională şi înjosind-o, atei şi francmasoni cum sunt toţi, ei ne-au lipsit de arma cea mai puternică în lupta naţională; dispreţuind limba prin împestriţări şi prin frazeologie străină, au lovit un al doilea element de unitate; despreţuind datinele drepte şi vechi şi introducând la noi moravurile statelor în decadenţă, ei au modificat toată viaţa noastră publică şi privată în aşa grad încât românul ajunge a se simţi străin în ţara sa proprie. (...) Odinioară o Biserică plină de oameni, toţi având frica lui Dumnezeu, toţi sperând de la El mântuire şi îndreptându-şi vieţile după învăţăturile Lui; azi acea Biserică stă pustiită prin necredinţă şi nevoi. Spiritul speculei, al vânătorii după avere fără muncă şi după plăceri materiale a omorât sufletele. (...) Biserica lui Mateiu Basarab şi a lui Varlaam, maica spirituală a neamului românesc, care a născut unitatea limbei şi unitatea etnică a poporului, ea care domneşte puternică dincolo de graniţele noastre şi e azilul de mântuire naţională în ţări unde românul nu are stat, ce va deveni ea în mâna tagmei patriotice? Un instrument politic.” Putem spune că acest text al poetului a fost credo-ul lui şi nu s-a abătut de la el. Dar, nici acest text nu a scăpat netaxat, teologi cu ştaif, din zona mireană, ne-trăitori în Duh, ci mai mult în zona istoriei religiilor, au sărit în sus şi au spus că Eminescu se face vinovat de filetism, atunci când vorbeşte de „biserica naţională”, uitând cu bună ştiinţă că ortodoxia este a tuturor neamurilor. Profesorul Ioan Aurel Stoica: pentru că a scris cărţi de istorie oneste, în care a ţinut cont de toate izvoarele şi documentele, mai ales în materie de Istoria Transilvaniei, nişte istorici (în materie de Istorie Recentă), năimiţi de joasă speţă ai internaţionalismului, au încercat să-i facă un dosar de colaborator al Securităţii. S-a dovedit că totul a fost un construct pentru a-l murdări pe distinsul profesor – nimeni nu şi-a cerut scuze nici până azi! Notă: Nu mai e un secret pentru nimeni, că actualii conducători ai UE, vreo 20 de inşi, nealeşi de nimeni şi mai mereu aceiaşi, au declarat război naţiunii, patriotismului, familiei, credinţelor şi istoricilor care spun adevărul, în conformitate cu izvoarele istorice. Aşa se face că stratul dacic al originilor noastre a devenit prohibit, dacologiei i se opune „dacopatia”, pentru a sugera că interesul pentru trecutul traco-dac ar fi o boală! Istoricul cel mai autorizat, Alexandru D. Xenopol, este ignorat cu desăvârşire, aşa cum în materie de istoria Transilvaniei sunt ignorate cele peste 200 kg. de documente din Cancelaria Imperială de la Viena, aduse şi publicate de istoricii David Prodan şi Ştefan Pascu. Legat de Xenopol: în tinereţe am citit, vreme de peste un an, graţie Domnului Silvestru Voinescu, celebra şi greu de combătut „Istorie a Românilor”, apărut la Iaşi, în 1896,

Ori de câte ori sunt sărbători ale spiritualităţii române, în colimatorul progresiştilor intră şi Petre Ţuţea – spun despre el că este doar autorul unor vorbe de duh, unele, spun ei, lipsite de orice valoare teologică, politică şi sociologică, culese într-o cărticică apărută într-un tiraj confidenţial! Vorbă să fie, dar e vorbă goală, Ţuţea a lăsat în manuscris o operă impresionantă (21 de volume), publicată prin grija unor veritabili oameni de cultură. Citez doar câteva titluri, pentru a le punea mintea progresiştilor pe moaţe: „Sistemele sau Cartea întregurilor logice, autonom-matematice, paralele cu întreguri ontice” (fragment din “Omul”, vol. II) Iaşi, Editura Timpul, 1993; „Lumea ca teatru. Teatrul seminar”, prefaţă, text stabilit şi aparat critic de Mircea Coloşenco, Bucureşti, Editura Alutus/Vestala, 1993; „Omul. Tratat de antropologie creştină”, ediţie integrală şi definitivă îngrijită de Cassian Maria Spiridon, Iaşi, Editura Timpul, 2004. Despre Balada Mioriţa am mai scris – este considerată tot un text defetist şi mulţi cred că trebuie să ne debarasăm; în mediul online s-a iniţiat chiar o petiţie pentru eliminarea „Mioriţei” din manuale. Spre cinstea lor, cu mici excepţii, românii nu au muşcat momeala progresistă.

Rezumat din numărul trecut*: Octombrie 2008. Sunt în sala de lectură la Arhivele CNSAS. Citesc o pagină din dosarul personal. Nu recunosc scrisul lui „Dobrescu”, dar recunosc cele scrise de el în „informări” şi împrejurările celor descrise de el. Cu mari eforturi mai răsfoiesc câteva pagini. De mintea mea nu se lipeşte nimic, simt că mi se împăienjeneşte. Ies în curtea instituţiei să fumez o ţigară. Acolo mai sunt doi domni şi o doamnă, tustrei cu mult mai în etate ca mine. Domnii stăteau pe două borduri, cu capul între mâini, doamna stătea în picioare, bea cafea dintr-un pahar de plastic şi fuma privind privind cu ochii în gol. Era încă o femeie frumoasă – înaltă, cu trăsături meridionale, ten aproape măsliniu. Ca să mă adun, mi-am fixat privirile pe ea şi încercam să-mi imaginez prin câte va fi trecut, ce va fi găsit în dosarul ei, ori al părinţilor ei...*

Partea II. Decid să plec acasă. Cer o copie a dosarului şi mă întorc la poetul Valeriu Pantazi, era prea târziu să pornesc la Piteşti. Bem vin alb, italian, şi mâncăm brânză franţuzească. Îi arăt dosarul şi mă aşez pe un pat. M-a luat somnul, mă trezesc, e ora 2 noaptea, Valeriu, insomniac şi el, e în atelier şi pictează. Mă invită să iau loc şi-mi pune un scotch irlandez. „Am citit câteva pagini, zice, trecutul nostru este imprevizibil! Ce ai de gând să faci?” „Nu ştiu, zic, poate voi scrie o carte, după ce voi fi citit dosarul...” Am discutat până la ziuă, mi-a povestit despre călătoriile sale în Occident. La ora 9 am plecat, am luat metroul de la „Unirii” spre „Militari”. În metrou întâlnesc un fost ofiţer S.R.I. din Piteşti. Îl cunoscusem în atelierul unui pictor din Piteşti, bun prieten de-al meu. Ofiţerul era un om plăcut, spunea că răspunde de patrimoniul naţional. Împreună cu el şi pictorul petrecusem de multe ori, la un pahar. Ne salutăm bucuroşi de revedere, nu ne mai văzusem de mult. Mă întreabă ce mai fac şi cu ce treburi sunt în Bucureşti. Întrebarea lui trece pe lângă mine, ezit să-i răspund. Văzându-mă încurcat, îmi zice, zâmbind larg: „Aurele, tu ai luat dosarul de la CNSAS!” Mă trezesc din gânduri şi întreb cu uimire: „De unde ştii, Petre?” „Noi ştim tot, zice râzând, câte pagini ţi-au dat?” Rămân perplex, apoi spun: „Nu ştiu, Petre, că nu le-am numărat, cred că în jur de 100...” După ce mă priveşte mirat, zice: „Exclus, eu ţi-am încheiat dosarul, cred că erau peste 7-800 de pagini! Cineva „l-a periat”...” Iar rămân perplex, îl privesc pe ofiţer câteva secunde bune. „Petre, cândva te-am întrebat dacă ai lucrat şi în Securitate...” „Da, mi-aduc aminte, am negat pentru că era prea frumoasă relaţia noastră ca să se strice din cauza unor eventuale resentimente... Eu şi un coleg de-al meu te preţuiam pentru curajul de a spune lucrurilor pe nume... Cât timp m-am ocupat de tine, multe informări, care-ţi puteau face rău, nici nu le-am pus în dosar... Regret că nu am reuşit să stopez anchetele la care ai fost supus şi arestările colonelului Iacobescu, un ordinar care ţi-a înscenat multe, poate îţi voi spune lucrătura lui, după ce te mai linişteşti puţin...” „Ştiu, zic, Iacobescu m-a lucrat în povestea neamoroasă din care s-a născut fiul meu Matei.” În câteva propoziţii, Petre mi-a spus că este pensionar, dar lucrează ca şef al biroului juridic al unui om politic liberal din Argeş, aflat pe post de subsecretar de stat la Ministerul Mediului, Apelor şi Pădurilor.

Ana Dobre

Timpul retrăirii, timpul ficțiunii

Nu ştiu dacă Gabriela Stanciu Păsărin s-a gândit la *Nora* lui Henrik Ibsen atunci când a ales acest nume pentru personajul său din romanul *Nora din suflet* (Editura Fast Editing, Bucureşti, 2019), a treia sa apariţie editorială după *Am fost sau nu?*, volumele I şi II.

În literatura universală, Nora a devenit sinonim cu revolta feminină, marcând, pentru femeie, începutul negării, al denunţării statutului de *păpuşă*, anexă domestică, exclusivă a bărbatului, stăpân al familiei. Femeia respinge acest statut şi, odată cu el, obedienţa, supuşenia absolută. Nu mai vrea să fie o simplă marionetă. Îşi cere dreptul la decizie personală, îşi revendică un statut social care să o pună în balanţa familei pe acelaşi nivel cu talerul bărbatului, aspiră la egalitatea dintre sexe.

Nimic din toate acestea, însă, în noul roman al Gabrielei Stanciu Păsărin. Nora, personajul ei, este mai mult o victimă a unui context social nefericit. Este acel context din anii '60, când, după decretul lui Ceauşescu, se interziseseră avorturile.

Nora devine, astfel, un personaj stindard prin care autoarea denunţă absurditatea unui sistem care nesocotea vieţile oamenilor, dar denunţă, totodată, şi temerea, mai bine zis, groaza generalizată. Nora va fi sacrificată pe altarul acestei *noi religii* care punea creşterea demografică înaintea vieţii femeii. Adusă la spital, cu o hemoragie suspectă, doctorii refuză, din cauza groazei faţă de sistem, să acorde primul ajutor pacientei, pentru ca, abia după consumarea tragediei, să investigheze şi să afle că nu fusese un avort provocat, ci un accident, cauzat de o sarcină extrauterină. Presiunea creşte cu atât mai mult cu cât, în aceste situaţii, medicul era, în mod obligatoriu, asistat şi supravegheat de procuratură.

Abia ieşită din adolescenţă, Nora se confruntă cu acest absurd şi plăteşte cu viaţa. La autopsie, lucrurile se clarifică: fusese o sarcină extrauterină, deci, pacienta nu-şi provcase un avort. Moartea ei a fost provocată de un abuz al puterii, de absurdul unor decizii care nesocotesc omul, de către un sistem care clama, demagogic, tocmai grija pentru om. Resimţită ca o nedreptate, moartea ei este neuitată de personajul-narator, iar această nedreptate este răscumpărată prin creaţia care-i recuperează memoria şi-i restituie imaginea inocenţei în sufletul şi în amintirea celor care au cunoscut-o.

Aceasta este motivaţia pentru care, la aproape 50 de ani de la consumarea tragediei, Ioana, prietena Norei, se hotărăşte să-i spună povestea. Peste tot persistă aura unei nostalgii, a unei tristeţi copleşitoare date de imposibilitatea de a întoarce timpul şi de a-i anula ravagiile.

Povestea Norei este şi o provocare epică şi eseistică pentru Gabriela Stanciu Păsărin. E, întâi de toate, provocarea de a schimba perspectiva narativă, interferând, uneori, alternând, alteori, obiectivitatea cu subiectivitatea.

Relaţia sufletească, empatică dintre Nora şi Ioana a rezistat timpului, ba chiar tragedia a accentuat-o. Ioana trăieşte cu acest imperativ – de a-i externaliza povestea pentru ca viaţa ei să nu fi fost cu totul în zadar, pentru ca sensul să se reveleze dincolo de aparenta absenţă a sensului, într-un destin care-i generalizează tragedia, aducând-o în absurdul unei epoci blamate şi transformând-o într-un simbol.

Individual, viaţa Norei nu se prelungeşte, nici nu se justifică printr-un destin, exemplar sau nonexemplar, dar, prin raportare la viaţa femeilor, în acel context şi ceas al istoriei, destinul ei capătă valoare de simbol, întrucât este exemplul care poate revela o tragedie care a marcat viaţa multor femei şi, implicit, familii.

În lumina acestui adevăr dureros, confesiunea autoarei în legătură cu personajul său capătă înţeles, implicând-o afectiv şi empatic: „...pentru mine, Nora înseamnă «cea care ţi-a rămas în suflet şi pe care n-o poţi uita», indiferent de clipa sau ipostaza în care ai întâlnit-o”. Motivaţia de a scrie vine din acest imperativ interior, afectiv şi raţional, deopotrivă.

Scriind o poveste care o întoarce în anii adolescenţei, Gabriela Stanciu Păsărin se dezinteresează de atmosfera de epocă, de refacerea ei detaliată cu acribia unui istoric. Gabriela Stanciu Păsărin este interesată mai mult de refacerea atmosferei afective, proiectând valori care, astăzi, pot părea fanate – prietenia, solidaritatea, loialitatea, dezinteresul material, dorinţa de a-ţi ajuta aproapele, iubirea.

Ca experienţă fundamentală a adolescenţei, iubirea are frumuseţe, puritate, inocenţă. Adolescenţii Gabrielei Stanciu Păsărin nu cunosc vulgaritatea, au un anume rafinament al relaţiilor. Persistă o încredere în om şi în fondul lui sufletesc bun. De aceea, sfârşitul, cu moartea neaşteptată a Norei, este surprinzător pentru cititor. În planul construcţiei epice, însă, finalul îşi evidenţiază coerenţa prin aceea că se relevă faptul că aceasta a fost, de la început, miza autoarei: să spună o poveste de dragoste şi să acuze istoria de imposibilitatea de a se înfăptui, de iraţionalitatea unor decizii care au implicat tragic viaţa unui om. În acest fel, viaţa Norei se transformă într-un destin care revelează o tragedie românească.

Nora din suflet a fost pentru Gabriela Stanciu Păsărin proba de foc penrtu a-şi dovedi sieşi că este o prozatoare, că poate ieşi din cadrul strâmt al experienţei personale pentru a investiga şi alte spaţii interioare şi/sau exterioare. Următoarea probă va fi valorificarea fanteziei creatoare, după ce a experimentat şi a stăpânit nararea obiectivă.

XXX

Aceeaşi voluptate a confesiunii, constantă a prozei Gabrielei Stanciu Păsărin, acum, sub masca pluriperspectivismului, şi în noul roman *Teodora (*Editura Betta, Bucureşti, 2020), continuare a romanului *Teo, Dora şi Teodora* (2019).

În triada Teo, Dora şi Teodora se puteau identifica faţete ale aceleiaşi femei sau ipostaze diferite ale feminităţii, cu sugestia unicităţii, a misterului feminin.

Pentru Vlad Nemescu şi Silviu, Teo şi Dora reprezentaseră însăşi feminitatea în ipostaza sacră a iubirii, în aspiraţia, neconştientizată, a transcenderii profanului. Gabriela Stanciu Păsărin construise povestea pe structura eliadescă din *Nuntă în cer*, cu deosebirea că sarcina povestirii revenise unui narator care, în joacă, recompusese istoria acelor iubiri din perspectiva unor persoanje-narator, martori implicaţi şi protagonişti ai poveştii în toate fazele ei.

Nostalgia iubirii ca nostalgie a absolutului în relativa existenţă pământească era axul fundamental pe care se construise naraţiunea. Tehnica reflectării în oglinda conştiinţei făcea ca povestea, cu întâmplările ei relevante sau/şi irelevante, în momentul trăirii, să se clarifice prin rememorare şi să capete logica şi coerenţa re-creării prin confesiune dramatizată.

Recuzita aceasta se regăseşte şi în noul roman, *Teodora*, conceput ca un capitol inclus în continuarea celor două poveşti de dragoste. Gabriela Stanciu Păsărin experimentează şi consolidează tehnica naraţiei subiective din dubla perspectivă a celor implicaţi: bărbatul, George Manoliu, şi femeia, Teodora.

Dacă Teo şi Dora păreau ipostaze ale feminităţii, pe care spiritul însetat de ideal al bărbatului, le aşeza în lumina unui absolut personal, Teodora ar fi sinteza, fiinţa reîntregită, în aceeaşi viziune a aspiraţiei spre absolutul prin iubire, *singura vecie dată nouă*.

La Costineşti, topos frecvent în proza autoarei, pe fundal autumnal, în peisaj marin, reunind simboluri ale spaţialităţii şi temporalităţii, în aceeaşi imagine amprentată pictural, în simbolismul anotimpurilor, toamna fiind asociată cu anotimpul maturităţii şi al nostalgiei, memoria afectivă, asaltată de întâmplări iraţionale creează breşa necesară retrospectivei. Ca simboluri ale timpului şi spaţiului, toamna şi marea răsfrâng melancolia trecerii şi a dublei semnificaţii temporale – spaţiu exterior şi spaţiu interior, elemente apriorice în care fiinţa îşi caută locul, menirea, pentru a-şi fixa scopul şi idealul în complexitatea sistemului de valori ale realităţii, cu inefabilele şi imponderabilele ei.

Plonjând în trecut, abstrăgându-se dintr-un prezent copleşitor, George Manoliu, sexagenar, realizează un *raccourci* în propria viaţă pentru a se autoclarifica în (in)determinantele vieţii sale sufleteşti.

Naraţiunea include retrospectiva subiectivizată şi jurnalul Teodorei, relevând, prin acest artificiu de compoziţie, dubla perspectivă asupra poveştii: a bărbatului, din prezent spre trecut, şi a femeii, din *prezentul prezentului*, oferind bărbatului punctul de reper şi de sprijin pentru a porni în recucerirea propriului trecut şi, implicit, a vieţii sale. Memoria este recuperatorie, vizată ca atare, în dorinţa exprimată, direct şi indirect, de recompunere a vieţii, de înţelegere a nebuloaselor ei, de posibilitate a reconvertirii neşansei din viaţă în şansă în/prin creaţie. Ratând fericirea, George aspiră spre înţelegerea eşecului existenţial pentru a se clarifica pe sine şi, mai ales, pentru a-şi întâlni sinele rătăcit în meandrele vieţii, refăcând unitatea pierdută a fiinţei. Nu viaţa profesională cu realizările ei îl interesează pe George, ci neîmplinirile din indeterminata, dar reala viaţă interioară, destinul părând a se fi decis în afara lui.

El se află într-un moment de bilanţ al vieţii. Valurile mării lovindu-se de epava navei declanşează memoria involuntară. Din această febră a dorinţei de clarificare şi de elucidare a trecutului, se scrie povestea celor doi – George şi Teodora, prin refracţiile a două fascicule de lumină, efect la modului individual de trăire, de interiorizare, de ardere a fiecăruia. Iubirea este pentru fiecare dintre ei, *rug* şi *flacără*.

În această oglindă, povestea lor pare că se risipeşte în irizări diferite, într-un puzzle inedit, din care, la sfârşit, se poate recompune, dincolo de iraţionalităţile destinului, ca o imagine coerentă, dar incompletă. Nu e doar o poveste, ci o istorie a doi oameni refuzaţi de fericire, pe care, în ciuda tuturor obstacolelor, nu încetează să o caute şi spre care aspiră neîncetat.

Prezentul evenimentelor este consemnat în jurnalul Teodorei pe care Luca, fiul lor, i-l înmânează lui George. *Prezentul trecutului* se dezvăluie, prelungindu-se în prezentul revelatoriu al lui George, care completează întâmplările consemnate de Teodora, adăugând propria variantă, cu reflecţii şi comentarii necesare clarificării inefabilelor vieţii în determinările destinului. Trecutul se remodelează sub presiunea acestui prezent care, chiar fără a putea fi reîntors pentru a mai fi trăit o dată, este necesar în limpezirea sensului din *desenul din covor*, a determinantelor destinului în indeterminantele vieţii, ca *noduri* şi *semne*.

Există şi o sugestie a fantasticului popular prin suspiciunea unor personaje privitor la *făcăturile* Vicăi, soţia diabolică, timp de 37 de ani a lui George. Insinuată perfid în viaţa lui şi a familiei sale, Vica fusese, revelaţie a retrăirii trecutului, păpuşarul viclean al vieţii sale. George înţelege acum, în acest prezent care-i prilejuieşte revelaţia trecutului, că avusese şansa unei mari iubiri, pe care o ratase. Jocul ininteligibil al întâmplărilor de demult se clarifică astfel.

Mai este posibil ca această revelaţie să-l salveze de copleşitorul sentiment al ratării?...

Misterul este întreţinut prin imprecizia ce planează asupra *plecării* Teodorei. Numele personajului îşi relevă acum semnificaţiile. Teodora fusese *darul lui Dumnezeu* pentru George, dar, neputând alege conştient în faldurile profanului, sacrul rămăsese camuflat. I se interzisese, astfel, accesul la fericire, transcenderea prin iubire rămânând o aspiraţie.

Claritatea naraţiunii, echilibrul părţilor, armonia vocilor narative care se completează permanent fac din această poveste o creaţie deschisă comprehensiunii şi empatiei unui cititor care ar putea găsi un ecou al propriilor căutări.

(urmare din p. 14)

Ca experienţă fundamentală a adolescenţei, iubirea are frumuseţe, puritate, inocenţă. Adolescenţii Gabrielei Stanciu Păsărin nu cunosc vulgaritatea, au un anume rafinament al relaţiilor. Persistă o încredere în om şi în fondul lui sufletesc bun.

Ştefan Ion Ghilimescu

Să nu ne amăgim, pentru latinistul și elenistul Petru Pistol, student al unor pedagogi erudiți precum Aram Frenkian, Iancu Fischer, David Popescu sau Petru Creția, cartea de față nu este decât încă un prilej de sondare (de ce nu, cu expresia sa: „cap plecat”, de înnoire?) a sensului clasicismului și spiritului cunoașterii clasice, ca ideal spiritual și mod de viață.

PETRU PISTOL, ***Fidelitatea clasicismului,*** Editura *Școala Ardeleană,* 2020

cronici

CRONICA LITERARĂ

Fidelitatea clasicismului

Motto
Cărțile nu te fac fericit decât atunci când ajungi să le mângâi din iubire.
Anatole France, *La Vie littéraire*

Fidelitatea clasicismului, apărută la Editura Școala Ardeleană (2020), nu e singura carte a profesorului universitar de greacă și latină Petru Pistol pe care o citesc. Trebuie să recunosc însă că e pentru prima oară când descopăr adevărata anvergură a clasicistului Petru Pistol, autor care, pe lângă un mai mult decât necesar manual de *Limba elină* (2001) și o altă lucrare didactică precum *Civilizația romană și limba latină prin maxime* (2002), a scris monografia *Lucius Cae(ci)lius Lactanțius – scriitor creștin și umanist paideic* (2000), dar și eseurile de o densă substanță *Etimologicon* (2004), *Contexte clasice* (2005), *Critice și ipocritice* (2011). “Insul acesta, Lucius Caecilius Firmianus Lactantius - îmi scrie profesorul Petru Pistol în dedicația de pe traducerea *Lactanțiu, Instituțiile divine, Epitoma*, Editura Sophia, 2019 – mi-a «mâncat» cel puțin 15 ani din viață: un doctorat (ceva despre umanismul paideic al scriitorului creștin, *vezi mai sus, n.n.*), traducerea Instituțiilor divine (șapte cărți), iar pe final Epitoma instituțiilor divine (o carte; *vezi mai sus,* n.n.). Mă obișnuisem cu el ca țiganul cu scânteia (*atenție la virginalul spirit jucăuș-ironic și ingenios-asociativ al Profesorului!* n.n.). Pot spune chiar că sunt mulțumit de prestația lui. Ce zice el?... *Ignoramus et ignorabimus*”. În traducere: **Ignorăm și vom ignora!** (s.n.). Ar trebui spus, că expresia latinească întrebuințată aici aparține fiziologului Emil du Bois-Reymond care la un congres al medicilor germani se îndoia serios de posibilitățile de cunoaștere științifică, după părerea lui, limitate. Sintagma sentențioasă a produs din 1872 și până astăzi, în orice caz, o sumedenie de controverse. Celebrul matematician David Hilbert, cel ce va pune bazele matematicii moderne (Petru Pistol a iubit el însuși în prima parte a vieții această știință), a propus peste vreo 60 de ani, la același congres al medicilor, înlocuirea locuțiunii respective cu *Wir müssen wissen – wir werden wissen*, adică *Trebuie să știm - vom ști*. Personal, ca om de litere, apreciez mai curând spiritul cu care Petru Pistol întoarce expresia latinească inițială într-un imponderabil de limbaj sugestiv, decât angajamentul cazon obligatoriu pe care îl presupune și, evident, reclamă starea de necesitate a lui *trebuie*. Introducând în paratextul (în sens larg) la cartea respectivă expresia cu pricina, francamente, profesorul Petru Pistol nu va fi dorit decât, poate, să-mi atragă luarea aminte asupra exercițiului sisific al oricărei abordări clasiciste, în cazul de față fiind vorba în speță de efortul atât de dificil de transpunere a unui text (în fapt întreaga operă!) a(l) unui autor creștin timpuriu (circa 250-350, e.n.), dintr-o limbă moartă astăzi, respectiv latina, într-una modernă...

Folosindu-mă, pentru intrarea în textul propriu-zis al opului celui mai nou al lui Petru Pistol, pe care încerc să-l abordez aici, încă o dată, de facilitățile *paratextului*, am putut observa în cele două „false” *motto-uri*, unul extras din Friedrich Nietzsche, altul din Albert Camus, prezența aceluiași cuvânt: *fidelitate,* cu evidentă adresă la substantivul în nominativ din titlul cărții: *Fidelitatea clasicismului*; nu mai puțin cred a fi întrevăzut, în contextul temei puse în discuție, *sub rosa,* o primă operație de îmbogățire prin contaminare genitivală a sensului celui de al doilea termen, obiect și subiect în același timp, *id est* essentiam ipsam obiectorum cognitionis - *clasicismul*. Să nu ne amăgim, pentru latinistul și elenistul Petru Pistol, student al unor pedagogi erudiți precum Aram Frenkian, Iancu Fischer, David Popescu sau Petru Creția, cartea de față nu este decât încă un prilej de sondare (de ce nu, cu expresia sa: „cap plecat”, de înnoire?) a sensului clasicismului și spiritului cunoașterii clasice, ca ideal spiritual și mod de viață. “Orice formă de înnoire, reține de la Friedrich Nietzsche Petru Pistol, este o formă de fidelitate”. Și în dezvoltarea ideei – continuând cu Albert Camus -: “Se evoluează pornind de la ceva, de la un adevăr întrevăzut sau de la o certitudine ca și organică uneori. Se evoluează în fapt pornind de la o fidelitate”. Nimeni nu devine în mod spontan clasic, nota undeva G. Călinescu. Spiritul rațional, claritatea, măsura, armonia se dobândesc în ordinea evoluției și marturizării subiectului cunoașterii plecând de la un simțământ organic, de la un adevăr intim al ființei ce-și găsește în aceste valori, la un moment dat, echilibrul, ba chiar și starea de grație.... De aici, statornicia atitudinii iubitoare și credința nestrămutată (*fidelitatea* dacă vrem) clasicistului de temeinică formație pentru un set de calități și norme etico-estetice descoperite și asimilate, sub bagheta magică a unor dascăli de umanioare, glosatori savanți ai marilor opere ale antichității greco-latine; un fond de aur – *et c'est peu dire* - irigând pînă astăzi întreaga cultură universală. Într-o notă cu privire la opțiunea finală pentru această variantă a titlului cărții, notă încredințată copertei a IV-a a volumului, Petru Pistol se explică: “poate fi vorba de o fidelitate asumată de un împătimit al clasicismului, dar și de clasicism ca agent al unei perpetue, nedezmințite fidelități. Paleta semantică se va îmbogăți dacă genitivului (*clasicismului*) îi vom recunoaște funcția de *genitivus originis*, investind lexemul cu privilegiul fidelității în spirit. Spunând astfel: fidelitatea purcede din clasicism, clsicismul va încorpora fastuos o întreagă asceză a înnoirii ca formă de manifestare a fidelitității. *Id est*, a iubirii”.

Cu un *Miscelaneu* de circa 125 de pagini în partea finală, pe care l-am citit cu neprețuit folos, dar și cu nedesmințită plăcere, *Fidelitatea clasicismului* se deschide cu o secțiune de *Interferențe mitice* puse - cu indicația într-o paranteză - “*sub voce* Octavian Paler”. Spre desosebire de alte adagio-uri latinești de acest gen (exempli gratia, *sotto voce*, *sub specie aeternitas*, *sub verbo* etc.), cel la care mă refer, și care în lexigografie sau alte domenii joacă un cu totul alt rol, aici indică expres execuția (lectura și comentariul) – *pour ainsi dire* – universului ideatic al *Mitologiilor subiective*, carte semnată de Octavian Paler și apărută la Editura Eminescu în urmă cu exact 45 de ani. Încredințat ca și Mircea Eliade că “mitul este mai real decât realitatea însăși” și că adevărata cunoaștere este cunoașterea prin mit (fabuloasă poveste despre zei și eroi legendari!), cu rafinamentu-i eseistic prea bine știut, Octavian Paler leagă acolo, într-un briant continuum hipertextual de 44 titluri de fișe eseistice (*Sfinxul*, *Oedip*, *Labirintul*, *Ariadna*, *Sisif*, *Ahile*, *Olimpul*, *Prometeu*, *Narcis, Icar*, *Apolo*, *Iason*, *Pandora* etc.) aproape toate firele subtile ale marilor probleme ale culturii și cunoașterii universale. Dau, fără prea multe căutări, un exemplu. În ambianța unui țărm de mare cu miros ațâțător de alge putrede, răzbătând odată cu primele arome ale primăverii (“iată un univers care mi-ar ajunge pentru toată viața”, scrie autorul “Drumurilor prin memorie”), *una dintre melancoliile elenice* ale lui Octavian Paler rămâne odisea lui Ulise. “...despre peripețiile lui Ulise, scrie el, am învățat totul, în afară de faptul că Ithaca este nu numai sfârșitul logic și necesar al *Odiseei*, ci și condiția ei. Fără ea, aventura lui Ulise ar fi lipsită de sens. El deapănă prin labirint amintirea unei insule. Dincolo de gesturile unui aventurier intreprid și abil, apare dintr-o dată frânghia care-l leagă de catarg intrându-i adânc în carne și apărându-l de o eroare fatală Și dacă astăzi știu mult mai multe lucruri despre greșeli și despre fidelitate, *sînt pregătit să înțeleg de ce, atunci când nu mai poate suporta aventura,* Ulise se întoarece în ordinera firească a lucrurilor. El fuge de necunoscut în viața obișnuită; se resoarbe din fabulos într-un anonimat care-l va lăsa să se odihnească; vrea să nu se mai teamă și să nu mai stea încordat. Cinicul Ulise crede, în sfârșit, în ceva. A rătăcit pentru a învăța să iubească stabilitatea. Cea mai importantă descoperire a aventurii lui e că nu poate trăi decât în ceea ce o contestă. Și vorbește iarăși despre insula lui ca despre o femeie; firul Ariadnei nu-i o poveste bună numai pentru labirint”. (Octavian Paler, *Mitologii subiective,* Editura. Eminescu, 1975, pp. 66-67).

Eșantionul prelevat mai sus reprezintă la scară redusă textul martor, backgroundul, dacă vrem, sau acel “ceva” dorofor considerat clasic în esență care, *lovit/* **lovind în nicovală de mii de ori,** *spune poetul Nikos Karouzos*; *este și aceasta o formă de a rămâne credincioși clasicismului*, va produce suportul *meta* pentru generarea textului secund ce va purta, evident, ca text derivat, semnătura lui Petru Pistol. Dar iată și pasa din textul Profesorului vizavi de mitul subiectiv al eroului Odiseei din celebrele marginalii clasiciste ale lui Paler, pasă despre care sub nici o formă nu aș putea spune nici că e incluzivă, nici mimetică și nici secundară. Ca să fiu mai clar, aș vrea să spun că textul lui Petru Pistol nu include și nu este inclus de textul lui Octavian Paler; nu-l imită, altminteri, nici în formă și doar arareori o face până la capăt în spirit; ca translare ideatică, textul lui este adesea concurent textului de plecare. În splendidul eseu “Între asceza și luxurianța cuvântului” («Drumul cel mai scurt către sine duce împrejurul lumii»), după ce face apologia cuvântului, lăudat pentru capacitatea lui molipsitoare de iubire ce-l transformă într-un adevărat *narcotic*, blestem și, deopotrivă, binecuvântare, Petre Pistol admite că chemarea sirenelor este înăscută firii umane, mai mult, că “zvonul” lor va fi fost auzit mai demult de către Ulise, de când “se săturase să-și caute, de fiecare dată, soața în pat și s-o regăsească de tot atâtea ori, cu atâta ușurință”. Plictisit și “sastisit de o diplomație domestică”, Ulise inventează un război (“în fond, orice război e inventat, el nefiind în firea lucrurilor, constitutiv *ființei”*) și pleacă. “În această luptă mascată arma lui Ulise este cuvântul. Cuvântul devenit regală a spiritului. Lui Ulise cucerirea Troiei, războiul de zece ani, nu i-au adus aur și sclavi, ci i-au îmbogățit cuvântul; alimentat - în gustul epocii - cu o *saga* cotropitoare, cuvântul capătă o așa forță încât apologetul creștin nu zăbovește să-l menționeze” (vezi *nota de subsol nr. 105*, pg. 68: “Cuvântul crează, învață și îndrumă spre

toate, ca un Pedagog [...]. Cuvântul conduce orașele și satele, domnește slujește și pe toate le alcătuiește, spune *Pedagogul* lui Clemens Alexandrinul ”).

Precursorul trubadurului medieval nu este așadar pețitorul homeric, ci jumătatea lui Ulise. Dar nu aceea care-l ține inserat în urzeala dorului de casă, ci aceea contaminată de puterea seducătoare a verbului.

Va veni și vremea Penelopei să arunce în foc înrobitoarea-i pânză, dar numai atunci când discursul lui Ulise - *id est* al rapsodului – se va subția, exanguu, diafanizând expresia lirică a menestrelului și, deopotrivă, lumea, strada însăși (pp. 66-68)”.

Atent ciocănite și potrivite pe ilău până la o formă rotunjită perfect, cele 24 de eseuri intertextuale – îmi cer scuze *que j'ose le dir* - ale profesorului Pistol sunt tot atâtea re-formulări sporite de noi idei ale unor adevăruri culturale, consfințind un soi de clasicism cultural în mișcare, cum îl numește cu îndreptățire cineva. Această apreciere prea *à la page*, cred, ignoră desigur faptul că Petru Pistol are de partea sa, ca traducător și îngrijitor de texte, o pregătire filologică completă, de care profită din plin; că nu se sfiește să umple *o absență notabilă* din portofoliul protagoniștilor mitici ai lui Paler (vezi foarte interesantul caz Iov, pp. 36-41); că se mișcă și folosește cu o îndemânare puțin obișnuită etimologia mitologiei sau mitologia etimologiei – cum vrem să-i spunem; că posedă un mai larg și mai de caliate suport teoretic (vezi în acest sens excelentele inserturi sau doar trimiteri ideatice la opera unor Aram Frenkian, Dimitrie Caracostea, Paul Ricoeur, Hans-Georg Gadamer, Constantin Noica, Petru Creția, Henri Wald, Andrei Pleșu ș.a.); că stăpânește, în fine, o cultură teologală temeinică și o dicțiune apoftegmatică a frazării plină de farmec, atuuri ce conferă textului său față de textul prim nu numai o extensie culturală evidentă dar și o netăgăduită și vie originalitate.

Comentând pledoaria plină de miez a lui Octavian Paler pentru existența la origine în mai toate destinele de excepție a *Muntelui* (vezi eseul acestuia cu titlul respectiv în *op. cit*., pp. 99-104), Profesorul găsește că răspunsul ar trebui căutat în cele două apelări cu care ființa noastră “dechide timpul sub dublu aspect: *chronos* –măsură a trecătorului – și *aion* - eternitatea. Cel dintâi implică răgazul dintre chemerea divină și răspunsul finiței. Este momentul de *criză* în sensul etimologic al termenului: *krisis* în limba greacă, «acțiunea de a alege, de a distinge; decizie, judecată»; *kritikos* - «capabil de a judeca, de a distinge». Aici, într-un timp ce se mistuie lacom pe sine însuși pe ore și minute, se adună speranța și deznădejdea, afirmarea ori respingerea, lumina și umbra și toate tribulațiile finite în căutarea sensului vieții - succedaneu difuz al laptelui din pruncie. Este un timp al lui *vivere* și *philosophari*; pentru că aici, printre căutătorii unui țărm al certitudinii, aflăm omul de rând, dar și filosoful – iubitor de înțelepciune, nu însă înțelept. [...] Cât despre *aion,* (știm) extrem de puține, el fiind *dincolo*. (redau în continuare *în extenso*, culeasă cu alt corp de literă, *nota de subsol* cu nr.26, aferentă alineatului citat, pentru excepționala ei marcă de originalitate a explicației care, efectiv, strălucește de o castă și tonică splendoare): În copilăria noastră, *dincolo* însemna camera cea bună; aici nu se intra decât printr-un ceremonial al lustrației (descălțatul ori spălatul tălpilor), de care noi copiii, eram sincer pătrunși. *Dincolo* era locul rezervat celui așteptat în credință să sosească din clipă în clipă. Preșuri curate, patul plin de perne, icoana însemnată (icoana care dădea semne precum – aveam să aflu mai târziu – oracolul despre care Heraclit spunea: « Oracolul din Delfi nici nu spune, nici nu ascunde; el dă semne»), masa acoperită cu față de masă de borangic, scaune cu spătar...

Intră, Doamne! (Pe atunci Dumnezeu și Sfântul Petru obișnuiau să mai descindă printre muritori.) În raport cu el, zădărnicia pătimirii și zbuciumului omenesc: «Căci nu ne este dat, așteptând trecerea eonilor și sfârșitul timpului, decât să ascultăm foșnetul uscat al vântului în zăpada unei culmi pustii [...], dar mai ales, mai în adânc, nedeslușita curgere prin timp și în singurătatea lor a tuturor lucrurilor» (Petru Creția, “Tristețea”, în *Studii filozofice*, Editura Humanitas, 2004).

Deslușind și traducând cu abilitățile pe care le-am semnalat deja “textul de plecare” al lui Octavian Paler, scriind așadar cum scrie despre clasicismul *Mitologiilor* lui *subiective* care au ca obiect clasicismul adevărat de sorginte greco-romană, Petru Pistol crează un text propriu care, prin natura lucrurilor, nu are cum să nu revendice o anume echivalență cu martorul. În spiritul cărții, aș spune că niciodată nu uităm de unde am plecat, mai mult, că, întorcându-ne, nu numai că îi conservăm amintirea, dar, cu ajutorul memoriei, i-o păstrăm și vie. “Fidelitate deci sau trădare?”, se întreabă filologul, după ce va fi parcurs spre a-și verifica și întări convingerile și un alt suport teoretic, studiul lui Paul Ricoeur, de pildă, *Despre traducere*. Răspunsul, *acutus magis quam eruditus*, sună: “Instanța umană, erijându-se în egidă a Divinității, zice *trădare*, instanța divină – *fidelitate*”. Înțeleasă ca formă de înnoire, fidelitatea clasicismului exhibă pentru cine are ochi de văzut și minte de cercetat un necurmat proces al redobândirii vorbei înțelepte, vorbă al cărei autor supraindividual, cum o spune Petru Pistol, din capul locului, este însuși timpul.

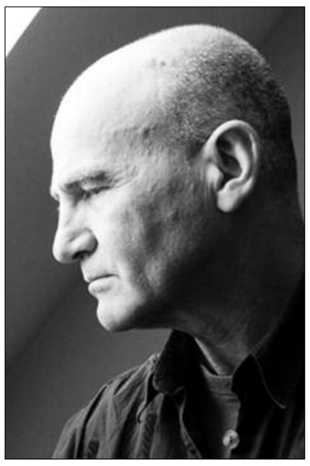
Spre finalul temerarei sale întreprinderii eseistice, porind de la celebrul comentariu al lui August Renoir privind «inconvenientul peisajelor frumoase: de ce să pictezi când e atât de emoționant să privești?», Petru Pistol își pune în mod onest întrebarea – *comme de juste* – “Așadar, de ce să scrii despre Octavian Paler când adevăratul deliciu e să-l citești?” Răspunsul din multitudinea de piste pe care le sugerează autorul ar fi și cel ce poate fi deslușit în alegoreza Afroditei de gips din micul studiu *Despre diletantism*. Scrie Petru Pistol: “Atracția pentru o lucrare *fără valoare estetică* (din specia celei invocate, *n.n.- ș.i.g.*) înseamnă diletantism. (Ferească-ne sfântul de o înțelegere *ad litteram*. Va fi fost în vreun domeniu Octavian Paler diletant? Nu cred; cu atât mai puțin în cunoașterea artistică).

E drept, esențialitatea clasicismului nu emerge din parfumul drogheriilor ieftine. Pe de altă parte, a fi clasic înseamnă «a gândi singur» (Roland Barthes, *apud* Octavian Paler, *Mitologii subiective*), încât un diletant poate dezvălui un veritabil clasicist. [...] Asta însemnând a vorbi *despre* clasicismul lui Octavian Paler, care vorbește *despre* clasicismul autentic. [...] Una este să te bălăcești pe țărmul mării în apa pănă la genunchi și alta, la un kilometru depărtare de țărm, tu singur, între două genuni, mare și cer, să refaci experiența primordiilor”!!!

Seducătoare și exemptă față de orice îndatorire, în afara celei ce incumbă din anvergura spirituală a propriei naturi, tributară, deci, doar *primului trvium* al învățământului vechi al artelor liberale, *Fidelitatea clasicismului* exhibă un op de elevată cărturărie ce încununează strălucit opera unuia dintre rarii filologi clasici pe care îi mai avem astăzi. Punând perfect în lumină, așadar, eflorescența de netăgăduit a competenței lingvistice a unui magistru de talia lui Petru Pistol, savantul și omul de o rară discreție în raporturile cu personalitățile de vitrină, ea poate resuscita oricând și spinoasa problemă a autorilor mai puțin circulați...

06.09.2020

Alexandru Jurcan

Un suspans expandat

Vine un moment când vrei să faci o pauză de Tarkovski, de Fellini, de... Și atunci alegi ceva ușor, poate palpitant. Fără pretenții, dar să fie valuri de adrenalină, nu? Uite un *thriller* forte. Ia să vedem... Filmul lui Ben Young din 2016 – *Hounds of love* – cu Ashleigh Cummings, o actriță în plină ascensiune. Cum se realizează un *thriller* ? Pui ceva muzică angoasantă, filmezi o pădure fantomatică, un avion agresiv, organizezi o răpire și....cât mai mult suspans, până la un climax tărăgănat, ca să bei și pilule de revenire.

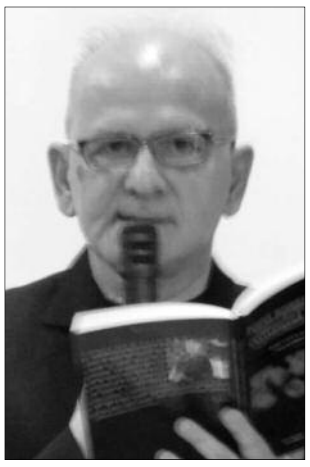
Adolescenta Vicki e răpită de un cuplu psihopat. De ce...cum... fără atâtea întrebări, că logica scârțâie amarnic...La război ca la război. Ai acceptat convenția, stilul. Doar fierberea adrenalinei contează. Nu te gândi la *Colecționarul* lui Fowles , nu e nevoie de conotații înalte. Un suspans expandat, asigurat, intens. Scapă fata sau nu scapă? Asta te doare, te agită, te interesează în cel mai înalt grad. Of, și câinele întunecat! Vicki legată de pat cu lanțuri! John face asta din iubire pentru Evelyn? Mai știu eu filme în care iubirea duce spre sânge. De exemplu *Empire des sens* de Nagisa Oshima sau *The Devil all the Time* de Antonio Campos. Și câte altele!

Tare dur e filmul. Spaimă. Tortură. Oprim puțin derularea. O bere. Ceva răcoritor. Continuăm! Fata întinsă pe pat, cu privirea în gol. Ce noapte va avea? Mi-am amintit de mătușa (da...mătușile lui Radu Cosașu din magicele povestiri!) cea împătimită de seriale, care abia aștepta alt episod, cu mintea inundată de întrebări: ce făceau noaptea personajele? de ce sare acțiunea? de ce scrie „peste un an”? Bătaie de joc! Și între timp ce au făcut? Câtă frustrare bine premeditată, să-i ducă dracii!!

Cu ce m-am ales după vizionarea filmului? Cu vise oribile. Din tavan cădeau cuțite însângerate. A doua zi am evitat să urc în mașina vecinului. Dacă e un răpitor camuflat? Nu mai am încredere nici în propria cămașă, zău așa! Cu toate acestea, musai să prind trenul de dimineață. Acolo mă simt în siguranță. Când controlorul mi-a cerut biletul, am văzut – jur! – cum a scos un cuțit să perforeze biletul. Noroc cu omul din spatele meu, care vorbea la telefon cu o voce dulceagă, edulcorată: „mă atragi mai mult ca altele, iubirea mea! Țucu-ț nasu tău! La ele n-am găsit ce-am aflat la tine! Să mă crezi, iubirea mea! Copiii tăi sunt și ai mei! Sosesc imediat, iubirea mea!”

Coborând din tren, auzeam parcă vocea omului cântând *trei iezi cucuieți... .ușa musai s-o deschideți!!* Că pe toți vă belesc, iubirile mele!!!

Geo Vasile

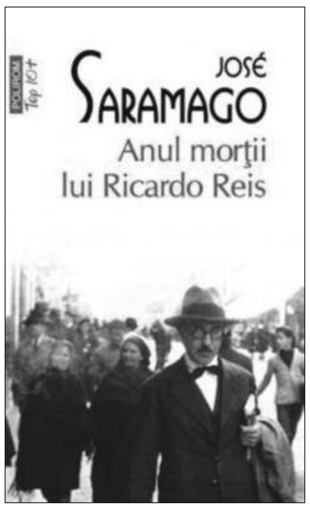
JOSÉ SARAMAGO (zece ani de la moarte)

VIAȚA UNUI PERSONAJ INEXISTENT

José Saramago (1922-2010) este primul portughez căruia i s-a decernat, în 1998, Premiul Nobel pentru literatură, ba chiar singurul portughez deţinător al unui Premiu Nobel. Fraza de omologare a juriului de la Stockholm sună astfel: „prin parabole susţinute de imaginaţie, compasiune şi ironie ne oferă mereu posibilitatea să desluşim o realitate evazivă". Una din aceste parabole, o religioasă *Evanghelie după Isus Cristos* (1991) îi va face pe fariseii portughezi să tune şi să fulgere, drept care scriitorul se decide pentru un exil voluntar în Insulele Canare, unde locuieşte din 1982. S-a născut în 1922 la Azinhaga (Ribatejo) într-o familie de ţărani aproape analfabeţi. N-a făcut alte studii, cu excepţia unui curs tehnic elementar şi până la 19 ani n-a avut o bibliotecă personală; şi-a câştigat primii bani ca strungar mecanic. După debutul din 1947 cu un roman, ulterior renegat de autor, urmat apoi de o tăcere de aproape două decenii, Saramago revine la roman abia în 1977 cu "Manual de pictură şi caligrafie". Celebritatea internaţională i-o oferă "Memorialul mânăstirii" (1982) care, alături de "Anul morţii lui Ricardo Reis" (1984) şi "Istoria asediului Lisabonei" (1989), constituie un *serial* narativ cu tematică istorică. O înnoire a universului epic are loc o dată cu publicarea ficţiunii alegorice "Pluta de piatră" (1986), urmată de „trilogia involuntară" alcătuită din cărţile "Eseu despre orbire" (1995), "Toate numele" (1997), "Caverna" (2000). În anul 2002 vede lumina tiparului romanul "Omul duplicat".

Fresca lui Saramago compulsează felii de realitate social-politică, cum ar fi foametea săracilor, ravagiile mortalităţii infantile şi ale bolilor venerice, asistate de caritatea episodică a regimului, ridicat în slăvi de unele ziare portugheze, dar şi străine.

Anul morţii lui Ricardo Reis (Editura Polirom, 2018, 550 p.), pare-se capodopera lui Saramago, apare în limba română în impecabil-performanta traducere a Mioarei Caragea, autoare şi a unui rafinat studiu introductiv despre „această biografie fictivă care narează viaţa unui personaj inexistent în relaţie cu autorul său (Fernando Pessoa, n.n.), la fel de existent/inexistent în spaţiul romanului, într-un joc stratigrafic de nonidentităţi speculare". Teza traducătoarei confirmă însăşi opinia autorului despre propriul roman. După Saramago, "Anul morţii..." este un „loc al inexistenţelor": nu există *The God of the Labyrinth* (cartea citită de Ricardo Reis), nu există Ricardo Reis, şi nici măcar Fernando Pessoa nu mai trăieşte la momentul naraţiunii. Există însă Lisabona, oraşul bântuit de ploi, furtuni şi de istorie, bântuind memoria unui personaj anonim şi retractil, un solitar frecventat în momente cruciale de fantasma prietenoasă a poetului de curând răposat. Nu altul decât Fernando Pessoa, cunoscut mai ales prin volumul Mesaj, precum şi ca inventator a două stiluri de avangardă, paulismul şi intersecţionismul.

Dar cine e acest Ricardo Reis, medicul-poet ce se-ntoarce din Brazilia în Lisabona natală la sfârşitul anului 1935, pentru a muri nouă luni mai târziu, o dată cu funestele prevestiri ale războiului? De ce spectrul poetului Pessoa, prea puţin apreciat în timpul vieţii, îl vizitează şi i se adresează ca unui *alter ego*, atât de firesc, cutremurător de firesc? Pelerinajul lui Reis de-a lungul şi de-a latul cartierelor Lisabonei, spaţiu magic şi totodată curte a miracolelor, nu este cumva un simbolic gest de adio pe adresa unei epoci, a unui timp ireversibil? Îngheţat acum sub regimul de teroare poliţienească al lui Salazar, ce nu pregetă să facă din chiar geniul tutelar al portughezilor, Camoes, simbolul unei doctrine naţionaliste de import.

Ricardo Reis, ce se vrea un „spectator al spectacolului lumii", este de fapt un sentimental. Îşi trăieşte poate unica iubire a vieţii cu camerista Lidia şi nu ezită să se piardă în visul imposibil de a se însura cu tânăra Marcenda, care-i poate fi şi fiică. Este un idealist, contemplativ şi abulic, dar etic şi cu simţul ridicolului, şi prin urmare n-are cum să nu se disocieze sarcastic de triumfalismul dictaturii, menit să infesteze o naţiune şi o Lisabonă, devenită epicentru al unui sinistru carnaval, al mitingurilor de pe stadioane şi al ciorbei săracilor. Fresca lui Saramago compulsează felii de realitate social-politică, cum ar fi foametea săracilor, ravagiile mortalităţii infantile şi ale bolilor venerice, asistate de caritatea episodică a regimului, ridicat în slăvi de unele ziare portugheze, dar şi străine.

Aşadar, roman de dragoste, dar şi roman politic, pe care comunistul Saramago („comunismul pentru mine e de natură hormonală") nu-l putea rata.

Expediindu-şi personajul în stradă, într-o istorie megalomană, mimetică prin veleităţile ei imperiale, molipsită de ideologia fascistă şi nazistă tip Hitler, Mussolini, Franco, Saramago face din Ricardo Reis purtătorul de cuvânt al diatribei sale antifasciste şi antidictatoriale, al satirei anti-salazariste.

Ricardo Reis sfârşeşte prin a-şi recunoaşte înstrăinarea de propria ţară, confiscată de clişee rasiste, febra războinică şi brutalitatea poliţiei politice. Scepticul religios nu ezită, vizitând celebra localitate Fatima, să desacralizeze un loc geometric al miracolului credinţei, destituit de promiscuitatea cerşetoriei, a publicităţii şi a simulacrelor frauduloase. Saramago nu-l uită nici pe celebrul profesor Unamuno, în a cărui binecuvântare a franchismului citeşte un tipic gest de trădare şi colaboraţionism.

Roman de dragoste, roman politic, dar şi roman al procesului de creaţie şi al creatorului pândit imperceptibil de moarte. Moarte anticipată de singurătatea înstrăinatului Ricardo Reis sinonimă cu inutilitatea şi eşecul. Metabolizate prin lungul său monolog, surogat şi totodată anticipare a intenţiilor de comunicare, bineînţeles nerealizate. Saramago plonjează odată cu Ricardo Reis într-un magic vis narativ, în care domină constanta muzicalitate a stilului şi sugestiva abilitate a autorului de a recrea realul, de a reinventa istoria colectivă pe baza unor anonime, subterane istorii private. Ne aflăm mai mult decât oricând în faţa literaturii ca metaforă, în care invenţia narativă primează totuşi, în ciuda frescei istorice sau de moravuri.

Ricardo Reis, unul din numeroasele pseudonime-heteronime ale poetului Fernando Pessoa, este o proiecţie a poetului clasic, sensibil şi totodată cerebral. El îi va supravieţui timp de nouă luni multiplului, scindatului său genitor (mort în noiembrie 1935) exact atât cât să-şi acrediteze visul şi viaţa în furtuna evenimentelor politice ce primejduiesc treptat, dar inexorabil Europa. Ricardo, fugarul în Brazilia, se-ntoarce sub imperiul morţii lui Pessoa la Lisabona, se cazează la hotelul Braganza, unde are relaţii formale cu directorul şi personalul, mai puţin formale cu camerista Lidia; muza poemelor sale clasiciste se întrupează spre a da naştere unei carnale iubiri furtive şi pe deplin împărtăşite. Apare însă şi Marcenda, fiica unui notar din Coimbra, tânăra cu mâna paralizată ireversibil. Întâlnirile lor pudice, tip medic-pacientă, devin tot mai angajante şi disperate, până ce Marcenda are tăria să renunţe.

Visul privat al lui Reis este totuşi puternic înrâurit nu atât de apariţiile ritualice ale mortului anxios Fernando Pessoa, invizibil pentru ceilalţi, cât de fundalul de defilări, comploturi, demisii morale şi procesiuni, totul agravat de ecourile războiului civil spaniol, şi totul sfârşindu-se într-o festiv-macabră ceremonie a înfrăţirii politice a cămăşilor negre, brune şi albastre ale fasciştilor, naziştilor şi falangiştilor. Este momentul în care Ricardo Reis şi Lisabona, protagonişti până atunci ai romanului, cedează locul anului 1936, adevăratul an al morţii creaţiei şi credinţei umaniste. Metafora şi-a atins apexul, şi-a găsit disperata justificare.

Ricardo Reis moare o dată cu speranţa de pace, deja înghiţită de umbra dezastrului anunţat. *Anul morţii lui Ricardo Reis* este sfârşitul visului lui Fernando Pessoa. Al credinţei în utilitatea şi perenitatea artelor. Resurecţia acelui vis secerat este chiar profesiunea de credinţă şi estetica lui Saramago. Romancierul recreează sau revizitează istoria, polemizând cu ea în conformitate cu atitudinea sa despre lume, totul petrecându-se însă după cele mai riguroase norme ale ficţiunii. Încă un capitol, deci, din vasta cronică (sagă, frescă) a „originii şi identităţii portugheze", obsesie căreia Saramago şi-a dedicat viaţa şi marele talent artistic.

Eveniment cultural

Cartea, pe stradă, la cort...

Asta pentru că ediţia din acest an a Târgului naţional de carte din Piteşti a constat în participarea mai multor edituri româneşti, expozante ale tipăriturilor proprii în corturi, pe Strada Mare din centrul urbei argeşene. Cât mai la-ndemâna, desigur, a celor care mai citesc totuşi în ziua de azi. Manifestarea în cauză fiind organizată tot de Biblioteca Judeţeană "Dinicu Golescu" (sub direcţia lui Octavian Mihail Sachelarie), dar fără suplimentele culturale (lansări de cărţi, spectacole muzicale) ale anterioarei ediţii. Aşa că mi s-a părut mai săracă, obişnuit fiind să ascult în context, pe viu, şi niscaiva folk, blues, jazz d-alea de soi. Dar, precum ştim, pandemia încă prezentă limitează multe; aşa că m-am resemnat a umbla şi eu prin standuri, a mai răsfoi unele volume de interes şi a mai schimba păreri cu oameni cunoscuţi din domeniu despre marfa oferită de participanţi...

Iată, cum e firesc, şi câteva nume de edituri poposite, la fine de septembrie, pe dale locale: *Trei, Curtea Veche, Eikon, Şcoala ardeleană, Paralela 45*. Sub deviza de noi cunoscută şi-mpărtşită: *Triunghiul cunoaşterii: carte, lectură, bibliotecă*. Sper ca în viitor ea să crească-n amploare şi următorul târg să satisfacă gusturi tot mai diverse-n materie. Artele dându-şi întâlnire, într-o comuniune binevenită, aci, în oraşu' nost' multisecular. Fără doar şi poate util. Căci fără educaţie şi cultură prafu' s-alege, cumplit, de specia umană...

ADRIAN SIMEANU

Bogdan Istrate

Premiul I şi Premiul Revistei „Argeş” la Festivalul Naţional de proză „Marin Preda” - 2020

Despre iubire

Zilele îşi scurg impurităţile prin asfaltul rece şi ud al oraşului pustiu. Maşinile din plastic, ca nişte statui vechi, sunt aliniate într-un segment nesfârşit. Blocurile îşi exfoliază pereţii exteriori constant, iar straturile noi, de culoarea pielii, oferă clădirilor o înfăţişare ca cea a epidermei. Geamurile, ca nişte aluniţe denivelate, sunt îmbibate de prezenţa corpurilor umane. Apropie-te, şi atunci ai să vezi feţele inerte şi palide ale oamenilor, părul crescut în exces, cearcănele mov şi proeminente, ochii goi şi buzele uscate.

– Ce faci?

– Nimic. Ascultam ploaia... N-o auzi?

– Ce să aud?

– Ploaia.

– Dar nu plouă.

– Nu plouă? Nu cred.

Ea se uită confuză la el. Corpul ei slab, fixat în faţa geamului, se răsuci mecanic pe scaunul vechi. Îşi întâlniră ochii parcă pentru prima oară. Intensitatea acestor momente te face să uiţi cine eşti în încercarea de asimilare a celui din faţa ta într-un tot unitar. Îşi zâmbiră sincer, după care el îi spuse:

– Tu faci ploaia să vină.

Ea râse scurt şi câteva şuviţe de păr îi inundaseră chipul. Îşi aprinse repede o ţigară, aruncă bricheta cu stângăcie pe masă, aceasta căzu pe jos, moment în care un fulger străbătu cerul.

– Ce sincronizare! Tarantino ar fi gelos pe cursul firesc al vieţii dacă ar afla că noi am asistat la un cadru ca acesta, zise ea.

– Mai degrabă David Lynch, punctă el concentrat pe bricheta roşie, aproape crăpată, de pe gresie.

– Mai ţii minte cât am plâns la The Elephant Man?, întrebă ea cu un uşor surâs. Cu cât suntem mai raţionali, cu atât suferim mai mult, zise ea gânditoare. Sentimentele noastre ne definesc doar în momentele în care suntem puşi faţă în faţă cu realitatea. Ce e realitatea? Un cadru uriaş, ce poate fi uşor schimbat, însă niciodată explorat pe de-a-ntregul, în care oamenii se pierd pe ei înşişi încercând să găsească limitele acestuia. Se uită la el şi văzu confuzia pe faţa lui ovală, apoi îşi stinse ţigara.

– Te las singură dacă vrei, spuse el ironic.

Ea râse scurt, după care îl chemă cu privirea. El îşi aprinse o ţigară şi cu o mişcare bruscă se aşeză pe genunchii ei. Ea scoase un sunet înăbuşit de durere şi începu să-l împingă cât mai departe. Amuzat, acesta se ridică uşor, repetă procesul de adineauri pentru câteva secunde şi, într-un final, se poziţionă în picioare, lângă ea. Se simţeau transparenţi. Respirau aerul îmbibat de fumul de ţigară, fără ca niciunul să scoată un cuvânt. Tăcerea la momentul de timp perfect, în care nicio parte nu simte să forţeze decursul acţiunii cu vorbe de complezenţă. Tăcerea liniştitoare, confortabilă, în care cei doi se evaporau până la procesul de incandescenţă. În spatele lor, apa pentru cafea fierbea de zor. Însă nimic nu mai contează când îţi simţi sufletul pur şi plin de recunoştinţă. Timpul rămâne în loc, nisipul din clepsidre dispare, lumea se repetă de mii de ori, dar pentru cei doi nimic din acestea nu contau. Trăiau uniunea tuturor momentelor existente în intimitate.

– Să fim mereu aşa, zise ea visătoare. Să trăim tot ce ni se întâmplă fără grija consecinţelor.

– Ai grijă să n-ai griji, vorba celebră din reţelele de socializare, spuse el.

– Să trăim în prezent. Carpe diem, ca-n Cercul Poeţilor Dispăruţi.

– Să ne raportăm la prezent, să ne asumăm prezentul.

– Să fim mereu aşa, repetă ea. A fi înseamnă mai mult decât a avea.

El încuviinţase din cap, o sărută pe frunte şi se îndreptă înspre camera video, amplasată la intrarea în bucătărie, apăsă stângaci pe butonul stop, după care verifică dacă trecutul s-a înregistrat pe cardul SD şi închise aparatul. Strânse trepiedul şi îl aşeză atent în husa stacojie, murdară de mucul ţigărilor. Puse camera cu grijă în ghiozdanul lui de drumeţie. Se îndreptă spre frigider, când văzu aburii ce se ridicau de pe aragaz.

– Cafeaua! Am uitat de ea. Ridicase ibricul şi văzu nivelul scăzut al apei. Facem alta, nu-i problemă. Am să beau până atunci o bere. Tu nu vrei?

– Nu.

Îşi scoase o bere şi se puse confortabil în scaunul gol din dreptul mesei. Liniştea confortabilă îi cuprinsese din nou pe cei doi. Lumea devenea o epidermă imensă, maşinile de plastic începuseră să se mişte încet, geamurile se deschideau larg şi vocile oamenilor răsunau haotic. Trecuseră câteva minute bune, el se ridică de pe scaun, se apropie de geam, îi cuprinse uşor umerii ei, însă ea rămase nemişcată, fără să scoată niciun cuvânt, iar el o întrebă:

– Ce faci?

– Nimic... Ascultam ploaia... N-o auzi?

Ce e realitatea? Un cadru uriaş, ce poate fi uşor schimbat, însă niciodată explorat pe de-a-ntregul, în care oamenii se pierd pe ei înşişi încercând să găsească limitele acestuia.

Autenticitatea mişcărilor sufleteşti la Camil Petrescu

(urmare din p. 21)

înlocuit de pluriperspectivism, atât exterior, cât şi interior, deoarece scrisorile lui Fred sunt dirijate către „în afară”, iar cele ale dnei T. spre „înăuntru”, cum remarca Nicolae Manolescu. Fred narează întâmplări, concentrându-şi atenţia pe cuplul Ladima - Emilia, iar iubirea pentru dna T. este abordată tangenţial, în timp ce femeia-scriitor insistă asupra analizei translucide a dragostei nedeclarate pentru Fred. Autenticitatea nu se rezumă doar la pactul jurnalului intim, constând în „revelarea unui eu propriu”, ci devine o funcţie apropriată de „orice eu”, cu scopul de a se devoala pe sine. Dna T. sau Fred eludează sinceritatea în ceea ce priveşte recunoaşterea sentimentelor, iar conţinutul epistolar este supus unui filtru al conştiinţei. Extrapolând însăşi noţiunea de „stil” la includerea „unor tehnici de prelucrare a informaţiei prin intermediul povestirii, de dispunere a accentelor de semnificaţii în text, în planul «compoziţiei»” (Liviu Papadima, *Mai are timpul răbdare*, p. 147) este identificabil stilul „sui-generis” al dnei T. care nu este interesată însă de autoanaliză, ci de consemnarea gândurilor şi trăirilor sale.

Dramatismul acestor scene ţine de noua tehnică literară impusă de Camil Petrescu, ceea ce-i conferă unicitatea tipului de scriitură, dar scoate la iveală şi anumite tare ale personajelor sale, cărora G. Călinescu le impută un anumit „anonimat”, o „banalitate”. Camil Petrescu este un inovator al tehnicii romaneşti, justificată printr-un admirabil joc dramatic al unor personaje care, din păcate, în opinia criticului, „nu se ţin minte”. Amalgamul de informaţii, decupări din ziare, nedatări, scrisori citite fragmentar şi interpretate, reconstrucţia evenimentului din memorie, notaţii de subsol, toate alcătuiesc un roman cu „emoţie poliţistă” în care „adevărata izbândă tehnică a lui Camil Petrescu e de un caracter dramatic”

În *Epilog I*, este relatată încercarea detectivistică a lui Fred de a elucida împrejurările morţii lui George Demetru Ladima. Procurorul de caz îi indică faptul că poetul nu s-a sinucis de foame (avea asupra lui o mie de lei), ci pentru că era îndrăgostit, aşa cum reieşea din scrisoarea adresată, surprinzător, dnei Maria T. Mănescu. Investigaţiile lui Fred îl conduc către prietenul lui Ladima, Cibănoiu, care dezvăluie mărturisirea nefericitului poet, îngrozit la gândul că lumea ar putea afla adevărata cauză a sinuciderii (femeia de moravuri uşoare sau, poate, sărăcia). Dacă s-ar fi bănuit măcar un astfel de motiv, s-ar fi răsucit „de dezgust în scriu”, pentru că doar o asemenea bănuială ar fi depăşit ruşinea suferinţelor îndurate în timpul vieţii. Disperarea de a nu-i fi aflate lipsurile este foarte mare. Batjocorit de Bulgăran şi Penciulescu, Ladima se sinucide, împlinind, in extremis, un destin implacabil al creatorului neînţeles de societate, „hrănit cu oţet, fier şi dezgust de contemporani”

Al doilea *Epilog* îi oferă autorului (secund) posibilitatea de a deveni personaj-narator, relatând la rândul său întâlnirile cu Fred. Pentru tânărul aviator, scrisul era acum o bucurie de nedescris, o formă de eliberare, de autocunoaştere, de înţelegere şi de împăcare cu sine, toate acestea petrecându-se în acţiuni succesive. Hegemonia scrisului anulează supliciul: „O durere povestită e o durere, nu diminuată, dar armonioasă, aşa ca un soi de operaţie pentru care eşti pregătit cu cocaină. Bucuria scrisului e mai tare ca heroina însăşi” (Ibidem, p. 579). Dacă asupra morţii lui Ladima nu mai există niciun dubiu, moartea lui Fred Vasilescu rămâne o enigmă, generând un final deschis, ambiguu. Pilot cu experienţă, ar fi trebuit să traverseze în zbor de trei ori Bărăganul pentru a însuma numărul de kilometri, dar s-a prăbuşit după primul survol. Se legitimează astfel întrebarea manolesciană „Accident sau sinucidere? Este întrebarea ce planează în mintea cititorilor” (N. Manolescu, *Arca lui Noe*, p.89).

Cei doi eroi masculini interacţionează atât în timpul vieţii, cât şi dincolo de ea. Imaginea domnului de la Movilă, asociat cu un strigoi, are rezonanţe hamletiene la care contribuie şi reperele nocturne, în spirit romantic. Aceeaşi senzaţie îl copleşeşte pe Fred Vasilescu atunci când conştientizează că citeşte scrisorile defunctului Ladima, cel pe care l-ar fi putut salva dacă ar fi intuit drama acestuia. Viaţa se derulează prin conexiuni, divagaţiile sunt generate de trăirile interioare, de data aceasta propria viaţă desfăcându-se ca un strigoi care încearcă să iasă din mormânt.

Adevărul despre iubire rămâne să-l descopere dna T., cea care primise prin testament averea lui Fred, iar prin caietele înmânate de autor va deveni moştenitoarea tuturor iluziilor, temerilor şi confesiunilor iubitului său. O ecuaţie a unei iubiri neîmplinite îşi găseşte soluţia dincolo de moarte: „Taina lui Fred Vasilescu merge poate în cea universală, fără niciun moment de sprijin adevărat, aşa cum singur a spus-o parcă, un afluent urmează legea fluviului” (*Patul lui Procust*, p. 590). Este interacţiunea dintre două lumi, a realului şi a thanaticului, unite într-un suflu ontologic, confirmând supremaţia iubirii, fie ea şi imposibilă.

Mariana Şenilă-Vasiliu

Jurnal 2009. Pagini răzleţe

Eu sunt pentru ceea ce japonezii numeau „Ukiyio-ye”, pentru lumea trecătoare, pentru clipă şi nu pentru eternitate. Iar istoria artei, cum am mai zis, alege ce pofteşte ea şi nu ce speră orgolioşii cu merite puţine, dar care se vor mereu în văzul lumii.

■ Am găsit la gunoi un morman de cărţi aruncate: Proust, Victor Hugo, Shakespeare şi încă multe altele la care n-am ajuns barem să le văd titlurile. Mai acum ceva timp, aceeaşi blasfemie - cărţi la gunoi! De ce nu le-or fi dus barem la Biblioteca Judeţeană ori la Anticariat? E drept că şi la Paris, într-o benă de gunoi în care era evacuat molozul dintr-un apartament în refacere, am găsit cărţi: „Alexandru al II-lea”, o monografie Fragonard, o Biblie, un ghid al Florenţei şi încă multe altele. Am încărcat un braţ de cărţi şi m-am întors unde locuiam, la o prietenă, pe Rue Desbordes-Valmore, în arondismentul XVI, cel regalist. Când m-a văzut Elena cu ele în braţe s-a îngrozit: „Aşa ai circulat? Te-au văzut oamenii şi te-ai făcut de ruşine!” Sic! I-am replicat că ceea ce adusesem merita „ruşinea”, erau cărţi, iar nu boarfe, şi că oricum habar n-are lumea cine sunt, mai cu seamă că în curând o să părăsesc Parisul. Până la urmă, din maldărul cules de mine n-am luat acasă decât ghidul Florenţei şi încă nu mai ştiu ce. Elena a pus cărţile în carantină, însă când am revenit la Paris, în 1991, cărţile stăteau pe rafturi în biblioteca ei. Chestiunea cu „ruşinea” mi s-a părut stupidă, ruşine să-i fie celui care a azvârlit astfel de cărţi la gunoi. Ca şi „băştinoşilor” piteşteni care i-au aruncat pe Proust, Shakespeare şi Hugo printre mizeriile domestice. Pe vremea „împuşcatului”, cărţile erau la mare preţ şi nimeni nu s-ar fi gândit să le azvârle nici barem în glumă, ba unii chiar vedeau în cărţi o investiţie bănească. Că nu le citeau n-avea importanţă, importantă era „investiţia” aşezată la vedere, precum bibelourile în vitrină. Pentru vreo apariţie, se stătea la coadă. Acum, gunoiul! Cărţile încurcă...

■ După o foarte relativă curăţenie prin casă, după ce am reuşit să dau şi cu aspiratorul, - arsenalul artistic de toate felurile îmi bloca pur şi simplu orice intenţie higienică -, acum pot în sfârşit respira aer cvasicurat. Chestia e că deşi abia aşteptam să se termine calvarul cu expoziţia, acum când totul s-a încheiat am intrat într-o stare de depresie. Derutată, mă sucesc prin casă şi nu-mi găsesc nici locul şi nici rostul. Vorba Veronicăi, nu ştie ce s-ar întâmpla dacă aş fi nevoită să renunţ definitiv şi la scris, la pictat şi la citit. Ba eu ştiu, aş fi ca un om căruia i s-au tăiat tendoanele şi i s-ar scoate ochii, rămânându-i doar cele două găuri ale hăului biologic, gura şi curul. Sucită mai sunt, când am mult de lucru mă văicăresc, iar când n-am ce face, înnebunesc. Oricum o dau, tot nu-i bine. Rău cu rău, da-i mai rău fără rău, aşa că o să iau corvoada de la capăt după zisa moroşenească: „Moare-un cal/mă urc pe altul:/arde-un sat,/mă mut în altul”.

■ Privind la grămada de metal din urechi, din nas, din limbă, din buze şi obraz purtată de un bărbat cu 27 de piercinguri, mucalită îmi spun în gând: „Ăsta-i bun de dat la fier vechi”.

■ (...) Până acum, nicio semanlare a expoziţiei în presa autohtonă, pustiu mediatic... Ei şi? Alţii, uriaşi nu ca mine, n-au păţit-o la fel? De parcă vorbele de clacă ar conta şi nu ce am realizat. Dar „posteritatea” de care se îngrijorează unii şi pentru care adună toate căcăţişurile apărute în presă, fie şi două rânduri ori chiar şi „etc.”? Eu sunt pentru ceea ce japonezii numeau „Ukiyio-ye”, pentru lumea trecătoare, pentru clipă şi nu pentru eternitate. Iar istoria artei, cum am mai zis, alege ce pofteşte ea şi nu ce speră orgolioşii cu merite puţine, dar care se vor mereu în văzul lumii. Nicio laudă nu-mi poate egala momentul de fericire când am realizat ceva cu adevărat bun, când am descoperit o relaţie de culoare inedită sau o linie simplă dar plină de sugestie; când din nimicul de vopsele se naşte măria sa CULOAREA, ori din creionul plimbat pe hârtie se iscă o imagine care este creaţia minţii mele, unică în felul ei; când născocesc ceva care nu există decât în mintea şi simţirea mea. Şi clipele de disperare când afurisita de mână şi tâmpitul de ochi nu ascultă de vrerea mea. Chinul îmi dictează să ies din abilitate, să nu mă mulţumesc cu orice şi mai ales să nu mă autocopiez. Şi măgarul dă din coadă cu abilitate, şi când gospodina face o muncă mecanică tot pe abilitate se sprijină. (...) Doamne, fereşte-mă de abilitate şi de apucăturile de funcţionar artistic care dă cu pensula pe pânză cu abilitatea lucrătorului de la Poştă care ştampilează în viteză şi în ritm egal plicurile. Ori de gâdiliciul pe care i-l provoacă mânuitorului de condei înşăilarea abilă de cuvinte. Mulţumesc-Ţi, Doamne, că mi-ai dat firea pe care o am, nemulţumită de tot ce e facil şi obiectivă în propria-mi judecare, fără părtinire şi aspră cu mine însămi. Cât de plictisitoare ar fi creaţia fără severa autoanaliză... Nu am făcut şi nu-mi închipui că voi face de acum încolo gaură în pictură sau literatură, dar am consolarea că m-am străduit să fac totul cât mai bine. Nu concurez cu nimeni şi nici nu invidiez pe nimeni, doresc doar ca eu însămi să evoluez spre punctul cel mai înalt al propriei mele potenţe creatoare, atât şi nimic mai mult. Câştigă alţii? Când mă gândesc în cel fel îşi plătesc câştigul prefer sinceritatea şi sărăcia mea. Nu dispreţuiesc câştigul, ci felul în care se ajunge la el.

■ Ieri am stat două ceasuri în galerie. Vizitatori puţini, doar cei care mă cunoşteau: d-na Lixandru, fost angajată la „Secera şi ciocanul” (actualul ziar „Argeşul”), trei foşti elevi şi câţiva tineri. Pe d-na Lixandru n-o cunoşteam, însă ea mă ştia prea bine după articolele publicate. M-a întrebat de ce nu mai scriu la fiţuică. I-am spus că, nici măcar o singură dată, lui Mihai Golescu nu i-a dat prin cap să mă plătească, că m-am săturat de poziţia de fraier cultural şi că, oricum, public concomitent în trei reviste, ceea ce e, cum zice buna mea prietenă Veronica (Colberti), adevărată galeră. (...)

Printre altele, amintindu-şi tot felul de păţanii şi întâmplări de la „Secera şi ciocanul”, mi-a povestit ceva sinistru, cum s-a sinucis un tânăr ziarist, Barbu şi nu mai ştiu cum. Înşelat de nevastă, în cădere liberă din punct de vedere profesional, într-un moment de disperare şi exasperare, a legat o sârmă de ceva şi plimbându-şi gâtul pe ea s-a sinucis. Putea să se spânzure, să se otrăvească, să se arunce de la etaj sau în faţa trenului, metode mai sigure şi mai rapide de a-şi lua viaţa, iar el a ales cel mai sinistru şi crud mod de a se sinucide. Mai diabolic decât celebrul sepuku japonez: să-şi amplifice chinul tăindu-şi încet gâtul cu o sârmă. Povestea asta m-a persecutat toată ziua şi nici astăzi n-am reuşit să scap de ea...

(...) După care a venit o soră a sculptorului Iliescu Călineşti, cu declaraţii de amor pentru mine din partea fiicei sale Andrei Elena, fostă elevă de-a mea la clasa de arhitectură. La sfârşitul clasei a XII-a s-a decis brusc să facă pictură. A nimerit în anul lui Sorin Ilfoveanu. La început, după spusele mamei, era încântată de el. Cu o doză acidă de răutate, a adăugat ea, „Ilfoveanu a fost dat afară de la Academia de Arte”. Eu cred că a fost pensionat, iar nu „dat afară”, cum spune femeia. După moartea lui Iliescu Călineşti, cum se întâmplă adesea la noi, surorile s-au încăierat din cauza moştenirii artistice. Am scurtat conversaţia, nu-mi place să aud astfel de lucruri chiar dacă e vorba de duşmani...

■ Am sunat-o pe Veronica, aşa cum fac în fiecare seară, şi i-am dat raportul privind petrecerea zilei. S-a bucurat că m-am decis să mai ies din hogeac şi să „socializez”, cum se spune acum. M-a mustrat pentru ritmul diabolic de muncă, pentru faptul că nu iau pauze. „Bine, zice ea, că acum eşti mai liberă”. „Da, o aprob eu ironic, n-am nimic altceva de făcut decât să scriu trei eseuri pentru „Acolada”, „Argeş” şi „Portal Măiastră”. „Iar o iei de la capăt?”, m-a întrebat ea oripilată. „Nu, doar continuu”.

■ După amiază am pornit cu gândul să mărşăluiesc prin parcul Ştrand, dar am cotit-o spre atelierele din Târgu din Vale să văd de s-a întors Mircea Bârloiu din Cuba. Se întorsese, însă nu era acolo, în schimb m-a poftit Margareta Popescu la ea în atelier. De la ea am aflat cum s-a procopsit Mircea cu banii necesari excursiei în Cuba, din vânzarea a trei copii după lucrarea „Adam şi Eva”, care figurează în volumul „Arta erotică”. Din punct de vedere artistic totul e o făcătură: pe un fond de aur se desprind siluetele celor doi încondeiate cu un negru dur. Kitschul „artistic” e spectaculos pentru un ochi neavizat şi vine ca o mănuşă pe gustul noilor îmbogăţiţi. Iar cum aceştia se iau unii după alţii, Mircea a avut parte de trei comenzi în loc de una. Un nou tablou „Adam şi Eva” atârnă deja pe peretele din spate al magazinului cu vânzare al galeriei, iar după cât de spectaculos arată, pot pune pariu că se va vinde şi acesta. Or, artistic, nu ăsta e Mircea cel adevărat, dar ca şi alţi pictori cedează şi el din când în când tentaţiei de a mai câştiga câte ceva peste mizera leafă de profesor. În „iepocă” se făceau bani frumoşi cu portretele prezidenţiale - era punctul de maximă cedare deontologică: azi şansă de a câştiga oficial nu mai există şi atunci se recurge la satisfacerea gustului minim artistic al publicului needucat. Pentru că aşa cum grăieşte un proverb, sacul gol nu stă în picioare... Mi-e teamă însă că tot pictând astfel de „tablouri”, Mircea şi-ar putea strica mâna. Ori, în realitate el e plin de talent şi calităţi. Ca şi în alte cazuri, pericolul vine nu din lipsa calităţilor, ci din excesul lor şi mai cu seamă din uşurinţă şi abilitate, iar Mircea le are pe toate. Îmi vine să zic precum Constant, valetul lui Napoleon, ce bine ar face Dumnezeu de i-ar da un dram de lene împăratului. Am scris cu amărăciune despre toate astea, mai cu seamă că Mircea mi-e prieten şi-l iubesc ca pe un frate. Din păcate, timpurile nu sunt prielnice artei adevărate: cine are bani n-are gust, iar cine are gust nu are bani. Margareta avea şi ea în atelier vreo duzină de kitschuleţe gata de livrat spre vânzare. După mărturia ei s-a chinuit amarnic să le picteze, dar când e să le vândă, abia de încasează vreo două milioane vechi pe bucată, adicătelea aproape nimic.

jurnal

■ Întâlnire cu foștii mei elevi de acum zece ani. N-au venit decât jumătate dintre ei: cinci erau de-ai mei, doi-trei ai Marei Diaconu, iar restul ai „maestrului". Așa că, vrând, nevrând, am dat nas în nas cu „maestrul". Nici nu l-am budat, nici nu l-am ignorat, l-am privit direct în ochi (specialitatea casei!), dar de când cu articolul se teme de mine ca dracu de tămâie. În afară de „maestru", Mara și eu, a venit și Mircea Bârloiu, proaspăt descins din Cuba libre. La ora actuală, Cuba se află în momentul în care ne găseam noi în anii 80: totul e cartelat, sunt interzise relațiile cu străinii, n-au acces la internet decât pe arealul cubanez, așijderea cu telefoanele mobile care nu bat dincolo de Golful Porcilor. Relaxarea adusă de președinția lui Obama face totuși posibile vizitele cubanezilor stabiliți în Statele Unite la rudele lor „rămase", însă pentru aceia s-a creat un terminal obligatoriu din care nu pot ieși. Leafa unui cubanez e de 25 $ pe lună. Autohtonii sunt asistați de stat, care le acordă o rație fixă de pâine, ulei, zahăr, orez pe săptămână. Văzut din exterior, orașul are clădiri superbe, dar vai de intri înăuntru unde promiscuitatea și mizeria sunt totale: camerele înalte au fost împărțite pe orizontală în două, ca și numeroasele familii care dorm noaptea, unii la „cucurigu", câte zece inși pe o astfel de platformă creată ad hoc, alții la parter. De vrei la toaletă, ți se pune o găleată în mână și ești invitat în camera alăturată ca să-ți rezolvi problema... Despre regimul castrist, Fidel și Raul, cubanezii se feresc să vorbească. Orice perete este acoperit cu lozinci revoluționare de genul „Patria o muerte", „Vinceremos" sau cu Fidel în sus și Fidel în jos. Locuri de muncă nu sunt, piețele sunt promiscue, iar porcii sunt sacrificați și tranșați direct pe caldarâm și toate costă de-l rup de spinare pe băștinaș. Mi-a părut rău că nu mi-a spus că pleacă în Cuba, i-aș fi putut da adresa ceramistului Jose Fuster, pe care l-am cunoscut în 1973 cu ocazia vizitei sale la Pitești - avea deschisă o expoziție la București, și cum Piteștiul e aproape și sunt oameni primitori ca dr. Roland Anceanu, dar și alții, Elena l-a luat de o aripă și l-a adus în urbe.

Dacă asta era situația celor din cartierele sărace, cel cu rezidențial, un fel de „Primăverii" al lor, lucrurile stau diferit: vile fastuoase cu grădini care iau ochii, adică taman precum cele de pe vremea dictatorului Batista, ceasuri de firmă din aur și altele așijderea. Mi-a spus că a văzut celebrele mașini vechi, de colecție, pe care însă cubanezii nu au voie să le vândă și care sunt folosite pe post de taxiuri. Ca și clădirile vechi ale Havanei, arată bine doar pe dinafară, în interior sunt însă o jale. Și totuși, după mai bine de 50 de ani de la Revolution-ul lui Castro, într-o penurie totală de piese de schimb, datorită ingeniozității mecanicilor auto care cârpesc, ciocănesc și încropesc piesele lipsă, bătrânele doamne continuă să funcționeze pe străzile Havanei. Mircea s-a abținut să fotografieze partea mizeră a vieții cubaneze de teamă să nu aibă probleme cu poliția secretă, invizibilă și totuși omniprezentă. A fost și la Operă unde a văzut un spectacol trăsnit cu „Flautul fermecat", pus în scenă de un regizor austriac. În Cuba, turiștii au un regim special. Mi-a povestit scena grotescă a părăsirii hotelului, când femeile de serviciu s-au încăierat pe mâncarea lăsată de el în frigider, lucru care i-a reîmprospătat memoria.

■ Film documentar despre insula lui Robinson Crusoe. M-a dezamăgit rău fața ei actuală - insula e locuită și are toate ingredientele legate de cuvântul civilizație, inclusiv cărți poștale, însă numai din partea locuită. Reacția mea a fost de parcă aș fi aflat brusc că Moș Crăciun nu există. Anumite lucruri n-ar trebui demitizate și nici atinse, să rămână precum erau odinioară. Mă încăpățânez să exclud din minte tot ce e prea concret, vreau ca insula să rămână așa cum a descris-o Daniel Defoe și, mai cu seamă, cum mi-am imaginat-o eu la vârsta de 11 ani când am citit cartea. Miturile distruse ne subminează încrederea în minuni, iar fără cele din urmă viața spirituală e sordidă. Cotrobăind prin toate ungherele raționalului și logicii viața devine plicticoasă.

Ce diferență între documentarul văzut și un alt film realizat despre aceeași insulă a lui Robinson Crusoe! Cel care făcuse filmul avusese mare grijă să nu ne distrugă de tot iluziile, drept care surprinsese doar partea sălbatică a insulei.

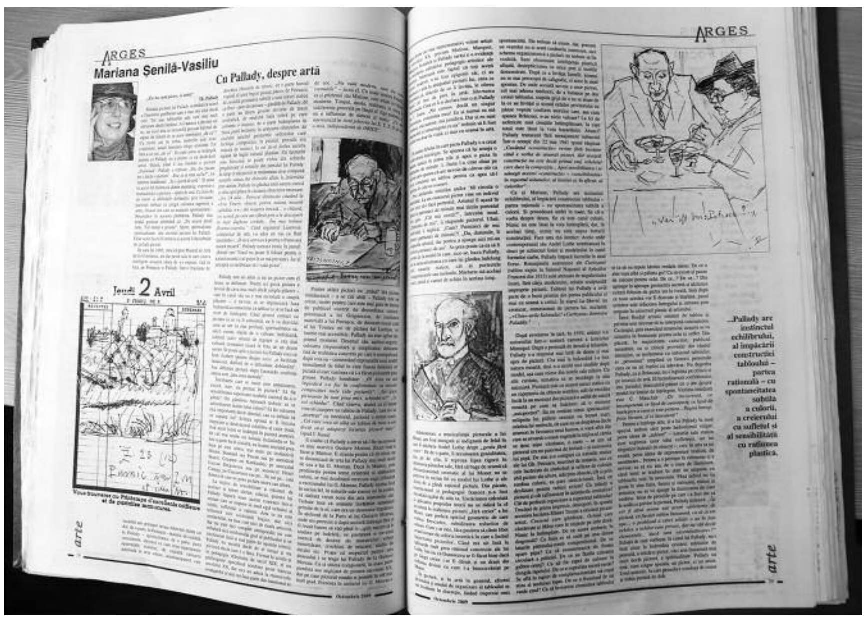
■ Patruzeci de ani de la aselenizare. Îmi amintesc perfect ziua respectivă. Tocmai mă întorsesem de la Câmpeni la Cluj unde m-am întâlnit cu George. În loc de flori, m-a primit cu „Decouverte de la peinture" a lui René Berger, trei volume, cu alte două volume ale Dorei Valier, „La peinture", și încă ceva de care nu-mi aduc acum aminte. Cum reușise să facă rost de volumele astea în franceză, habar n-am. Ba mai și costaseră enorm, iar pe el nu-l prea dădeau banii afară din casă (...).

Pe seară, ne-am dus în vizită la familia lui Alexandru Filipașcu, care locuia pe undeva prin spatele Operei, într-un cartier select, cu vile frumoase, curți largi cu gazon străjuite de porți înalte de fier. Minte brici, dotat cu multiple talente, Filipașcu era biolog și scriitor, cea dintâi lectură a romanului său „Salonul", fiind citită, parțial, la noi acasă. Pe de altă parte, talentul literar îi făcea cărțile de biologie nu doar accesibile necunoscătorului, ci și captivante. Fiu al istoricului maramureșean omonim, Alexandru Filipașcu, care a plătit cu viața pentru opiniile și scrierile sale - a murit la Canal, în 1952, la doar 50 de ani -, cum era și firesc a introdus în romanul autobiografic „Salonul" tragedia tatălui său prin alegoria unei mrene închise singură și pentru totdeauna într-o fântână adâncă. Tot de tragedia părintelui său ține și povestea dramatică a restituirii verighetei tatălui său care în acest fel îi anunța moartea. „Salonul", după știrea mea, este singurul roman scris de Alexandru Filipașcu, dar cărțulia asta, subțirică în volum are, ca și cel care a scris-o, nerv, substanță și maximum de expresivitate.

Toată seara ne-am petrecut-o, înainte și după aselenizare, în discuții fel de fel, dar interesante. Soțul meu îi prețuia munca științifică, dar era și conștient de pericolele care îl pășteau datorită firii lui rebele, uneori nesăbuite așa cum au fost tărășeniile cu braconajul la lostriță și capră neagră, pentru care a și fost dat afară din Centrul de cercetare biologică al filialei Cluj al Academiei Române. Numeroasele premii obținute în țară și străinătate nu l-au mai putut salva de la dezastru. De atunci viața i-a intrat în vrie, a divorțat de soție, bibliotecară la Biblioteca Academiei de la Cluj. Mai târziu am aflat că pe fondul de instabilitate din familie, băiatul său n-a mai apucat să-și termine liceul, fugind cu o dansatoare sau acrobată de la circ, de care se îndrăgostise. Bărbat cu priză la femei trecuse prin mai multe aventuri amoroase, pentru ca în final să se încurce cu sora scriitorului Romulus Guga, legătură ce părea să fie trainică. N-a fost să fie, rostogolirea pe panta autodistrugerii s-a accelerat, s-a despărțit și de aceasta din urmă. A făcut nu știu ce boală gravă de piele care i-a curmat viața. La sfârșit l-a îngrijit o fostă iubită din tinerețe. Alexandru Filipașcu a scris „Salonul" ca o mărturie a tragediei familiei sale, dar într-un fel tragedia sa nu a fost mai prejos de cea a părintelui său. Cine va scrie însă și despre el?

■ Pe 8 sau 9 iulie a.c., a murit (arhitecta) Miți Mulțescu. Nu m-am dus la înmormântare. După 14 ani, răgaz în care nu ne-am văzut, nu ne-am vorbit, nu ne-am mai vizitat, mi s-a părut deplasat să apar taman la

înmormântare. I-am dat niște bani lui Gabi Toma să aprindă o lumânare și să zică pentru mine o rugăciune de iertare a păcatelor și veșnică hodină. Jeni (Greceanu), cu care am vorbit sâmbăta asta, m-a întrebat dacă m-am dus la înmormântare, i-am spus adevărul și a fost de acord cu mine. Nici moartă, Miți n-a scăpat de ragila lui Jeni, ba s-a revoltat și pe odraslele Mulțeștilor făcându-i nesimțiți. Mi-a povestit și cum i-a ușuit din casă. Gicu Mulțescu, cel mic, care acum e nu știu ce cadru universitar la o „universitate mărginașă" de la Londra (citat Jeni), a venit s-o consulte asupra unui studiu pe care îl făcea asupra bisericii de la Mărcuța. Jeni i-a pus o singură întrebare: „Ai fost să vezi mânăstirea Mărcuța?" (care e la margine de București). „Nu", a fost răspunsul viitorului arhitect și cadru universitar la Londra. „Atunci, cum ai pretenții să faci studiu despre ea? Strângeți lucrurile și pleacă". Riguroasă în munca ei de cercetare, rigidă și aspră în judecăți, perfect deontolog în meseria ei de arhitect, într-o situație similară, Jeni nu a înghițit nici aerele neacoperite calitativ ale fiului mai mare al Mulțeștilor, arhitect și el. Mai cu seamă nu i-a iertat neghiobia de a arunca la gunoi arhiva Institutului/DSAPC Pitești pe când fusese vremelnic „șef". Reacția lui Jeni a fost foarte dură, dar de ar fi procedat altfel n-ar fi fost ea. Nu i-a scutit de „complimente" nici pe Miți și nici pe Alecu Mulțescu, spunându-le că de n-ar fi fost câteva lucrurile - când a fost îndepărtată de la conducerea Monumentelor Istorice, aceștia nu s-au dezis de ea, iar când și-a fracturat piciorul, tot prin Mulțești a ajuns la spitalul Cantacuzino - „încolo, a precizat ea, nu v-aș da nici bună ziua". Sic! În bunul meu obicei am rugat-o pe Jeni să fie mai iertătoare, că oamenii nu-s niciodată perfecți, iar noi, ca „oame„ nu suntem nici noi perfecte. „De mortuis nihil sine bene", am mai încercat eu. Ioc, Jeni băț, o ține pe a ei. Și să ferească Dumnezeu să se ajungă la subiectul Vasile Drăguț, dușmanul ei de moarte, că ar fi în stare să-l scoată din mormânt ca pe Cromwell, să-l spânzure și să-l îngroape la loc pentru ca în anul următor să-l dezgroape, să-l spânzure iar și să-l îngroape la loc. La aflarea morții lui Vasile Drăguț, Jeni a avut „un mot": „Dumnezeu să-l ierte, dar eu nu sunt Dumnezeu și nu-l iert!"

Miturile distruse ne subminează încrederea în minuni, iar fără cele din urmă viața spirituală e sordidă. Cotrobăind prin toate ungherele raționalului și logicii viața devine plicticoasă.

jurnal

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești a organizat noi evenimente cultural-educative și de dezvoltare personală, publicate pe pagina oficială de Facebook a instituției și pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro). Dintre ele, amintim:

Denisa Popescu

Paula Romanescu

Radu Alexandru Dincă

Gheorghe Smeoreanu

■ Prelegerea cu tema **Pentru întreaga seminție românească**, susținută de scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Iudita Dodu Ieremia, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Limba română literară de-a lungul timpului".

„După ce în secolul al XVI-lea s-au pus temeliile scrisului în limba română, în secolul al XVII-lea lupta pentru introducerea limbii naționale în biserică devine conștientă și organizată. Pionierii acestei acțiuni complexe au fost mitropolitul Varlaam în Moldova, Udriște Năsturel în Țara Românească și mitropolitul Simion Ștefan în Transilvania.

Cea mai importantă lucrare a mitropolitului Varlaam este *Cazania* (*Carte românească de învățătură*, Iași, 1643). Scriind pentru „întreaga seminție românească", cu simțul pentru limba literară în devenire, nu a rupt unitatea spirituală a neamului și nu s-a abătut de la tradiția stabilită de Coresi. Munca lui de traducător reprezintă în procesul de formare a limbii noastre literare un mare pas înainte, curățind-o de slavonisme și apropiind-o de limba vie. În expunerea în proză, Varlaam ne-a dat adevărate pagini de narațiune artistică. Varlaam poate fi socotit primul povestitor moldovean", spune Iudita Dodu Ieremia.

■ Dialogul cu tema **”Pictorul Gheorghe Dobrică – Introspecții"**, în cadrul proiectului cultural-educativ "Gânduri, rostiri, scrieri", coordonat de poeta Denisa Popescu, avându-l invitat pe artistul plastic Gheorghe Dobrică.

"Absolvent al Institutului de Arte Plastice ”Nicolae Grigorescu" din București, promoția 1980, membru titular al Uniunii Artiștilor Plastici din România, profesor la Liceul de Artă ”Dinu Lipatti" din Pitești, Gheorghe Dobrică s-a remarcat, încă din anul 1978, când a avut prima expoziție personală, prin reflecție și reflexie metafizică. (...) Surpriza acestei întâlniri cu Gheorghe Dobrică este Poezia. Pictorul scrie, atunci când timpul sufletesc se dilată, versuri care vin în completarea naturii sale meditative. Așa că lectura din volumele publicate - ”Cu îngerii eternitatea s-o-mpărțim" și ”Pitorescul efemer al umbrei, sub gravitația modestelor iubiri" - va întregi imaginea artistului care, la 63 de ani, pe care-i va împlini în curând, știe și simte mult", spune Denisa Popescu.

■ **Spectacol de muzică folk-pop și dans contemporan**, desfășurat pe scena Teatrului de Vară din Parcul Ștrand. Evenimentul a fost susținut de membri ai Grupului Folk P620, sub îndrumarea chitaristului Andrei Bulf, și de copii care urmează, în cadrul instituției, cursul de balet și gimnastică ritmică, sub îndrumarea antrenoarei Nicoleta Andrei.

■ Prelegerea cu tema **Învățământul superior – Evoluția în timp**, susținută de dr. ing. profesor asociat la Universitatea Pitești – Facultatea de Energie și Tehnică Nucleară, consilierul local Marin Preda.

„Este la modă ca orice tânăr să facă o facultate. Și la facultățile de stat trebuie un anumit număr de studenți, în caz contrar, instituția pierde acreditarea. Dacă facem o teorie a erorilor, nu facem decât să lăsăm ștacheta mai jos", spune Marin Preda.

■ Dialogul cu tema „**Simfonia Destinului**", susținut de publicistul Valentin Uruc și invitatul său, Jean Dumitrașcu, managerul Filarmonicii Pitești.

"De la celebra simfonie a lui Beethoven, în An Beethoven, la cele 14 stagiuni ale Filarmonicii Pitesti, instituție de concerte profesionistă, născută sub acoperișul Centrului Cultural Pitești. Istorie și perspective sunt aspectele abordate", informează Jean Dumitrașcu.

■ Dialogul cu tema **Despre teatru, pandemie și psihoterapie**, în cadrul proiectului cultural-educativ „Gânduri, rostiri, scrieri", susținut de poeta Denisa Popescu, având-o invitată pe actrița și psihoterapeuta Daniela Butușină.

„Originară din Drobeta-Turnu Severin, Daniela Butușină este actriță la Teatrul Al. Davila din Pitești (...) Dintre spectacolele în care a jucat cu succes, amintim: ”Mame și fiice", ”Gară pentru noi" (monodramă), ”Pușlamaua", ”Cumetrele", ”Burghezul gentilom", Livada de vișini", ”Visul unei nopți de iarnă", ”Cum se cuceresc femeile", ”Cameristele", ”Soacra cu trei nurori", ”Colivia cu nebune", ”Experimentul P".

În paralel cu teatrul, Daniela Butușină, s-a remarcat și ca psiholog clinician. Are propriul cabinet, unde oferă consiliere și mai ales ascultare. Actrița care vorbește și gesticulează amplu, care râde și arde pe scenă, știe să asculte, știe să tacă, știe să stabilească raportul corect, armonios între tăcere și ascultare, în cabinetul de psihoterapie", spune Denisa Popescu.

■ Prelegerea cu tema **Istorie, literatură și creștinism în opera lui Mihail Diaconescu**, susținută redactorul-șef al revistei-document Restituiri Pitești, dr. Marin Toma, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul "Istorie și istorii cu Marin Toma".

"Despre romanele istorice ale lui Mihail Diaconescu s-a scris că ele reprezintă un concept unitar: *fenomenologia epică a spiritualității românești*. Marele romancier din Vulturești apreciază rolul istoriei atât ca fundament al societății umane, cât și sursă documentară fără de care romanele sale nu ar fi fost posibile. Evocând personalitatea lui Grigore Alexandru Ghica al X-lea, eroul romanului *Speranța,* Mihail Diaconescu reiterează ideea conform căreia istoria este o manifestare a memoriei individuale și colective. Datorită legăturilor dintre cult, cultură și lucrările sale, dintre care amintim *Istoria Literaturii Dacoromane* și mai ales *Depărtarea și timpul,* roman care evocă figura lui Dionysius Exiguus (prezentat în anii săi de tinerețe), *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* și *Teologia ortodoxă și arta cuvântului. Introducere în teoria literaturii*, Mihail Diaconescu este considerat un apologet al ortodoxiei", subliniază Marin Toma.

■ Prelegerea cu tema **Un Centenar de Suflet Românesc**, susținută de scriitoarea și traducătoarea Paula Romanescu.

"Dacă Eminescu a fost dăruit de Domnul neamului românesc ca să vadă și acesta cât de frumos îi este sufletul, poezia românească a urmat mai apoi o adevărată cale regală, întregind și rotunjind în miezul ei de taină cel mai frumos contur al limbii române - sfânta Mare Unire a României prin Cuvânt", spune Paula Romanescu.

■ Prelegerea cu tema **Despre educație în vremuri de pandemie**, susținută de studentul la filosofie Radu-Alexandru Dincă.

„Înaintez o temă de actualitate, în contextul în care cursurile în mediul preuniversitar au debutat și cursurile în mediul universitar vor începe de la 1 octombrie. Am observat deja cu toții că toate condițiile impuse de pandemia de Covid-19 afectează profund, într-un mod negativ, actul educațional. Ce putem face, cum putem gestiona mai bine situația și care sunt lacunele sistemului educațional sunt câteva întrebări dificile la care voi încerca nu să răspund, ci să vă lansez o temă de gândire tuturor, mai ales decidenților politici.

Discursul meu va avea, așa cum v-am obișnuit, trei părți. În prima parte voi face o introducere, pentru a încerca să prezint mersul general al lucrurilor și ce presupune, în mod esențial, un proces educațional productiv pentru toți cei trei actori ai educației (elev, părinte, profesor). În a doua parte, voi realiza o diagnoză a situației actuale, ținând seama de experiența pe care am acumulat-o în semestrul precedent (învățământ online). În final, în partea a treia a discursului, voi încerca să propun câteva teme de gândire privind posibilele metode prin care fiecare dintre noi își poate îmbunătăți situația educațională în condițiile nefavorabile impuse de contextul nefericit în care ne aflăm. De asemenea, tot aici voi lansa câteva teme de gândire pentru decidenții politici, având ca punct de reper realitatea factuală din școli, licee și universități, realitate care mie mi se pare ignorată de dragul anumitor rațiuni nefolositoare societății, ba chiar dăunătoare.", spune Radu-Alexandru Dincă.

■ Prelegerea cu tema **Ce este o bulă psihică și cum evităm să trăim în ea**, în cadrul proiectului "Vaccin împotriva virusului manipulării", coordonat de scriitorul, sociologul și jurnalistul George Smeoreanu.

”Se vorbește despre unii oameni că trăiesc, din punctul de vedere al convingerilor, în bula lor. Ce este această bulă? Cum este să trăiești în ea? Cum poți scăpa de ea?" sunt aspectele abordate de George Smeoreanu.

■ Spectacolul muzical-literar sub genericul **Trupa de teatru Robertto – 11**, susținut de copii și tineri care urmează cursul de actorie, sub îndrumarea artistului Robert Chelmuș, la Centrul Cultural Pitești, eveniment care marchează împlinirea a 11 ani de la înființarea trupei de teatru.

■ Vernisajul Expoziției de fotografie **Refugiații Polonezi în Muscel**, eveniment coordonat de publicistul Radu Petrescu-Muscel.

"Expoziția include 25 de tablouri ordonate cronologic. Exodul polonez a început încă din 10 septembrie 1939, cu populația civilă, în condițiile în care, la nivelul conducătorilor de stat, nu exista o înțelegere oficială. (...) Refugiații s-au stabilit pe întreg teritoriul României, din Moldova spre Muntenia, Oltenia și Dobrogea. Din octombrie 1939 până în martie 1940, la Câmpulung Muscel a funcționat un mare lagăr pentru militarii polonezi internați (cca. 1.100 ofițeri și trupă). Cu complicitatea autorităților, majoritatea militarilor au evadat, ajungând la trupele poloneze din Palestina britanică și Franța, reîncepând de acolo lupta împotriva germanilor și aliaților acestora. În afara militarilor, în perioada 1939-1950 au locuit în județul Muscel peste 600 de refugiați civili. La Câmpulung, stațiune climaterică din 1925, au existat o grădiniță, o școală și o tabără de vară pentru tinerii polonezi din alte localități, organizând inclusiv evenimente muzicale pentru localnici (pianistul Stanislaw Wislocki, dirijorul coral Napadiewicz etc). (...)

Participanții la prima ediție a simpozionului internațional "Apel la memorie. Victimele războaielor" (septembrie 2016), participanți polonezi, lituanieni și români au aderat la Moțiunea care recomanda înfrățirea Câmpulungului cu localitățile Rokiskis (Lituania) și Michalowice (Polonia), inițiativă ignorată de autoritățile locale. Cu prilejul celei de-a doua ediții (septembrie 2019) (...) a fost înaintată autorităților locale o nouă Moțiune în care s-a recomandat din nou înfrățirea orașelor din cele 3 țări membre U.E. și N.A.T.O., nefinalizată nici până azi", informează Radu Petrescu-Muscel.

CARMEN ELENA SALUB

Misivele către familie, scrise de Mamaia...

(urmare din p. 32)

Exploatarea Minieră, cu mare plăcere vă invită a lua parte la Serbarea zilei de 1 Iunie “Ziua internaţională a copilului” ce va avea loc în ziua de 11 Iunie 1960, orele 10,30 dimineaţa în localul Grădiniţei de copii Petrila. **Copiii** (Plicul roz în care era invitaţia de mai sus, bătută la maşină, avea un adresant, “Către Barbu Ioan, Loco”, şi menţiona şi suma cu care Tata trebuia să contribuie la respective serbare:10 lei) Pentru ca invitaţia să nu fie foarte oficială s-a mai adăugat o poezie intitulată *De ziua noastră*. Iat-o: *Haideţi copii să cântăm/ Cu toţi copiii din ţară/ A noastră e ziua copii/ E ziua întâi din vară/ Patria noastră copii/ E mare, puternică, bună/ Patria, patrie-nseamnă/ Mulţi muncitori împreună/ Şi toţi laolaltă muncesc/ Fac fabrici şi trenuri şi case/ Şi pâinea o fac şi mai fac/ Şi cântece noi şi frumoase./ Haideţi copii să cântăm/ Cu toţi copiii din ţară/ A noastră e ziua copii/ E ziua întâi din vară.*

Cloşca cu pui mai mici şi mai mari

Râmnicu Sărat, 1 iulie 1960

Dragă Mihăiţă,

Am primit cartea poştală de la tine şi îmi pare bine c-aţi primit geamantanul şi ouăle. Îmi pare bine că aţi scos puişori. Dragă Mihăiţă, când veniţi la Râmnic poate vine şi Costică şi Neli şi să veniţi cu ei. Am şi eu o cloşcă cu pui. Am 17 puişori şi Aurica are o cloşcă cu 9 pui mai mari. Vă sărut cu drag, Elena

Gară pentru doi. Cu Mihăiţă şi Titişor

R. Sărat, 21 iulie 1960

Dragă Virginica,

Îţi mulţumesc pentru reţeta de vişinată. Pe aici sunt nişte călduri insuportabile. Puiu este la mare peste 3 săptămâni vine acasă. Are nişte examene şi trebuie să le prepare. Verginica, vezi ce îngrozitor scriu eu cu cerneală? Mama nu m-a lăsat să scriu cu creionul, zice că nu se vede şi câteodată o ascult.Vă sărut pe toţi de la mic la mare. Aura

O nenorocire nu vine niciodată singură: Porcul nostru a avut trichineloză şi a ajuns săpun de rufe

Râmnicu Sărat, 24 ianuarie 1961

Dragă Ionică şi Jeni,

Mi-a părut foarte rău de porc şi mie şi Aurichii. Dumnezeu nu vă lasă, vă dă din altă parte. Revelionul, Aurica l-a făcut la gară. Florica - în oraş, cu băieţi şi fete. **Eu am stat acasă singură şi l-am plâns pe bietul Titi.** Moş Crăciun a fost sărac şi nu mi-a adus nimica. Dragă Jeni, ce fel de aţă ai cumpărat şi ce modele vrei să faci? Eu te sfătui să iei o cutie de bobine de-alea de 4,50 lei bobina că e mai bună. Dacă tot cheltuieşti, cel puţin să ai un lucru bun. Dragă Jeni, când trimiţi aţa, s-o trimiteţi cu geamantanu cel maro. Am două dantele de cearceaf de pat late de 10 centimetri, lungi de 2 metri şi o palmă. Am vorbit cu Aurica şi mi-a zis c-ar fi bine să le iei tu. Sunt foarte frumoase şi ţi le dau ieftine, cu 50 de lei bucata. Astea sunt lucrate cu aţă din Bucureşti. Am mai făcut la fel şi mi le-a plătit cu 70 lei/ bucata. Dar pentru tine ţi le fac numai cu 50 de lei. Dacă aveam pensie, nu ţi-aş fi luat nimica. Mie mi-a luat pensia de un an. E greu să aştepţi la mâna altuia...

Ce părinţi? Nişte oameni acolo şi ei/ Care ştiu dureros ce e suta de lei

Râmnicu Sărat, 8 februarie 1961

Dragă Virginica,

Pe 2 februarie am primit o sută lei şi îţi mulţumesc foarte mult. Tot am aşteptat o scrisoare de la tine şi n-am primit nimica relativ la dantelele pe care le-am făcut şi voiam să ţi le dau. Cum zici? Să ţi le trimet imediat sau să le ţin până ţi le fac şi pe celelalte? Am să-ţi fac ceva frumos din bobine de 4,50 lei bobina. Când îmi scrii, să-mi scrii şi de Costică dacă e sănătos. Pe cei 3 şcolari îi aştept la Râmnic în vacanţă. Ionică, te doresc mult. Complimente la cuscra Marta. Aştept răspuns. Elena Barbu

Râmnicu Sărat, 19 martie 1961

Dragii mei,

Eu am primit 100 de lei pentru dantele şi vă mulţumesc foarte mult. Când îmi trimiteţi geamantanu eu am să vi-l trimit iar cu câte ceva. Dragii mei şcolari, vedeţi că se apropie vacanţa şi aveţi să veniţi la Râmnic. Dar cu o condiţie: dacă treceţi clasa. Drăgălaşa de Rodica ce mai face? Chiar acum a venit Aura din oraş şi a fost să vază dacă au mai venit pălărioare. Spune că au să mai aducă dar nu ştie când. Dragă Jeni, cred că ai destulă treabă până la Paşti. **Avem şi noi o speranţă de 8 mai.** Vă sărut cu dor şi drag, E. Barbu

Virginica dragă,

Am întârziat cu scrisul că am căutat o pălărioară şi nu aveau de nici un fel. Acum a adus ceva dar nu are niciuna bej sau maron. Vor mai aduce că acum e sezonul. Mi-a plăcut una vernil ca formă. Tu dacă n-ai găsit încă acolo să-mi desenezi şi forma. Trebuie să te îngrijeşti să fie fata elegantă. Dar băieţii? Ei se lasă? Văd că şi la bărbaţi se schimbă moda. Soţul meu e la serviciu în noaptea asta. Acum e ora 22, la radio cântă un cor, iar eu vă scriu vouă. E şi mama lângă mine. Îi scrie lui Costică şi de la voi aşteaptă răspuns. Ionică ce face? Mama ta? Cred că e bucuroasă că are banii ei. Să ne scrii cât se poate de curând. Vă sărută pe toţi, Aura

R. Sărat, 14 septembrie 1961

Dragii mei,

Eu am primit scrisoarea şi cei 300 lei şi i-am dat Aurichii. **De bietu Vasile nu mai am speranţă.** Mi-am pierdut răbdarea. Dacă oi mai trăi până la anu am să viu eu să-i iau pe copii la noi şi pe Marta să se plimbe şi ea la Râmnic. Dragă Jeni, interesează-te şi de cămaşă. Scumpa mea Rodica, ţi-a plăcut la Mamaia? Ai văzut cum se joacă mârtanii? Mi-a părut casa goală după ce aţi plecat. Vă sărut cu dor şi drag, Elena Barbu

Râmnicu Sărat, 29 martie 1962

Dragii mei,

Nu ştiu care e cauza de nu ne-aţi mai scris. V-am trimes nişte fasole şi niţel porumb pentru sămănat. Cătaţi în săculeţu cu porumb. V-am trimis nişte păhărele mici. Ţuica vine şi ea pe urmă. Scumpa mea Rodica, vezi în geamantan, e nişte bomboane, împarte-le tu şi la băieţi. Dragii mei nepoţi, ce fel de şcolari sunteţi voi de nu-i scriţi mamei mari, că mie mi dor de voi toţi. Vă sărut cu drag, E. Barbu

Fişă privind pe Barbu Vasile

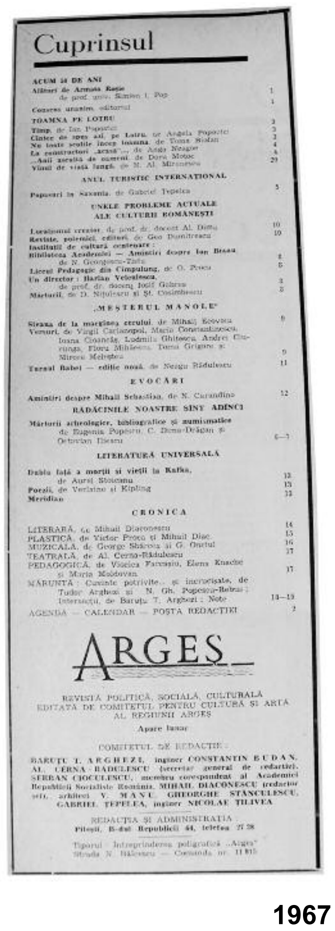
Barbu Vasile, născut la 18 martie 1926, în comuna Miloşeşti, raionul Călăraşi, regiunea Bucureşti, fiul lui Mihai şi Elena, de profesie Contabil, studii Liceul Comercial, căsătorit, nu are copii, nu posedă avere, origine socială - funcţionar, fără antecedente penale şi politice, cu ultimul domiciliu în R. Sărat, pe strada Ştefan cel Mare, nr. 79. Prin sentinţa nr. 410 din 20. 04. 1959 a Tribunalului Militar Bucureşti a fost condamnat la 7 ani închisoare corecţională, făcându-se vinovat de săvârşirea infracţiunii p.p. de art. 209, pc. 2, lit. a Cod Penal al RPR. Prin Decizia nr. 1383 din 26 mai 1959 a Tribunalului Militar Bucureşti, recursul a fost respins, sentinţa rămânând definitivă. Executarea sentinţei a început la data de 14 febr. 1959 şi expiră la data de 11. 02. 1966. Sus numitul a fost condamnat pentru faptul că, în perioada anilor 1956-1959, în discuţiile pe care le purta faţă de elemente duşmănoase din anuturajul său în repetate rânduri şi-a manifestat speranţa că în curând se va schimba regimul democrat - popular din R.P.R. A elogiat puterile imperialiste afirmând că SUA dispune de forţe mai şi poate distruge oricând URSS. Cu ocazia discuţiilor, învinuitul Barbu Vasile a elogiat modul de viaţă din trecut, calomniind în acelaşi timp regimul democrat-popular din R.P.R. afirmând că populaţia ar duce o viaţă de mizerie. Deasemenea, în dese rânduri, a adus injurii şi calomnii la adresa conducătorilor de partid şi de stat din ţara noastră. În anchetă şi în instanţă a recunoscut faptele pentru care a fost trimis în judecată, fapte care au fost dovedite cu depoziţiile a şase martori. Faţă de cele de mai sus, opiniem că Barbu Vasile să fie graţiat de restul pedepsei, sub motivarea că în anchetă a avut o comportare şi atitudine sinceră. Nu are antecedente penale şi politice iar din condamnare până în prezent a executat mai bine de trei ani de zile.

Mătuşa Lilica ne scrie despre unchiul Vasile

Bucureşti, 1 iunie 68

Dragii mei, cred că sunteţi cu toţii supăraţi că nu v-am putut scrie până acum nici un rând. Însă am tot aşteptat să vă dau veşti din ce în ce mai bune. Am fost duminică la Titi - de altfel în fiecare duminică voi face drumul ăsta până se va mai întrema puţin, până se va da jos din pat. Pe Titi l-au scos de la reanimare vineri şi l-au dus într-o rezervă. Costică o ştie, e tot în sala aceea, stă singur cu ieşirea spre o terasă mare care dă spre pădure. El arată acum foarte bine, are poftă de mâncare. Asta îl bucură mult pe doctorul nostru cât şi pe ceilalţi. Când am discutat ultima oară cu doctorul, şi asta a fost duminică, mi-a spus că săptămâna asta (în care suntem) urma să-i facă o nouă operaţie care constă în prelungirea muşchilor spatelui şi a celor din faţă, tăierea celor trei coaste şi umplerea golului lăsat de plămânul scos, cu aceşti muşchi. Astăzi, chiar în această dimineaţă, mi-a dat fratele meu telefon că lui Titişor nu-i mai fac această operaţie că nu mai este nevoie. El poate să trăiască şi fără această umplere a golului. Nu le-a venit încă rezultatul analizelor de la oncologie dar că starea generală este foarte bună. Dragii mei, sunt foarte necăjită. Ştiu că ei mă mint deocamdată, că analizele au venit, trebuie că sunt proaste şi nu vor să-l mai chinuiască. Am stat duminică la el aproape două ore şi ne-am speriat. La noi e foarte frumos, nu are cancer. I-am dat să mănânce. A mâncat extraordinar de bine. Acum am văzut eu cu ochii mei: Dacă ar mânca mereu aşa ce bine ar fi. Nu se poate mişca din pat deocamdată pentru că are ceva metalic prin spate şi prin interior băgat. El abia aşteaptă să se dea jos din pat ca să-i treacă timpul mai uşor şi să se poată hrăni singur. Abia aştept să vină sâmbătă să vedem ce-mi mai spune doctorul şi cum se mai simte Titi. Vă voi scrie imediat. I-am spus că va veni şi Ionică la Bucureşti prin iunie că e chemat la CSS dar nu ştie exact când şi că va veni şi pe la el la spital. Ce să fac, trebuie să-l mint ca să nu bănuiască nimic. Eu vă sărut şi vă îmbrăţişez pe toţi cu multă dragoste şi dor. Lilica

SFÂRŞIT

Cuprinsul

ACUM 50 DE ANI

Alături de Armata Roşie, de prof. univ. Simion I. Pop — 1

Congres unanim, editorial — 1

TOAMNA PE LOTRU

Timp, de Ion Popovici — 3

Cîntec de apus aiî, pe Lotru, de Angela Popescu — 3

Nu toate zorile încep toamna, de Toma Stefan — 3

La constructori „acasă”..., de Andy Neagoe — 4

...Anii noştri de oameni, de Doru Motoc — 4

Vînul de viaţă lungă, de N. Al. Mironescu — 29

ANUL TURISTIC INTERNAŢIONAL

Popasuri în Saxonia, de Gabriel Ţepelea — 5

UNELE PROBLEME ACTUALE ALE CULTURII ROMÂNEŞTI

Localismul creator, de prof. dr. docent Al. Dima — 10

Reviste, polemici, editori, de Geo Dumitrescu — 10

Instituţii de cultură centenare:

Biblioteca Academiei — Amintiri despre Ion Bianu, de N. Georgescu-Tistu — 2

Liceul Pedagogic din Cîmpulung, de O. Pecu — 8

Un director : Iliarian Velculescu, de prof. dr. docent Iosif Gabrea — 8

Mărturii, de D. Niţulescu şi Şt. Cosimbescu — 8

„MEŞTERUL MANOLE”

Sirena de la marginea cerului, de Mihail Sorescu — 9

Versuri, de Virgil Carianopol, Maria Constantinescu, Ioana Cioancă, Ludmila Ghiţescu, Andrei Ciurunga, Florea Mihăescu, Toma Grigore şi Mircea Micu — 9

Turnul Babei — ediţie nouă, de Neagu Rădulescu — 11

EVOCĂRI

Amintiri despre Mihail Sebastian, de N. Carandino — 12

RĂDĂCINILE NOASTRE SÎNT ADÎNCI

Mărturii arheologice, bibliografice şi numismatice, de Eugenia Popescu, C. Dinu-Drăgan şi Octavian Iliescu — 6—7

LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Dubla faţă a morţii şi vieţii la Kafka, de Aurel Stoicanu — 13

Poezii, de Verlaine şi Kipling — 13

Meridian — 13

CRONICA

LITERARĂ, de Mihail Diaconescu — 14

PLASTICĂ, de Victor Pecu şi Mihail Diac — 15

MUZICALĂ, de George Sbârcea şi G. Ontul — 16

TEATRALĂ, de Al. Cerna-Rădulescu — 17

PEDAGOGICĂ, de Viorica Farcaşiu, Elena Enache şi Maria Moldovan — 17

MĂRUNTĂ : Cuvinte potrivite... şi încrucişate, de Tudor Arghezi şi N. Gh. Popescu-Bobus ; Interesaţii, de Baruţu T. Arghezi ; Note — 18—19

AGENDA — CALENDAR — POŞTA REDACŢIEI — 2

ARGEŞ

REVISTĂ POLITICĂ, SOCIALĂ, CULTURALĂ EDITATĂ DE COMITETUL PENTRU CULTURĂ ŞI ARTĂ AL REGIUNII ARGEŞ

Apare lunar

COMITETUL DE REDACŢIE:

BARUŢU T. ARGHEZI, inginer CONSTANTIN BUDAN, AL. CERNA-RĂDULESCU (secretar general de redacţie), ŞERBAN CIOCULESCU, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România, MIHAIL DIACONESCU (redactor şef), arhitect V. MANU, GHEORGHE STĂNCULESCU, GABRIEL ŢEPELEA, inginer NICOLAE ŢILIVEA

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: Piteşti, B-dul Republicii 44, telefon 27 28

Tiparul: Întreprinderea poligrafică „Argeş” Strada N. Bălcescu — Comanda nr. 11 815

1967

Număr ilustrat cu fotografii din colecţia revistei *Argeş*.

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, vă rugăm să trimiteţi materiale originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc. Revista **Argeş** primeşte doar texte în format electronic, cu diacritice, corectate.

reportaj

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

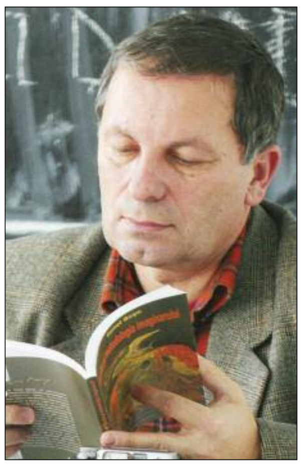
IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2020, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **LEONID DRAGOMIR**
(leoniddragomir@yahoo.com)
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU**
(fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia:
Piteşti,
Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iaşi

Mihai Barbu

Geamantanul nostrum călător sau...

Misivele către familie, scrise de Mamaia din Râmnicul Sărat

Geamantanul bunicii paterne a călătorit fără întrerupere, în copilăria şi adolescenţa noastră, pe ruta Râmnicu Sărat-Petroşani şi retur. Această aventură s-a încheiat doar atunci când Mamaia şi-a dat ultima suflare. Secretul acestor călătorii era deţinut doar de bunul nostru unchi, Constantin Simescu, care a fost, de tânăr şi până în pragul ieşirii la pensie, şeful gării din Râmnic. El ne trimitea geamantanul pe căi doar de el ştiute, cu o viteză care o întrecea pe cea a poştei române, direct în gara din Petroşani. Unchiul Constantin a fost în familia noastră exemplul de datorie faţa de ţară şi, implicit, faţă de cea de-a doua armată a ei, CFR-ul. Când ieşise la pensie şi noi ne satisfăceam stagiul militar la Bucureşti, mai întârziam, duminică seara, la o şuetă cu vărul nostru din Capitală. "Ce o să faceţi dacă nu o să ajungeţi la timp în unitate?" Unchiul socotea lumea după orarul fix al CFR-ului. "O să sărim gardul!", ne lăudam noi. La auzul unei asemenea atitudini împotriva regulamentelor stricte ale armatei terestre, unchiul nostru se înfiora şi cădea, subit, pe gânduri. Apoi, după ce medita îndelung asupra acţiunii în care urma să ne angajăm ne zicea: "Vă înţeleg dar nu vă aprob!" Spre sfârşitul vieţii sale active, şeful gării visa mereu că se ciocnesc două trenuri şi se trezea transpirat din cap până-n picioare. Toată lumea era nelămurită de ce, în urma acestor onirice ciocniri, unchiul nostru se consuma aşa de tare. "Pentru că, de fiecare dată, aceste trenuri se ciocnesc fix în gară la Râmnicu Sărat şi chiar în timpul serviciului meu!" După ce a ieşit la pensie, unchiul se liniştise şi îşi găsea preocupări, nu neaparat intelectuale, care îi ocupau toată ziua. Într-o zi, când m-am nimerit la Râmnic, unchiul era preocupat să-şi tragă ciorapul stâng pe piciorul stâng iar ciorapul drept pe piciorul drept. Avea impresia că mereu îi ieşea invers şi o lua iar de la capăt. Operaţia asta se repeta obsesiv. Am vrut să-l ajut dar mătuşa Aurica s-a opus cu hotărâre. "Lasă-l în pace. Dacă-l ajuţi, ce o să mai facă în tot restul zilei?" Când am ajuns la vârsta lui de-atunci, am găsit la "Lidl" nişte ciorapi de drumeţie care aveau tesuţi pe ei, cu fir roşu, două litere: L si R. Prima de la "left"- stângul şi "right"- de la dreptul. I-am cumpărat imediat. Aşa, în mod preventiv…

Mâncăm ca să trăim, nu trăim ca să mâncăm (Cicero)

Povestea acestui geamantan voiajor se intersectează, inevitabil, cu destinele expeditorului şi ale destinatarilor. Ele vor reieşi din scrisorile, cărţile poştale, telegramele, felicitările, adresele oficiale pe care Mama le-a strâns, de-a lungul unei vieţi, în cutii de bomboane pe care, apoi, le-a legat cu funde de diferite culori. Ele urmau să fie (re)deschise de Mama într-o vreme fericită când ne va vedea pe toţi la casele noastre şi ea va avea vreme să le claseze, să le ordoneze şi, probabil, să rescrie, cu ajutorul lor, povestea unei familii numeroase, cu patru copii, care a trăit şi s-a nevoit, pe la mijlocul şi sfârşitul secolului XX, într-o regiune minieră. Mama n-a mai apucat să-şi vadă visul cu ochii din cauza vederii care, pe măsură ce treceau anii, i-a scăzut dramatic. Mamei i-ar fi plăcut să fie învăţătoare sau profesoară de română. Dar muncit toată viaţa la mină, calculând, pe nişte formulare cât un cearceaf, câştigurile lunare ale minerilor şi ale stahanoviştilor. Cu treburile casei se ocupa mama mare. De cele mai multe ori, dimineaţa, bunica o conducea pe mama până la uşă şi îi cerea ultimele sugestii privitoare la meniul zilei. Acesta nu era, în timpul săptămânii, foarte variat. Mâncarea de cartofi, condimentată cu boia dulce, intra, de voie, de nevoie, în "meniul fix" al coloniei petrilene. Câteodată, la întrebarea tradiţională a bunicii: "Jeni, astăzi ce să fac de mâncare?" mama avea un răspuns ("Un rahat!") care, de fiecare dată, o descumpănea în mod vădit pe biata Beby. Aşa o alintam noi pe mama mare când era foarte tristă tristă. (În acele vremuri, Margareta Pâslaru lansase un şlagăr intitulat "Nu mai plânge, Baby" care spunea că "plânsul n-are rost", pe care i-l cântam şi noi bunicii noastre materne, ca unei surori mai mici certate aprig de mama ei.) Duminica, viaţa din bucătăria noastră se schimba în mod spectaculos. O găină grasă era sacrificată, la sfârşit de săptămână, pentru masa comună pe care o aşteptam toţi salivând, precum câinele lui Pavlov când i se aprindea becul. Mamaia a avut patru copii: trei băieţi şi-o fată. Primii doi, Costică şi Ionică, au venit în Valea Jiului iar ceilalţi doi, Vasile şi Aura, au rămas lângă ea, la Râmnicul Sărat. Vasile a fost boemul familiei. A fost fotbalist şi după fiecare meci jucat acasă se oprea la o terasă unde, împreună cu colegii, a băut şi a spus bancuri. Cum, probabil, nu toate bancurile erau cu Bulă, fotbalişti şi femei uşoare, cineva l-a turnat pe unchiul Vasile (Titi) la Securitate pentru că a abordat, în discuţiile sale, şi subiecte politice. A fost condamnat la 7 ani închisoare. A fost secretul bine păzit al familiei şi care abia răzbate în scrisori, într-un chip extrem de voalat. Noi, copiii, am aflat de trista soartă a unchiului nostru abia după ce ieşise din închisoare când eram, déjà, la liceu şi el venise să ne vadă la Petrila. Din păcate, nu a mai dus-o mult după ce a ieşit din infern... Vărul nostru, Puiu Simescu, a fost, în familie, exemplul de reuşită profesională şi familială. A ieşit inginer, ceea ce era un imbold major pentru toţi verişorii lui din Petrila. Puiu Simescu a fost admis la facultate după ce fusese sub linia celor care au devenit studenţi înainte cu o lună de zile. Norocul său a fost că între cei trei, care aveau aceeaşi medie sub baremul de intrare, a fost băiatul unei înalte oficialităţi care a făcut pe dracu-n patru să fie admis şi fiu-su. Tac-su a obţinut o suplimentare de locuri. Cum ăla nu putea intra singur a trebuit să fie acceptaţi şi ăia doi care aveau aceeaşi medie. Apoi linia roşie s-a mutat sub ei.

Cu banii aştia, părinţii ne-au făcut pe toţi c-o treaptă mai domni

Barbu Ioan. Salariu luna II 1958. Total câştig 1200. Impozit 89, avans 500, il. 22, reţineri 611, rest de plată 589, alocaţii 400, de plătit 989 lei. (Aceştia erau banii, plus cei cam 800 de lei ai mamei, cu care tata a avut curajul să facă şi să crească patru copii, spre disperarea unchiului Costică. Acesta îl tot sfătuia pe fratele său mai mic să nu mai mărească, în mod exagerat, familia, din cauza greutăţilor materiale care ar putea, la un moment dat, să-l năpădească. Tata îi spunea de fiecare dată fratelui său mai mare că nu de sfaturi are el nevoie ci de bani. De cele mai multe ori, unchiul Costică se făcea că nu pricepe a propos-ul tatii. Costică a vrut, la un moment dat să-l infieze şi să-l crească pe Titişor, dar părinţii nostri s-au opus cu hotărâre. Ca şi noi, fraţii lui mai mici sau mai mari...)

Mamaia ne pregăteşte geamantanul cu alimente

Râmnicu Sărat, 31 mai 1959

Dragii mei,

Eu am ajuns cu bine la Râmnic. **Titi a avut recursul la Bucureşti pe ziua de 26 mai. A rămas tot la 8 ani. Titi e la categoria a treia, sperăm şi noi la graţiere.** Costică, Dumitrica a zis că cu cea mai mare placere îţi dă casele. A spus că dacă moare, a doua zi poţi să le vinzi. Cu grădina nu s-a mai făcut nimica, nu a mai venit nici un muşteriu. Dar sper ca s-o vând. Dragii mei, am primit lăzile goale şi geamantanu. Cât de curând am să vă trimet şi geamantanul cu alimente. Porumbul s-a făcut 190 sacu. Aurica a mai rămas cu 3 găini. Cocoşul l-a tăiat de Paşte. Şi a mai tăiat şi din găini. Eu când am venit, am găsit-o cu 3 găini. Eu am strâns ouă de la găinile mele şi mi-am pus o cloşcă. Acuş are să iasă orzu. Am să mă interesez de preţ şi am să vă scriu. Pensia mea n-a vrut factoru s-o lase Aurichii şi a vărsat-o la Bucureşti, la Casa pensiilor. Vă sărut cu drag, Elena

Struguri - pe din două, gutuile pentru nepoţi

Râmnicu Sărat, 27 Octombrie 1959

Dragii mei,

Am primit lada şi geamantanul. Mulţumesc la nepoţi şi nepoată pentru marea atenţie că mi-au cumpărat bomboane. Mulţumesc foarte mult pentru făină. **Eu sunt tare supărată că nu a venit nici până azi Titi. Mai sperăm la 7 noiembrie poate le-o da drumul.** Vă trimit o ladă de gutui şi niţele nuci pentru nepoţi ca să le faci, dragă Jeni, prăjituri. Eu n-am primit nici până azi decizia pentru mărirea pensiei. Militarii n-au primit nici unul. Eu am mai trimes o ladă de struguri la Costică ca s-o dea în două cu voi. Nu ştiu dacă a primit-o că nu mi-a răspuns de primirea lăzii. Mai scrieţi-mi şi mie cum vă aflaţi. Mihăiţă şi Titişor să-mi răspunză de primirea lăzii cu gutui. Scumpa Rodica şi Noni sunt cuminţi? Vă sărut cu dor şi drag, Elena Barbu.

Statul face economii importante la buget. I-a luat Mamaiei pensia înapoi...

Râmnicu Sărat, 28 februarie 1960

Dragă Ionică şi Virginico,

Veţi ştii şi voi că nu mai am pensie cu data de întâi februarie 1960. **Nu-mi era destul supărarea cu Titi, acum mi-au luat şi pensia.** S-a bucurat mult şi Titi Simescu şi Aurica pentru că mi-a scris Mihăiţă că vrea să vie la noi. Noi suntem sănătoşi dar supăraţi de cele ce v-am scris. Vă sărut cu mult dor, E. Barbu

(Supărarea cu unchiul Titi/ Vasile era că tocmai fusese condamnat pentru uneltire împotriva ordinii sociale. Avea prostul obicei să bea bere, să fumeze Mărăşeşti fără filtru (era alintat Ţigărilă) şi să spună bancuri politice.)

Văduvele jandarmilor trebuie să sufere. Tata sare în ajutorul Mamaiei

R. Sărat, 20 martie 1960

Dragii mei,

Eu am primit 150 lei de la voi şi vă mulţumesc foarte mult. Banii îi păstrez să-mi iau lemne pe cartelă. Eu am o elevă în gazdă. Când o lua vacanţa mare atunci poate viu şi eu la voi ca să-i iau pe Puiu şi pe Titişor la Râmnic, să stea şi ei o lună. Îi aduce Aurica înapoi. **Când viu am să vă spun mai multe noutăţi relativ la Titi.** A voastră mama care vă doreşte şi vă sărută pe toţi, Elena Barbu. Voi n-aţi mai câştigat la loto? Eu nu mai am pensie de două luni. Nu mi-au luat-o numai mie ci la toţi pensionarii jandarmi.

La Râmnic, zambila e floarea sezonului. Vărul Puiu s-a simţit ca un ministru

La vară să nu avem necazuri şi să mai facem aşa o excursie frumoasă. Cred că va lua parte şi Mihăiţă, care s-a făcut băiat mare. Aici, de câteva zile, e o adevărată primăvară. Totul a început să înverzească şi e numai parfum de zambile. E floarea sezonului. Sper să vă mai scriu şi bine ar fi să vă dau o bucurie. Puiu vine de 1 Mai acasă pentru câteva zile. S-a bucurat mult că, în martie, de ziua lui de naştere, a primit multe felicitări şi telegrame. Colegii i-au dat un cadou şi l-au pupat. Când erau mai mici se trăgeau de urechi. Acum s-a simţit ca un ministru... Vă sărută pe toţi, Aura

La Petrila, 1 Iunie s-a sărbătorit pe 11 Iunie

Invitaţie

Pătrunşi de dragostea ce le-o poartă partidul şi Guvernul, copiii de la grădiniţa de pe lângă

(continuare în p. 31)

reportaj